IV DERMEZ

TITAN IZ VASIONE

ZANIMLJIVA BIBLIOTEKA NOLIT

ZANIMLJIVA
BIBLIOTEKA

Urednik
MARIJAN JURKOVIĆ

Iv Dermez

TITAN IZ VASIONE

NAUČNO-FANTASTIČNI ROMAN

Naslov originala
YVES DERMÈZE
LE TITAN DE L'ESPACE
l'roman d'anticipation
ÉDITION MÉTAL
Paris

Preveo
RADOMIR ANĐELIĆ

• NACRT ZA KORICE: MIHAILO PISANJUK •
• TEHNIČKI UREDNIK: JOVAN NEDELjKOVIĆ •
• KOREKTOR: ANKA TEOFANOVIĆ •
• ŠTAMPA: „PROSVETA" BEOGRAD, ĆURE ĐAKOVIĆA 21 •

NOLIT • BEOGRAD • 1963

GLAVA PRVA

ŠOB

Gigantsko Šobovo telo lagano je i ravnomerno pulsiralo. Jedan kraj njegov pružao se čak tamo prema β Labuda, dok je drugi obavijao planetu Pluton, koju su bića za Zemlje dugo smatrala poslednjom planetom Sunčevog sistema.

Te pulsacije su uznemiravale Šoba. On je dobro znao šta one znače: spoljni atomi njegovog maglinastog i neuobličenog tela počinjali su da se raspadaju. Njegova životna energija nije više mogla da spreči taj neizbežni proces. Uzalud se bio rastegnuo koliko je god mogao, kako bi došao do krajnje granice, gde materija još nije i energija i gde je energija još samo materija. U tim uslovima on je prekrivao prostor od nekoliko stotina kubnih svetlosnih godina i vegetirao bednim životom nižeg bića. Vekovi su prolazili, i njegov život je lagano proticao, a on nije otkrio rezervoar životne energije koji je tražio i koji je, jedini, mogao da mu povrati snagu.

Šob je umirao. Još nekoliko vekova kroz galaksiju, i ako ne naiđe ni na jednu naseljenu planetu, izgubiće svaku materijalnu sadržinu i raspašće se, kao čista energija, u haosu neobuzdanih energija. A Šob nije hteo da umre.

Žalosna je sudbina bića-sila, pomisli Šob. Ta misao ga je dugo progonila i on je uzaludno pokušavao da je odagna. Da, žalosna, žalosna sudbina! Njegova sposobnost da se materijalizuje, skupljajući svoje atome, ili da se pretvori u energiju, rasturajući ih do maksimuma, nije mogla da izmakne opštem zakonu: da bi se moglo živeti, to jest preobražavati, trebalo je trošiti energiju.

A Šob Veliki je već toliko vekova lutao od jednog sunčanog sistema do drugog, u potrazi za kakvim izvorom životne energije koju bi njegov iscrpeni organizam mogao da asimiluje.

Njegovo energetsko čulo pretraživalo je linije sile planeta. Šob je očajavao. Izgledalo je da je era bića-sila završena i da je njihovo iščezavanje samo pravedno kažnjavanje za njihovu glupost. U dalekim epohama, kada su planete pružale raznovrsne oblike biljnog i animalnog života, bića-sile su glupo rasipala živu energiju, uništavajući sve oblike života u galaksijama u kojim su se nastanjivala. Zašto?

Da li je i on, Šob, živeo već na račun tog sićušnog sunca i planeta koje su ga okružavale? On se toga nije sećao. Kad je on tako rasipao svoje atome, u njemu je postojala samo nedavna prošlost. Da bi video dalje, kroz vekove, bilo je potrebno da se koncentriše, a Šob nije nipošto želeo da rasipa svoje poslednje snage.

Njegovo energetsko čulo ispita Pluton. Nikakvo vibriranje ne otkri prisustvo živih bića na tom telu.

„Tu sam već živeo“, pomisli Šob, obeshrabren. „Ili, možda, neko drugo biće-sila. Kako smo ludi bili! Zar na tim planetama nismo mogli ostaviti mogućnosti za obnavljanje? Nismo mislili na budućnost, i ona nam se sad sveti“.

On se otisnu u prostor, opipa Neptun, bez uspeha. Saturnov prsten probudi u njemu vrlo nejasnu uspomenu koju on i ne pokuša da osveži. Ništa, opet ništa. A potreba za energijom mučila ga je sve više. Njegovi krajnji atomi već su se rasturali u beskrajnom prostoru. Više nije mogao da ih zadrži. Već je sa užasavanjem zamišljao trenutak kada, i pored svog maksimalnog širenja, neće moći dosegnuti do najbližeg planetarnog sistema. Zar će biti osuđen da nestane pored tog tako smešno malog Sunca?

Ah! Samo da otkrije makar trag života na jednoj od tih planeta, on će znati da obuzda svoju glad, znaće da s ljubavlju neguje taj princip žive energije, da ga do maksimuma razvije i, na kraju, kad on bude u mogućnosti da mu povrati njegove snage, sve njegove snage, da ga i apsorbuje.

Jedan jedini tračak života — Šob nije tražio ništa više.

Iznenada, kroz njegove krajnje atome prostruja slabo energetsko vibriranje. On oseti radost sličnu radosti izgladnelog čoveka koji iznenada ugleda bogatu gozbu. Život je bio tu, sasvim blizu. Kakav oblik života — to još nije znao.

Iz svog središnog jezgra, iz nagomilanih atoma (ali ipak toliko rasturenih da bi čovečji pogled mogao primetiti samo lako upijanje svetlosti), on uputi jedan, brižljivo odmeren, osetni talas. Trebalo je da vodi računa o svakom utrošku energije. Bio je na izmaku snaga. Taj talas je smanjivao njegovu snagu. Osećao je strah od bespomoćnosti. Njegovi atomi na suprotnoj strani od oblasti kroz koju je prostrujalo vibriranje izmicali su mu, nestajali su u prostoru. Znao je da je izgubio oko jednu desetinu svoje ukupne mase. Ponovo ga obuze strah od trenutnog raspadanja i smrti, i u toj prestravljenosti on prekide da šalje osetne talase.

Ali talas koji je već bio uputio vraćao se prema centru. On saznade da je jedan njegov kraj koji se prostirao prema Suncu-patuljku obuhvatao nešto što nije živelo, ali što je u sebi sadržavalo život. Dovoljno života da mu omogući potpunu koncentraciju, da njegov energetski potencijal podigne odmah do maksimuma.

Polako, Šob usmeri svoj centar prema tom predmetu. On poznade atome grupisane u oblik metala, zatim u gasove veštačkog porekla. Obuze ga radoznalost. Da li je to moguće? Otkako luta prostorima, samo je dvaput sreo istraživačke mašine koje su lansirala bića-materije što su naseljavala planete. Tada nije obraćao pažnju na te brodove, u kojima nije bilo života. Njegov osetni talas saopštavao mu je da se njima upravlja iz daljine, i oba puta je, sledeći radijacije telekomande, otkrivao planetu u punom razvoju, čija ga je životna energija vekovima ishranjivala.

Ovoga puta u brodu su se nalazili životi. Šob sad više nije osećao nikakvo nespokojstvo; samo ogromnu radoznalost. Da li je tih bića-materija bilo mnogo na njihovoj planeti? I da li se ona nalazila u toj vasioni?

On se koncentrisao, ne vodeći računa o gubitku materije. Tako je dostigao gustinu lakog oblaka bez određenog oblika. Ta magla je ostajala priljubljena uz bok interplanetarnog broda i

pipci u obliku pare prolazili su kroz metal i širili se u unutrašnjost broda.

Šob odjednom dodirnu jedan život. Neutralisa svoju motornu energiju, tako da je osetni pipak igrao sada samo ulogu provodnika, i on odmah ispita misli bića-materije.

To biće je bilo jedan čovek, koji je, kao i ostali njegovi saputnici, dolazio sa planete Zemlje. Sujeta. Taj čovek je bio sušta sujeta, i to Šoba neobično iznenadi. Čovek je plivao u okeanu taštine, jer je zamišljao da je taj bedni istraživački brod kadar da se udalji za čitavu jednu svetlosnu godinu od svoje polazne tačke! To je zaista neshvatljivo, pomisli Šob, raspoložen.

Da neko živo biće može zamišljati da gospodari svetom, kakva ludost! A on, Šob, znao je da ni on ne predstavlja ništa u poređenju s nekim složenijim bićima Velike Galaksije.

Radoznalo je slušao čovekove misli. Posle nekoliko trenutaka, zamoren jednolikošću shvatanja toga bića, on poče da upravlja njime energetskim talasima najmanjeg intenziteta. Čovek poče da misli o svojoj planeti, a Šob je samo to i želeo.

Zemlja, koju je vasionski brod napustio pre nekoliko zemaljskih meseci, bila je sićušna planeta: zrnce peska u vasioni. Šob posumnja u energetsku vrednost te lopte koja je, kako je to znao čovek kojeg je on kontrolisao, kružila na nekoliko svetlosnih minuta od Sunca-patuljka. Ali površinom te lopte, kako je o tome dalje razmišljalo biće-materija, kretali su se milioni sličnih bića. Kakvim su čudom bića-sile poštedela Zemlju, dok su susedne planete odavno bile sterilizovane? Zaborav? Ne: pre prisustvo, u tom planetarnom sistemu, jednog mladog bića-sile, sličnog Šobu, ali još malog. Da, čovekove dirigovane misli to su dokazivale. Stepen smrtnosti na njegovoj planeti bio je vrlo nizak, srednja starost bića-materija dosta visoka. Ili sistem kontroliše neko nemoćno biće-sila, pomisli Šob, ili je gospodar te minijaturne vasione preduzeo mere predostrožnosti… Mere predostrožnosti koje je i Šob hteo da primeni, to jest da od te još žive planete uzima samo onoliko životne energije koliko je njemu neophodno za opstanak.

Šob odmah odluči da uništi to biće-silu, ako ono postoji, i da zauzme njegovo mesto, usvojivši iste predostrožnosti. On brzo smisli plan. U tome mu je pomoglo iskustvo sa drugim, ranije uništenim planetama. Dejstvovaće ne pojavljujući se, i tako da Zemlja postane za njega neiscrpan rezervoar života. Za to je potrebno ispuniti više uslova: uništiti biće-silu koje kontroliše tu grupu, proučiti mogućnosti reprodukcije tih bića-materija, koji se nazivaju ljudima, i, naročito, da, naročito, saznati da li su njihovi naučnici kadri da mu se suprotstave.

Ne vodeći računa o toj poslednjoj okolnosti, Šob je nekoliko puta bio teško pogođen. Jedanput je, čak, morao bežati van granica jedne moćne grupe bića-materija.

On brzo proceni svoje izglede. Najpre treba da prikrije svoje energetsko prisustvo. Zatim da prouči planetu Zemlju. Za to je najjednostavnije da uzme ljudski oblik, a pošto mu se ova bića-materije sama nude, zašto ne bi njihovu energiju zamenio svojom? To je lako. Šob bi uzeo život tih ljudi, a njihovu materiju oživeo svojom energijom, ustostručenom vitalnim impulsom. A onda... Oh, onda bi nastavio svojom logikom. Za trenutak je osećao da je na izmaku snaga.

Uz najveće muke provukao se kroz metal, koji je bio ozračen radioaktivnošću motora. Sada je ispunjavao svu unutrašnjost interplanetarnog broda. Prigušujući svoju glad za životom, on je čekao. Nije zaboravljao da njegovi planovi zavise od mogućnosti tih bića-materija. Pre nego što pređe u akciju hteo je da upozna ponašanje zemaljskih naučnika.

GLAVA DRUGA

U RAKETI „NAUTILUS"

— Kolika je vlažnost? — zapita Staner glasno.

Inter-videofon poče da pucketa. Na ekranu, pored Stanerove naslonjače, pojavi se začuđeno cice Munakera, brodskog fizičara.

— Normalan, — reče Munaker — a pritisak pare ispravan. Ovo ništa ne razumem.

— Ah, i vi ste primetili?

Munaker nešto progunđa. On je uvek gunđao: i kad je bio zadovoljan, i kad ništa nije shvatao, čak i kad je spavao. To je bila navika koje nije hteo da se oslobodi. A to je lako mogao, sa dve seanse sugestije. Ali Munakerovo lice odavalo je ono što je on mislio. Za trenutak Staner ga je video uznemirenog, sastavljenih obrva, rasejanog pogleda.

Munaker ispruži ruku, načini pokret kao da hoće da zgrabi tu maglu koja je već nekoliko minuta lebdela u raketi „Nautilus".

— Jasno je samo to — progunđa on — da se ona ne kondenzuje, čak ni na vrlo niskoj temperaturi. Zidovi hladnjače su suvi.

— A zvezdani analizator?

— Trenutak, Staneru! Nikad se nećete izmeniti? Za vas nikada čovek ne radi dovoljno brzo! Analizator je uključen, ali dobro znate da kompleksne sinteze zahtevaju nekoliko minuta... Ah, ne prekidajte.

Zvono objavi završetak analiziranja. Munaker priđe robotu-analizatoru, izvuče iz njega dugačku, izbušenu traku od

plastične materije, nestrpljivo je razvi i prisloni uz jednu tablu na zidu. Za trenutak zavlada tišina.

— Sss! Sss! — zviznu Munaker.

Dok je on proučavao izbušenu traku, Staner je gledao kako podrhtava njegov veliki trbuh i osećao da ga obuzima ljutnja. Kakav nastran čovek, taj debeli fizičar! Munaker nikako nije hteo da uljudi svoj izgled. On je mnogo držao do svog trbuha i sačuvao ga, mada se već čitav vek primenjivao postupak posle kojega je ljudsko telo postajalo vitko i pretvaralo se u pravu statuu od ilovače. Najčudnije je bilo to što se Munaker, ovako debeo, sviđao ženama. „Bez sumnje zato“, pomisli Staner, „što ne liči na druge.“ Za žensku dušu lepota ili rugoba znače mnogo manje nego što se to obično veruje.

— Dakle? — nestrpljivo upita Staner.

Munaker je još zviždao.

— Čvrste čestice — reče on mirno. — Nešto slično koncentraciji galaktičke prašine i...

On zaćuta, dok je Staner negodovao, ne verujući:

— Ovde? U unutrašnjosti „Nautilusa“?

— Oh, oh! — mrmljao je Munaker i prevlačio vrhom prsta preko odgovarajućih rupa na traci, kao da je dodirom želeo da proveri ono što je otkrio očima. — Do đavola, do đavola! Sumpor i kalijum spojeni sa... Ali, to nije moguće!

Uprkos svojoj težini, on skoči prema zidnom brojaču, okrenu jedan točak i zagleda se u brojčanik.

— Spojeni sa čime? — upita Staner.

Šef ekspedicije, matematičar, stručnjak za astronomsku matematiku, on se prosto nije usuđivao da shvati. Munaker je pažljivo posmatrao brojčanik, a zatim se polako okrenu.

— Događa se nešto što ne mogu da prihvatim, Staneru — promrmlja on. — Da li ste čuli za živu prašinu?

— Mikrobi? Bakterije? Virusi?

Munaker odmahnu glavom i pokaza na izbušenu traku.

— Analizator je sasvim precizan. On otkriva tragove proteida, ali potvrđuje: mrtva prašina. A energetski brojač pokazivao je prisustvo neke energije koja nije radioaktivna.

On ućuta. Staner je razmišljao.

— Šta se to moglo dogoditi u brodu — prošapta.

On pritisnu drugo dugme. Munaker nestade, i na ekranu se, mesto njega, pojavi Žile, šef mehaničara.

— Žile, da li ste primetili...

A ovaj, uvek nagao, prekide ga:

— Baš sam hteo da vas pozovem, Staneru. Kakva je ovo magla? Konrad i Smit su došli da me pitaju nije li neki kvar u mašinama. Izgleda da se ova prašina raširila po celoj raketi, uključivši i pilotsku kabinu, koja je, kao što znate, hermetički zatvorena.

Staner je grizao donju usnu.

— Pozvaću vas ponovo, Žile — završi on.

Zatim opet uključi Munakera.

— Imate li pri ruci jedan od naših uzoraka atmosfere Jupitera?

— Imam. A zašto, do đavola? Mislite li da...

— Ispitajte ga — reče Staner,

Munaker je bio u nedoumici:

— Pa znate — gunđao je — da smo odlučili da ove zapečaćene boce ne otvaramo pre povratka na Zemlju. Kako možete znati da atmosfera u našem veštačkom gravitacionom polju nije pretrpela...

— Ispitajte je, ali ne otvarajte — reče odlučno Staner.

Munaker, zapanjen, ućuta, onda prsnu u smeh.

— De, de! Budite ozbiljni, Staneru. Znate da su te boce hermetički zatvorene. U stvari...

— Ispitajte ne otvarajući ih — oštro ponovi Staner.

On na ekranu vide kako Munaker prilazi jednoj tabli sa instrumentima, kako pritiskuje dugmad. Jedan mehanizam škljocnu, u pregradi se otvoriše jedna vratanca, otkrivajući udubljenje u kojem se nalazila providna boca. Munaker je uze. Još se smejao.

— Neka me obese ako... — poče on, podrugujući se.

Podiže zapečaćenu bocu prema jednom od osvetljenih uglova laboratorije. Za trenutak zastade kao skamenjen, onda polako spusti ruku, priđe jednom generatoru radijacija, stavi ga

u pokret, a bocu postavi u snop generatora. Tokom sledećih trideset sekundi on obavi uobičajena proveravanja.

Zatim se diže, brišući čelo.

— Da, — prošapta — da, da!

— Je li? — mirno reče Staner.

Reči nisu bile potrebne. Staner je već bio prihvatio neverovatnu činjenicu: ta neopipljiva prašina, ili, pre, ta zgusnuta atmosfera oko njih prolazila je kroz zidove.

— To ne dolazi iznutra, — reče on — već spolja.

Tvrdio je bez dokaza. Munaker se, revoltiran, trže, ali se zagleda prvo u izbušenu traku analizatora, zatim u brojčanik energetskog brojača, a onda u tu staklenu bocu, koja je pre nekoliko sati bila potpuno providna, a sada je ispunjena tom, istovremeno i mrtvom i živom prašinom.

— Da — saglasi se on. — Ovo ne potiče od nas. Ovo ne može poticati od nas.

Otvorenih usta, okretao je staklenu bocu u svim pravcima.

— Ali, sto mu gromova!... — viknu. Zatim ućuta, stavi bocu na jedan sto i nastavi, mašući rukama, da bi potkrepio svoju argumentaciju: — Ovo je prvi put, Staneru, prvi put da analizator i energetski brojač daju oprečne podatke. Analizator ne registruje ni najmanji trag energije, dok kazaljka energetskog brojača stiže do maksimuma! Shvatate li vi to, Staneru? — On pokaza analizator. — Ovaj aparat je osetljiv na sve poznate radijacije, ali u ovom slučaju ne ukazuje ni na jednu. A brojač, međutim... Sto mu gromova! Pa ovo je potpuno isto kao kad...

S mukom proguta pljuvačku, svestan ogromnog značaja onoga što je pomislio.

— Dakle? — tiho upita Staner.

— Pa ovo je potpuno isto kao kad analiziramo kakvu živu materiju! — ljutito progunđa Munaker. — Analizator ne može da otkrije ono što mi nazivamo „život“. A brojač to otkriva. — Glas mu je bio promukao kad je dodao: — Ili sam ja poludeo, Staneru, ili je ova prašina zaista živa... Toliko živa da blokira energetski brojač!

Šob je pratio misli ova dva čoveka. On je prožimao njih, kao i atmosferu njihove rakete. Neke ideje koje su oni izražavali bile su mu strane, jer nije jasno shvatao na šta se odnose, ali ono bitno je razumeo. Međutim, nije uspevao da dobije od njih ono što je za njega bilo najvažnije: tačna obaveštenja o stanju njihove nauke. Obojica su mislila na aparate, koje su nazivali „analizator“ i „energetski brojač“, i Šob je u njihovim mozgovima video ono što je bitno u tim aparatima, mada je pri svemu tome sumnjao u ono što je saznavao: pa ti ljudi sa Zemlje zaista mere materiju i energiju na različite načine, kao da su materija i energija dve različite stvari! Bili su kadri da načine tu interplanetarnu raketu, a nisu poznavali dečju tajnu preobražavanja! „Neverovatno“, pomisli Šob. „I smešno“. Ta bića sa Zemlje tek su prohodala naučnim koracima a već izgrađuju mašine... Reč „opasno“ javljala mu se u mislima, ali on je sada s prezirom odbaci. On, biće-sila, nije imao razloga da se plaši tih mališana koji su izgrađivali bez znanja.

U njemu se toliko učvrsti uverenje u apsolutnu sigurnost da iz proste radoznalosti, radi zabave, odluči da te sujetne ljude zastraši.

Šob je voleo da se igra. Kad se koncentrisao, pa makar i delimično, osećao je težinu vremena. Tada mu je bivalo dosadno. Kad su njegove rezerve energije prevazilazile njegove mogućnosti akumulacije, višak energije trošio je na lakrdije u planetarnim razmerama. Nejasno se sećao kako je digao neki satelit da bi ga poklonio jednoj planeti koja ih nije imala. Zaista, u kojem je to sazvežđu bilo? Tamo su bića-materije bila mnogo razvijenija nego na toj smešnoj Zemlji, gde su se rodili ovaj Staner i ovaj Munaker: ona su znala da razbijaju materiju i da kontrolišu to razbijanje.

Osećajući se potpuno siguran, Šob napusti Stanera i Munakera i koncentrisa svoje sposobnosti oseta na druga bića-materije koja su se nalazila u raketi. Ali iz njih ne izvuče ništa značajnije. I tada, ne nalazeći za potrebno da ponovo uspostavlja kontakt s mislima dvojice ljudi kojima se vratio, Šob poče da se zabavlja.

Munaker je baš puštao u rad analizator, kad najednom dreknu iz sveg glasa i trže ruku. Metalni točak kojim se upravljalo aparatom odjednom je pocrveneo.

— Šta je ovo, do đavola?

Piljio je, otvorenih usta, u usijani metal. Još je tresao oprljenu ruku. Levom rukom izvadi iz jedne fioke termomerač. Na točku 950 stepeni, na kutiji analizatora 18 stepeni. Termomerač je pokazivao vrlo jasnu, gotovo pravolinijsku granicu između dve zone različitih temperatura. Ovako nešto Munaker nikad nije video: metal, izvanredan provodnik toplote, usijao se samo na jednom mestu, a van tog mesta nije bio nimalo zagrejan.

On se okrenu svom radnom stolu, s glupim izrazom na licu od čuđenja, kad se istovremeno desiše dve stvari: analizator poče da pucketa i da ispušta sasvim sam, bez komande, dugačku izbušenu traku, a jedan pritiskivač za hartiju od tungstena, na stolu, poče da blešti nepodnošljivom svetlošću.

Munaker iščupa izbušenu traku i primeti istovremeno da se pritiskivač zagrejao do belog usijanja, ali gomila dokumenata pod njim nije gorela, nije se palila. Neverovatno! Zgrabivši jedan lenjir od plastične materije, on odgurnu usijani metal. Pojavi se čista i bela površina hartije.

Za desetak sekundi kao da je sanjao, bez daha. Munakerova inteligencija prevazilazila je prosečnu. Više nego svojim radovima, on se proslavio jednom urođenom sposobnošću, nekom vrstom instinkta, koji ga je vodio u njegovim naučnim istraživanjima, nekom neobjašnjivom intuicijom, bez koje naučnici nisu stvaraoci.

Nekakva živa prašina blokirala je brojač energije, metalni blokovi zagrejali su se do usijanja, analizator se sam puštao u rad i izbacivao izbušenu traku, a nijedna ruka nije komandovala tom operacijom…

„Pre osam vekova“, pomisli Munaker, „svi bi povikali: veštice! Mi smo osudili te predrasude…“

On se, i protiv svoje volje, nasmeja, da bi se razuverio: savremeni ljudi ne veruju više u vradžbine, ali kad neke pojave prevaziđu njihovo znanje, oni daju nimalo zadovoljavajuća „objašnjenja“.

„Zagnjurili smo se u neki talas energije nepoznatog oblika“, pomisli.

On se i nehotice vrati na raniju misao, koja mu se uporno nametala: „Neki talas energije nepoznatog oblika“, pretpostavljao je. „To su vradžbine“, rekli bi u srednjem veku. „Ah, mi, savremeni naučnici, baš lepo izgledamo!“ pomisli, osmehnuvši se neodređeno.

A da pokuša da definiše oblik te energije? U laboratoriji je raspolagao raznim električnim aparatima, čak i radio-aktivizatorom, koji je mogao da proizvodi veštačku radioaktivnost. Njegova intuicija navede ga da zgrabi baš taj aparat i da ga pusti u pogon, pošto ga je prethodno upravio na pritiskivač.

Gotovo u istom trenutku tungstenov blok potamne i ohladi se.

Staner je posmatrao jednu neverovatnu pojavu. Posle razgovora s Munakerom približio se radio-otpremniku, koji ga je, pomoću ultrakratkih talasa, povezivao sa Zemljom.

Aparat se nalazio u metalnom ormanu visokom dva, a širokom jedan metar. Staner se nalazio na jedan korak od ormana, kad orman odjednom nestade.

Na mestu gde je orman stajao dizao se zid, go zid. Staner, zapanjen, pritisnu snažno levu stranu nosa kažiprstom leve ruke. Tim uobičajenim pokretom pokušavao je da sredi svoje misli. Da li sanja? Njegova desna ruka nailazila je na prazan prostor na mestu gde se pre deset sekundi nalazio orman. Još su se videle četiri slomljene kuke. Prelomi su bili jasni, sjajni. Ruka“ prislonjena na zid, nije osećala ni najmanju toplinu.

Inter-videofon zašušta i na ekranu se pojavi lik Žilea, šefa mehaničara.

— Šta je ovo? — urlao je besno Žile.

On je pokazao na nešto u uglu kabine u kojoj su se nalazile mašine, nešto što Staner nije mogao da vidi.

— Šta? — upita Staner.

— Ovo, ovde? Ovo se sad pojavilo iz vazduha! — vikao je Žile. — Da, iz vazduha! Sve je zatvoreno, sto mu bogova!

Hermetička vrata su zaključana… Možete li mi reći odakle je ovo došlo?

Staner nazre na ekranu neku tamnu i nejasnu masu u jednom uglu. Pojedinosti postadoše jasnije kad Žile približi veštačko oko inter-videofona. Bila je to gomila zarđalog gvožđa, bez određenog oblika, šipke, cevi i ploče, iskidane, razbijene, užasno zgužvane. Ali Staner je već bio shvatio: to su ostaci radio-otpremnika. U nekoliko sekundi taj aparat od tri stotine kilograma, prikovan uza zid, ispario je, prošao je kroz dva, tri, pet čeličnih zidova i stvorio se u kabini s mašinama, čija su sva hermetička vrata bila zaključana!

Staner isključi inter-videofon. Fizički, on je imao samo jedno objašnjenje: raspadanje, prolaženje molekula kroz zidove, zatim ponovo spajanje.

— Ova prašina raspolaže strahovitom energijom, — ponovi on tiho, misleći na Munakera.

Ali to još nije bilo ništa. Najstrašnije je bilo to što se orman sam raspao, i to baš u trenutku kad mu se Staner približavao. Znači, prašina „koja raspolaže strahovitom energijom“ zna i da bira.

— Ja sam lud! — reče glasno Staner.

„Živa prašina“, rekao je Munaker. A on, Staner, išao je dalje: ideja o biranju nameće i ideju o postojanju nekog bića, nekog organizma koji ima sposobnost da razmišlja, pa bilo to i rudimentarno. Dakle, inteligentna prašina! Glupost? Ali, u svakom slučaju, to postaje opasno.

„E, dobro“, pomisli Staner, dižući glavu, „videćemo da li će to moći odoleti našim aparatima.“

On se naže nad komandnu tablu i poče da pritiskuje dugmad. Nabranih obrva, posmatrao je brojčanike. Istovremeno preko inter-videofona pozva Munakera.

— To može da razbija materiju, Munakeru — reče on. — Do đavola, ako sam ikad video…

Dok je govorio, video je na ekranu fizičara, koji je držao radio-aktivizator okrenut prema pritiskivaču hartije što je ležao na njegovom stolu.

— Staneru! — uzviknu Munaker.

I upravo u tom trenutku Šob udari. Bio je vrlo neprijatno iznenađen rađanjem neke veštačke radioaktivnosti u unutrašnjosti rakete. To nije mogao da podnese.

I ne znajući to, ova dva čoveka otkrila su oružje koje ih je moglo osloboditi iscrpenog bića-sile. Uhvaćen u jedno radioaktivno polje dovoljnog intenziteta, Šob bi prestao da kontroliše svoje atome. Još jedan delić sekunde i on bi bio primoran da pobegne... ukoliko bi i to mogao jer su se zidovi rakete brzo impregnirali energijom.

„U klopci sam!“ razbesne se Šob. „I to su me uhvatili ovi ljudi, koji, mada nisu sposobni da rastvaraju materiju, ipak znaju da aktiviraju mrtva tela!“

Baš je glup! Zar nije mogao ostati napolju... Obuze ga panika. On napreže svu svoju životnu energiju da bi sprečio iscrpljivanje, i besno, divljački, pokupi život iz svih tih bića-materija.

GLAVA TREĆA

ŽIVI MRTVACI

Šob nije odmah shvatio da je učinio glupost. Toliko se bio uplašio da je izgubio svaku kontrolu nad sobom: udario je tačno onako kako uda-. ra životinja uhvaćena u zamku, ne misleći na posledice, i to svom snagom, svom svojom energijom.

U jednom infinitezimalnom deliću sekunde on je upio sav život iz tih beznačajnih bića-materija, i u toku tog delića sekunde prašina koja je ispunjavala raketu dobila je neku mlečnu boju. Zatim, isto tako brzo, Šob je koncentrisao svu svoju snagu u ta ljudska tela lišena života.

I u istom tom trenutku nestalo je mlečne prašine.

Za nekog posmatrača sa strane, u vasionskom brodu se ništa nije dogodilo, izuzev nestajanja energetske magle. Staner, Munaker i ostali nisu imali vremena ni da se zateturaju, čak ni da zinu da bi kriknuli. Ostali su u istom položaju u kojem su bili do tog trenutka: Staner je stajao, nepomičan, pred ekranom inter-videofona, Munaker nagnut nad radio-aktivizatorom, čiji je snop ugrožavao pritiskivač od tungstena, a Žile, glavni mehaničar, natuštenih obrva, okrenut prema gomili zgužvanog gvožđa.

Nijedno ljudsko biće ne bi moglo shvatiti ono što se dogodilo. Izgledalo je kao da se u „Nautilusu“ život nastavlja. Međutim, Staner je bio mrtav, Munaker je bio mrtav, Žile je bio mrtav, a i svi ostali u interplanetarnom brodu. U njemu su se nalazila samo tela Stanera, Munakera i ostalih, tela oživljena Šobovom životnom energijom.

U toku nekoliko sekundi niko se ne pokrenu. Šob je preuzimao kontrolu mozga i nervnih centara. Brod je sada bio

samo izložba kipova, muzej voštanih figura koji je plovio beskrajnim prostorima.

Zatim, polako, Staner-Šob se pokrenu. Diže jednu ruku, učini dva koraka, progovori:

— Munakeru!

— Molim? — odazva se Munakerov lik.

Staner je na ekranu video kako on diže glavu, dok su mu obrve bile malo dignute.

— Zaustavi to... — reče Staner.

Munaker klimnu glavom, pruži ruku i prekide radioaktivno polje. Šob, uostalom, nije ni osećao dejstvo toga otpora otkako je ovladao ljudskim telima, ali njegov užas od raspadanja bio je toliki da se potčinjavao naređenjima koja mu je diktirao strah. Čim aparat prestade da emituje radijacije, Šob se oslobodi straha.

U istom trenutku on shvati da je glupo postupio. Uverio se u to po tome što je Staner, da bi zaustavio radio-aktivizator, morao Munakeru izdati naređenje. To je značilo: kad se Šobova misao nalazila u Stanerovom mozgu, ona se istovremeno nije mogla nalaziti i u Munakerovom. U stvari, Munaker i svi ostali nisu mislili: mislio je jedino Staner-Šob.

— To je bilo očigledno — progunđa Šob u sebi. — Energetski talasi bića-materije predstavljaju funkciju vijuga njihovog mozga. Kad se unesem u Stanera, ne mogu biti i u drugima. Oni deluju i dalje po nekoj čisto fizičkoj navici ili po instinktu bića-materije, ali ja tada njima ne upravljam. Baš sam glupak! Zašto sam ih potpuno ubio?

On pomisli šta je mogao učiniti: mogao je apsorbovati devet desetina tih života, a ostaviti jedan deo, tako da organizmi nastave da žive i bez njega, Šoba. Bića-materije su, i pored sveg svog neznanja, sigurno to znala: beskrajno je lakše kontrolisati jedan mehanizam koji funkcioniše nego izazvati funkcionisanje tog mehanizma. Jedna jedina varnica života u tim telima — jedva dovoljna za održavanje ćelija — i Šob bi mogao istovremeno upravljati svim tim organizmima. A šta je on uradio? Na šta je spao? Dobar deo svoje energije morao je utrošiti na to da obezbedi život tih tela, a na misli tih ljudi

mogao je da deluje samo preko njihovog sopstvenog nervnog sistema!

Eh! Šta mari! Šob je tokom svog dugog života došao do jedne filozofije čije je osnovno pravilo bilo: „Vreme postoji samo za ono što se troši, dakle, jedino za materiju. Biće-sila ne zna za vekove, godine ili dane“. Kao i ostali filozofski zakoni, ni ovaj nije bio bez izuzetka. Jedino biće-sila može prestati da postoji kao živo biće. Šob je to znao i osećao je užasan strah od smrti, ali je pokušavao da se zavara. U tom pogledu bio je potpuno sličan bićima-materijama svih naseljenih planeta. Ma šta radio, gubio bi vreme radeći u liku Stanera. Ali, šta mari! Šobu vreme nije ništa značilo.

On se ne potrudi da proveri da li kontroliše sve ljude u brodu. Kako bi i moglo biti drukčije? U tom planetarnom sistemu ništa se nije moglo suprotstaviti njegovoj energiji.

I tako on pođe od principa da se u brodu sada nalaze samo bića-materije-Šob. I zato je sada bio slobodan u svojim postupcima. Ali Šob je bio tašt, ponosio se svojom moći.

„Prvi će mi posao biti“, pomisli on, „da proučim ova ljudska bića.“

Staner isključi inter-videofon, prepuštajući tako Munakera i ostale njihovim ulogama robota bez razuma.. I, zaista, Munaker je nekoliko minuta bio samo lutka, koja besciljno luta od aparata do aparata, kao u kakvoj krizi somnambulizma. Ali, postepeno, sama motorna energija koju je Šob održavao u Munakeru prilagodi se njegovom fizičkom liku. Munaker prestade da se kreće kao automat. Njegovo držanje postade prirodnije. Ubrzo on otvori sveske, pokuša da čita, iz navike. Njegovom praznom duhu reči nisu ništa značile, ali on je u određenim razmacima vremena okretao strane, podstican jednostavnim mehanizmom refleksa.

Staner je stao pred jedno metalno ogledalo. Šob je, Stanerovim očima, proučavao njegov fizički izgled. To biće-materija, u čijem se telu on nalazio, bilo je lepo, skladno razvijeno. Naravno, nije imalo onu skoro imaterijalnu eleganciju nekih bića koja naseljavaju sitne planete. Ali njegove ruke i noge bile su dugačke i vitke, i Šob zadovoljno isteže Stanerove ruke.

On je već ranije imao prilike da oseti radost što ima ruke i noge, što drži predmete, što ih prenosi i drukčije, a ne samo raspadanjem. To je bilo zanimljivo. Šob se veoma zabavljao. Probe radi, Staner-Šob zgrabi jednu stolicu i podiže je. Za Šoba taj predmet nije imao mase. Za Stanera je ta masa bila osetna, čak neprijatna. Ocenjujući tako fizičku snagu tih bića-materija, Šob oseti čak neko sažaljenje. I to je bilo smešno, kao i sve ostalo kod njih!

Staner sede. Razmišljao je. To jest, Šobova životna energija cirkulisala je njegovim mozgom, zatim njegovim nervnim centrima, Ali Šob te misli nije razumevao: one su se zasnivale na fizičkim osetima, za koje on nije znao. Hteo ne hteo, on uvide da bi morao dozvoliti da Stanerov mozak proradi. Sve što bi on mogao činiti, to je da diriguje mislima, glavnim idejama. Ali ne i u pojedinostima. I to ga je uznemiravalo.

Staner pritisnu komandno dugme inter-videofona da bi pozvao Munakera. A Šob to nije naredio.

Šob se za trenutak uplaši — zatim shvati: to su još navike Stanertela, koje su stavljale u pokret moždane reflekse. U stvari (to je Šob znao), materija komanduje motornoj energiji, kao što i ta energija komanduje materiji. Toga bi se trebalo čuvati.

— Munakeru — reče Staner.

Glas nije bio izmenjen. Bio je prijatan, topao, jasan. Munaker se pojavi na ekranu:

— Molim — progunđa.

— Radio-aktivizator! — reče Staner strogo. — Zašto si ga isključio?

Pošto je njegova misao bila ispunjena onim što je govorio, Šob odmah shvati: Staner-materija dolazio je svesti posle smrtnog udara i nastavljao je akciju početu pre smrti. Šob nije imao čega da se plaši: u svom sadašnjem obliku nije se izlagao nikakvoj opasnosti. On odluči da pusti te lutke da deluju, da bi utvrdio da li ih može kontrolisati u svakom trenutku.

Munaker je izgledao izgubljen. Njegov ugašeni pogled je lutao. Najzad se jedna sićušna varnica pojavi u dnu njegovih očiju.

— Gospode bože! — promrmlja. — Zaista. Gde mi je glava?

On priđe stolu, ponovo pusti u rad aparat i poče ga ukočeno posmatrati. Minuti su prolazili. Staner je stajao ispred ekrana, nepomičan, ukočen. Reakcija je bila završena. Šob uvide da bi ta dva čoveka, ako on ne bi intervenisao, stajala tu danima, nesposobna da ožive svoje mrtve misli.

Oprezno, on Stanerove misli skrenu na njegovu rodnu planetu. Ali čim se slike Zemlje javiše u Stanerovom mozgu, Šob promeni odluku. Zaista, napor da svoju, energiju koncentriše u mozgu tog bića-materije uništavao je njegove sposobnosti da rezonuje. Zašto da se već sad bavi planetom Zemljom, kad je još toliko daleko od nje. Važno je bilo proučiti ljude i usavršiti se u veštini dirigovanja njihovim mislima. Sve ostalo u svoje vreme.

Stanerove misli odvojiše se od Zemlje i koncentrisaše se na raketu, zatim na ono što je Šoba sada najviše interesovalo: na čovečje biće.

Staner ustade, uključi inter-videofon, pritisnu jedno dugme; činilo se kao da to radi nasumce, ali i ovog puta je njegova ruka sledila stečenu naviku. Uspostavljeni kontakt doveo je Stanerovu kancelariju u vezu sa prostorijom u kojoj su se nalazile mašine.

— Žile!

— Molim, šefe.

I Žileov pogled, kao i Munakerov, bio je izgubljen pogled čoveka za koga je život postao samo san.

— Pošaljite mi jednog mehaničarskog pomoćnika.

— Kojeg?

— Kojeg bilo.

Staner zastade, zatim ravnodušno dodade:

— Jednog mladog.

Žile više nije mogao da se čudi — mada bi se pre jednog sata svakako čudio. On se okrenu jednom od svojih mladih mehaničara, Fabijanu, i mirno mu saopšti:

— Idi kod šefa.

— Neka svrati do Funkera i neka donese torbu sa instrumentima za seciranje, — dodade Staner.

— Jesi li čuo? — upita Žile.

Fabijan se tupo osmehnu:

— Naravno!

Ni Žile ni Fabijan nisu znali čemu treba da posluži torba za seciranje. Ni sam Staner to još nije znao. Ali Šob je znao, i to je bilo dovoljno.

Tri minuta docnije otvoriše se vrata Stanerove kancelarije. Fabijan uđe. Bio je to mladić dvadesetih godina, dobro razvijen i mišićav,. jedan od onih ravnodušnih, plavokosih mladića plavih očiju, rođenih na severu Evrope, čiji su čelični živci lako odoleli svim kontrolnim testovima pre ukrcavanja. U „Nautilus“ su primani samo ljudi koji su potpuno vladali sobom. Ovo se sad bilo pretvorilo u ironiju, ali ni Staner ni ostali nisu više to mogli da shvate.

Fabijan je u međuvremenu svratio u zoološku laboratoriju i pozajmio od Funkera torbu sa instrumentima za seciranje. On je pruži Staneru s ljubaznim osmehom.

— Hvala — reče Staner.

Pokreti obojice bili su malo isprekidani, kao kod ljudi koji se, ne dozvoljavajući da ih pijanstvo savlada, bore protiv uticaja nekoliko čaša alkohola.

Staner otvori trbu i pogleda skalpele, hiruške nožiće i testeru pričvršćenu uz jednu stranu torbe. Staner-materija pitao se zašto je ta torba dospela u njegove ruke. Ali to je dobro znao Staner-Šob, duša novog Stanera.

— Svuci se — reče Staner.

Fabijan se svuče. To već nije imalo nikakvog smisla. Sigurno je da bi se Fabijan, u normalnim prilikama, začudio. Ali on na to sada i ne pomisli.

— Lezi na sto — reče mu Staner.

Govoreći to, on proguta tri hranljive pilule. Sat na zidu pokazivao je već podne.

Fabijan leže na veliki sto. Staner uze jedan skalpel i radoznalo sa zagleda u njega. Nikad nije upotrebljavao takav instrument. Lako pritisnu sečivom palac. Da li je taj pokret naređivao Staner ili Šob? To je bilo nemoguće odrediti, jer su obojica delovali pod podsticajem iste radoznalosti. Ali skalpel je bio nedavno naoštren: on raseče prst.

Staner-materija glasno opsova, a Šob prvi put u svom dugom postojanju kao biće-sila oseti bol.

— Strašno! — pomisli.

On je poznavao tu naročitu osobinu bića-materija, patnju, jer ih je, u katastrofama koje je izazivao, gledao ponekad kako se grče i urlaju. Ali nikad nije bio došao u materijalan dodir s bolom.

Ovog puta pomisli da će umreti kao kakvo obično biće-materija! Jer, on je preuzeo ne samo Stanerovu misao već i njegovu nepostojanost. Upravljao je mislima toga čoveka, ali je istovremeno trpeo i bolove koje je osećalo njegovo telo. Kad Staner opsova, Šob, pod pritiskom bola, zamalo ne pobeže, ne napusti to telo, ali, što je bilo neobično, baš to telo, ta materija, smiri ga i podstače da izdrži.

Sledeći uobičajeni refleks: Staner je već otvarao jednu fioku i iz nje izvadio flaster. I zalepio parče flastera na malu ranu.

„Čudnovato“, pomisli Šob, smiren. „Ova bića-materije imaju nešto što obnavlja njihovu organsku materiju kad ona nestane…“

No on odmah uvide svoju zabludu, jer je Staner mislio na flaster. To je bilo samo parče tkanine natopljeno sredstvom za dezinfekciju! Šob se sasvim raspoloži, a zatim, pošto se bol ne povrati, Staner ponovo uze skalpel, naže se nad nepomičnog Fabijana i poče da ga živog secira.

Šob je po svaku cenu hteo da upozna fizički sastav onih koje je trebalo da poseti.

Fabijan zaurla. Šob vide kako mu se usta otvoriše, obrve skupiše, oči iskolačiše. Skalpel se zari u njegovo bedro.

Fabijan odjednom skoči, njegove se ruke ispružiše i zgrabiše Stanera za grudi. Staner pade na pod.

— Idite do đavola! — viknu Fabijan.

U njemu nije bilo nikakve ljutnje: on se nije mogao naljutiti dok mu se to ne naredi. Ali mišići su, pod dejstvom bola, reagovali, a usta su sama izgovarala uobičajene reči.

Fabijan zastade, stojeći, nesposoban da misli, dok se Staner dizao. Šob je, Stanerovim očima, s najvećom radoznalošću

posmatrao mladića. Fizički bol, to svojstvo bića-materija, izazivao je kod njih reflekse kojih se trebalo čuvati. Najopasnije je bilo to što je žrtva sasvim lako oborila Stanera.

Staner se mrštio, jer je Šob, zbunjen, razmišljao. Ti ljudi sa Zemlje nisu imali nikakve fizičke otpornosti. Bilo je vrlo opasno prepustiti se tim telima. Ali, šta drugo preostaje? Bilo je suviše dockan. Trebalo je ostaviti u njima malo njihovog sopstvenog života, pratiti ih i istovremeno upravljati njima. Na taj način Šob ne bi mogao stradati čak i kad bi njihovo fizičko biće bilo uništeno. A ovako, Šob se nije zavaravao: ako kakva katastrofa uništi celu raketu, imao bi najviše muke da prikupi deliće motorne energije rasute u tim bićima-materijama. A možda ne bi ni uspeo u tome!

On sam sebi zabrani da dalje razmišlja i vrati se Fabijanu. Na Stanerovo naređenje, Fabijan se ponovo opruži na stolu, i Staner ga ovoga puta vrlo pažljivo veza. Fabijan se nije bunio, nije se opirao. Bilo je to samo telo bez Duše.

Staner ponovo uze skalpel i kratkim, preciznim pokretima poče da raseca živo meso. Fabijan je strahovito urlao.

A Šob je, Stanerovim očima, pažljivo proučavao telo toga čoveka, sasvim slično njegovom telu.

GLAVA ČETVRTA

MIKI ROBSON

Toga dana Miki Robson je pogledao snimke crteža koje je preneo Žile, a koji su se odnosili na neku izmenu „Nautilusovih“ motora. Film, prilično uveličan, promicao je pred njegovim očima. On je gledao ne videći, zapažajući samo čistotu linija i jasnoću snimljenog zvuka. U zidnom ogledalu ispred sebe, kad bi podigao glavu, video bi zlatni odsjaj svoje plave kose.

Odjednom se nešto dogodi. U dnu lubanje oseti strahovit bol, kao da mu je neko kleštima stegao glavu. Za delić sekunde nije mogao ni da se pomakne. I, što je bilo još čudnije, mehanizam povećivača prestade da funkcioniše: ekran se potpuno zamrači. Ali Robson ništa od svega toga ne primeti: bol ga je bio potpuno ošamutio. Docnije mu se činilo da je ta „kriza“ bila vrlo kratka — da je trajala manje od sekunde, da je, bez sumnje, predstavljala beskrajno mali delić vremena... Ali on to nije mogao znati. U stvari, kad je Šob udario ljude u raketi i pokupio njihovu životnu energiju, njihov život nije više pripadao njihovim bićima-materijama i za njih je prestao da postoji svaki pojam vremena.

Robson se ubrzo povrati. Bol je iščezao. Na ekranu povećivača nizale su se slike. Robson je stavio obe ruke na potiljak i tupo gledao u slike. Dve-tri sekunde stajao je nepomično, zatim se trže.

— Ah! da nisam bolestan?

U sebi je osećao nešto što nije mogao da odredi. Neku uzburkanost misli, nesređenost u rezonovanju, nesposobnost da usredsredi pažnju na slike koje su promicale.

Seo je. Ruke je stalno držao na potiljku. Odjednom, svega toga nestade. Obuze ga neko osećanje blaženstva. Oseti se oslobođen od svakog fizičkog bola, svakog psihičkog pritiska; bio je lak, siguran u sebe kao nikad ranije. Da, on tada shvati (a pre toga to nije mogao uvideti zbog bola koji ga je bio snažno zgrabio) da se u njemu nešto promenilo. Njegove misli išle su mnogo dalje no ranije, njegove ideje su se proširile. Njegova intelektualna uspavanost ustupila je mesto neshvatljivoj radoznalosti.

On, Miki Robson, interesovao se sada za hiljadu stvari prema kojima je ranije bio ravnodušan. Ustade, naže se nad ekran povećivača. Film je u tom trenutku prikazivao funkcionisanje motora onakvog kakav bi bio docnije, usavršen Žileovim pronalaskom. Da, zamisao je bila nova, pomisli Robson sa osmehom, ali zašto se to uštrcavanje ne bi moglo zameniti automatskim isparavanjem tečnog kiseonika? Gas pod pritiskom stizao bi u komoru za sagorevanje i...

Zastade, otvorenih usta, preneražen tom novošću: on, Robson, došao je na ideju kako da se usavrši Žileov pronalazak! Ludost! Zar je on sposoban za to? Shvata li on funkcionisanje tog novog motora? On nije nikad shvatio principe moderne fizike! A kako mu je sada sistem ovog motora izgledao jasan, jednostavan, dečji!

— Da Žile nije mislio o tome, sigurno je da bih to ja pronašao — reče sam sebi, sa čuđenjem.

Da li je to moguće? Nešto se slomilo u njegovom mozgu, i to što se slomilo oslobodilo je neobične snage shvatanja. Dokaz za to je njegovo shvatanje novog motora. . . Još više: on ga je usavršio.

Ponovo sede, isključi povećivač, zabaci glavu unazad i pokuša da iz svega toga izvuče zaključke. Gle! Ona čudna magla koja je bila ispunila brod nestala je. Da, ta magla je bila zaista neobična pojava. Nekadašnji Robson jedva bi tome poklonio pažnju, prepuštajući to iskustvo šefovima. Ali novi Robson se razlikovao od starog, suviše se razlikovao da se ne bi uznemirio.

Ruka mu pođe prema inter-videofonu; nameravao je da pozove Žilea. Ali ne dovrši pokret.

„Ne treba zvati Žilea“, kaza mu neka snažna misao.

On joj odgovori:

— Zašto ne pitati glavnog mehaničara?

„Zato“, reče misao, „što su i Žile i svi ostali mrtvi.“

— Glupost! Zašto bi svi bili mrtvi?

„Ubilo ih je biće-sila koje se zove Šob“, reče misao.

Robson nije shvatao. Nekad, on bi se užasnuo od zaključka do kojeg je došao: ta misao koju je slušao nije bila njegova. On je mislio dvostruko! U njemu je postojala misao-Robson, jasnija, oštrija no ranije, ali pored nje i jedna druga, nepoznata, deset puta, sto puta snažnija.

On oseti nestrpljenje u nepoznatoj misli kad ova nastavi:

„Biće-sila je akumulacija inteligentne energije... nešto slično onom što vi na Zemlji nazivate dušom; ali to je duša s telom koje je na krajnjoj granici molekularne podele.“

Dakle, takva bića postoje?

„Šob je ušao u vaš planetarni sistem“, produži nestrpljiva misao, „a njegova je energija bila na izmaku. Ja, Akar, mogao sam ga možda uništiti... Oklevao sam... A sad je suviše dockan. Šob je ubio tvoje drugove i upio njihovu životnu energiju; on je beskrajno jači od mene. Suviše sam kasno stupio u dejstvo. Nisam hteo nikog da ubijem. Zaista, nisam hteo nikog da ubijem. Ja ne ubijam. Već vekovima živim na račun vaše Zemlje i planeta oko nje. Ali velike katastrofe iskorenile su život na njima. Moj opstanak obezbeđuje jedina živa zvezda tvog sunčanog sistema, Zemlja, i ja bdim nad njom, da, bdim nad njom kao što su vaši očevi bdili nad svojom decom. Jer, ako Zemlja umre, umreću i ja, Akar. Mnogo slabiji od Šoba, mnogo nerazvijeniji od njega, ja ne mogu da pređem granice tvoje galaksije. Ako Zemlja umre, i ja sam mrtav.

Po tim ponavljanjima Robson shvati da je misao obuzeta strahom. Čudna stvar, novi Robson je sve to primao. Nekadašnji Robson zahtevao bi psihičke testove!

— Jeste li i vi biće-sila? — upita šapatom Robson.

„Jesam.“

— Znači, vi ste Akar, biće-sila, i vi ste u meni?

„Povući ću se čim Šob nestane“, reče Akar.

Robson se lako osmehnu i potvrdi:

— Imajući sve u vidu, ovo i nije neprijatno. Čini mi se da su se moje intelektualne mogućnosti udvostručile.

„To je tačno“, reče ozbiljno Akar. Zatim dodade, oklevajući: „Ja sam to i želeo, da bi ti mogao da deluješ. Znatan deo moje energije je u tebi... Ali ja nisam učinio glupost kao Šob: nisam te ubio.“

— Šta očekuješ od mene? — upita Robson.

On pripali cigaretu. To dvojstvo ga nije uznemiravalo. Osećao se sposoban da se odupre svim bićima-silama kosmosa. U njegovom duhu zavlada ćutanje. Zatim Akar objasni:

„Moja sudbina je vezana za sudbinu Zemlje. Ako Šob pobedi, biće to katastrofa za sve tebi slične. Da bi održao svoju molekularnu ravnotežu, Šob mora da apsorbuje stotinu, hiljadu puta više energije od mene. Slučajne smrti nisu mu dovoljne: on će udariti. Za deset, a možda i za pet vaših zemaljskih godina na tvojoj planeti ljudi će izumreti. Shvataš li to? Veruješ li?“

— Kad ti kažeš! — reče Robson.

On ponovo oseti nestrpljenje u Akarovoj misli:

„Ne dozvoli da te savlada moja energija“, reče Akar. „Ti moraš sačuvati svoju ličnost. Moraš ostati Robson, jači nego ranije, ali vođen svojim sopstvenim mislima. Ja u tebi ništa nisam uništio; neutralisao sam smrtni udar i ulio sam ti jedan deo moje životne energije. Ali ti si zadržao svoju ličnost. Osećaš li to?“

— Da — reče Robson.

Nije mu bilo nimalo teško da sve to shvati i prihvati. A ipak je ostao stari Robson! Ali Robson sposoban da sve shvati.

— Šta treba da radim? — upita.

„Odgovori mi, najpre: ja ne vidim jasno u tebi. Za to bi bilo potrebno da apsorbujem jedan deo tvoje životne energije i zamenim je svojom. To nisam hteo da uradim. Ja sam samo dodao moj energetski potencijal tvom.“

Da, pomisli munjevito Robson. Kad bi to biće-sila nestalo, u prvom slučaju Robson bi ostao u životu, ali mentalno osakaćen. U stvari, Akar se zadovoljavao da privremeno poveća Robsonov životni potencijal. Znači, to biće-sila nije želelo da

ubija. Robson mu je na tome bio zahvalan. Uostalom, čovek je uvek naklonjen onima koji žive s njim, pomisli on. A izraz „živeti zajedno“ nije mogao naći bolju ilustraciju.

— Razumem — reče on. — Zemlja je tvoj rezervoar energije, i ti se koristiš njime uz najveću obazrivost. A taj Šob hoće da uništi našu planetu.

„Tako je. Ali za tebe, biće sa Zemlje, to je od sporednog značaja. Za tebe je najvažnije ovo: da li Zemlja treba da postane mrtva planeta?“

„Ne!“ uzviknu Robson u sebi.

Mislio je na Selmu — Selmu koja je čekala da se on vrati u Pariz. Da nju više ne vidi? Da uništi svoj san?

„Mogu li u borbi protiv Šoba računati na svu tvoju energiju.“

— Možeš — reče odlučno Robson. — Šta treba da radim?

U Robsonovom mozgu za trenutak ponovo zavlada tišina, a zatim Akar produži:

„Šob je sada u telu tvog šefa Stanera. On veruje da si i ti, kao i svi vaši drugovi, lišen razuma. On može da dejstvuje samo kroz Stanera, jer je tvoje prijatelje potpuno ubio. Prema tome, obrati pažnju na Stanera.

— Dobro — reče Robson.

I on odmah krenu, izađe iz sobe. Pođe dugačkim centralnim hodnikom broda. Više nije čuo Akara, ali se nije uznemiravao. Njegove nove sposobnosti shvatanja otkrivale su mu da se prijateljsko biće-sila ne može približiti Šobu a da ovaj to ne oseti. „Ja se sam moram boriti protiv Šoba“, reče on samom sebi, „i spasti Zemlju!...“ Pomisli na Selmu. Kad bi joj već sad mogao pokazati svoju novu inteligenciju? Uvek se čudio što ga je jedna od prvih evropskih žena primetila između miliona drugih. On je dosad pored Selme osećao nesigurnost čoveka koji zna da je intelektualno slabiji od žene koju voli. A odsad...

Zakuca na Stanerova vrata.

— Uđite! — viknu Staner.

Šob nije bio predvideo taj refleksni odgovor. Vrata se otvoriše bez šuma. Robson uđe i zastade na pragu, kao skamenjen.

Staner se bio okrenuo njemu. Šef vazdušnog broda držao je krvavi skalpel i bio nagnut nad jednim lešom koji se još trzao, raskomadan stotinama rezova i rana: Fabijanov leš. Fabijan je umro nekoliko trenutaka ranije; skalpel mu je otvorio srce.

Šob obuzda Stanerove reflekse. On se pitao zašto to biće-materija, koje je sasvim sigurno lišeno razuma, kao i sva ostala, ulazi u sobu.

— Šta je? — progunđa Staner.

Robson se ne pomače. U njemu su previrale misli: ostati hladnokrvan, uprkos tom lešu, ne micati se, prići polako i ukočeno, progovoriti ravnodušnim glasom, zadržati ukočen i prazan pogled — eto to treba da učini da bi ličio na ljudske robote.

Kad progovori, glas mu je bio miran:

— Šefe, naredili ste mi da dođem u trinaest časova. Evo me.

Šobovo podozrenje iščeznu. Još jedan od onih nepredvidljivih refleksa: moždane vijuge u kojima se nalazilo sećanje zadržale su otisak date naredbe. To je bilo bez značaja.

— Niste mi potrebni — reče Staner. — Vratite se na posao.

Robson se okrenu u mestu i iziđe mehaničkim pokretima. Za sobom zatvori vrata, ali se ne vrati na svoj posao. Kao kroz neki šum, on ču Akarovu misao:

„Dakle? Jesi li se uverio?“

— Jesam — reče Robson sa odlučnošću koja ga začudi. — Treba uništiti to biće-silu. Sve vreme ćemo posvetiti tome; uhvatićemo ga u nekoj grešci i spašćemo Zemlju.

On toliko steže vilice da ču kako mu zubi zaškripaše. Fabijan je bio njegov najbolji prijatelj na brodu.

GLAVA PETA

ROBSON SE UPLAŠIO

Staner je posmatrao Zemlju kao da je nikad nije video. Ona se prostirala ispod broda, čudno ispupčena. On je intenzivno mislio o svojoj planeti, a Šob je pažljivo skupljao sve što je želeo da sazna.

Sićušna lopta, ta Zemlja je ipak početkom tog, XXI veka hrišćanske ere imala dve milijarde stanovnika. Šob nije smatrao za potrebno da ispita onu misao: „hrišćanske era“. To za njega rije imalo važnosti. Bića-materije su svuda računala vreme od nekog određenog datuma, koji im je izgledao izgubljen u periodu stvaranja svetova... Smešno! Šta je predstavljao dvadeset i jedan vek, dve hiljade sto obrtaja te bedne Zemlje oko svog Sunca-patuljka?

„Dve milijarde stanovnika“, konstatova Šob, „to je sasvim dovoljno da se razvijem do maksimuma i da mi to omogući, kad to budem zaželeo, da stignem do neke druge galaksije. Ukoliko ovu Zemlju ne pretvorim, kao što sam nameravao, u rezervoar energije iz kojeg ću se snabdevati malo-pomalo, u zavisnosti od mojih životnih potreba...“

Gledajući kontinente kroz prozorčić vasionskog broda, Staner je mislio o političkim podelama na Zemlji. Šob je čitao njegove misli. Zemlja je bila podeljena između dve glavne nacije: Evrope i Amerike. Dva nekadašnja kontinenta Azija i Afrika gotovo su nestala u jednoj atmosferskoj katastrofi početkom veka, opustošena lančanim raspadanjem, koje je bilo jedva zaustavljeno. Ravnoteža dveju sila sprečavala je svaki rat već skoro stotinu godina, ali Evropa je bila otkrila nova oružja, koja će možda upotrebiti u idućem sukobu.

Šob nije tražio da sazna kakva su to oružja. Pomisao na rat užasnula ga je. U Stanerovom mozgu, ona je odgovarala viziji hiljada ljudskih bića uzaludno žrtvovanih, čitavih oblasti potpuno opustošenih atomskim eksplozijama, ukratko — tolikom rasipanju energije da Šob, ponovo uzimajući kontrolu nad Stanerom, zatraži pojedinosti.

I on tada vide ovo: Staner je smatrao da bi nov rat mogao značiti kraj bića-materije koja naseljavaju Zemlju. Možda se niko neće spasti. „Ali“, upita Šob, „neće valjda biti toliko ludi da nasrnu jedni na druge?“ Staner je mislio da hoće. Duboke razloge bilo je lako shvatiti: i jedna i druga nacija imale su po milijardu stanovnika, tako da se uskoro više neće moći živeti. Nauka je već vekovima usavršavala oružja za uništavanje, ali skoro ništa nije bilo urađeno za obezbeđenje opstanka naroda. U vreme polaska vasionskog broda bilo je zavedeno racioniranje namirnica. Fabrike prehrambenih artikala radile su sa smanjenim brojem radnika: većina radnika bila je prebačena u ratne fabrike.

„Ludi su“, pomisli Šob, „ludi su! Kako bih ja mogao večito živeti od tih bednih bića, kad oni mogu svakog trenutka da se uzajamno unište? Ne, ja moram da udarim, moram da apsorbujem maksimum energije i da nestanem u potrazi za bićima-materijama.“

Ali, možda je Staner preterivao? Šob odluči da sam sve to vidi. Za nekoliko dana „Nautilus“ će se spustiti na Zemlju. Staner je pretpostavljao da će ih oduševljeno dočekati. Sigurno je da će tu biti i tri evropska šefa. Šob pomisli da bi, ukoliko uspe da uništi životnu energiju trojice šefova i zameni je svojom, bez sumnje mogao sprečiti taj glupi rat na koji je Staner mislio i sačuvati za sebe, žive, te dve milijarde bića-materije. Ta ideja je, jednim čudnim fenomenom, uticala na Stanerov mozak i proizvela refleksnu sliku: sačuvati hranu-magacin. Pred Stanerovim očima ukaza se slika ogromnog kaveza sa rešetkama, u kojem su ljudi klečeći pružali ruke. I Staner se nasmeja.

„Nautilus“ je kružio oko Zemlje. Za nekoliko sati spustiće se kod Pariza, glavnog grada evropske vlade.

Robson je satima lutao po brodu. Bio se navikao na pasivnost svojih nekadašnjih drugova. A ovi su, pod uticajem stečenih navika, i dalje upravljali raznim aparatima i mašinama ili su obavljali svoje uobičajene poslove. Pre „događaja“ primili su naredbu da „Nautilus“ upute ka Zemlji: oni su to nastavljali ne reagujući. Šob je to znao.

A Žile je bio naročito čudan. Šef mehaničara sedeo je pred jednim započetim crtežom i s najvećom pažnjom prevlačio preko njega prave linije, bez ikakve potrebe. Robson je čitavih pet minuta stajao iza njega, zaprepašćen, a zatim Akarova misao nametnu ovaj razgovor.

— Za koliko ćemo dana stići na Zemlju?

— Za nedelju dana, otprilike — odgovori Žile, ne dižući glavu.

Robson, podstaknut Akarom, upusti se u jedan eksperiment.

— Ustani — naredi on.

Žile se diže, čekajući.

— Ispruži desnu ruku.

Žile pruži desnu ruku. U njemu više nije bilo nikakve ukočenosti. Činio se potpuno normalan, a bio je u stvari samo telo kojim je upravljala jedna pokretačka sila. Svako naređenje koje je, ma kojim putem, stizalo do njegovog mozga bilo je odmah registrovano, preneto motornim centrima. Zainteresovan, Robson napisa olovkom nekoliko reči na crtežu:

„Ti si Žile, šef mehaničara, i u svim okolnostima postupaćeš kao svaki šef mehaničara, ma šta ti se naređivalo.“

— Neću — reče mirno Žile.

Odmahnu glavom. Sede, i dalje iz navike. Robson za trenutak pomisli da se te lutke možda povinuju samo izgovorenim naređenjima, kad njihov mozak odbija da prima pismene naredbe. Ali nije bilo tako.

— Ne mogu — dodade Žile posle kraćeg ćutanja.

— Zašto?

— Zato što je mehaničar, van svog posla, čovek kao i svaki drugi. Nema mehaničarskog načina kretanja, pevanja, hranjenja ili vođenja ljubavi.

Zaista neočekivano. Žile je mogao da rezonuje, ili, tačnije, pomisli Robson, ponovo je počinjao da rezonuje. Motorna

energija koju je Šob uneo u to telo zapljuskivala je centre za rezonovanje, i oni su, mada mrtvi, još reagovali. Robson se zapita neće li Žile za nekoliko dana biti sposoban da samostalno misli i neće li možda odbiti da izvršava Šobova naređenja.

Ali se umeša Akar, i Robson saznade da je Žileov razum mrtav: Akar je za nekoliko trenutaka oživeo centre za razmišljanje šefa mehaničara. I u toku tih nekoliko trenutaka taj mrtvac je bio oživljen dvema različitim energijama: Šobovom, koja je obezbeđivala njegove pokrete, i Akarovom, koja je oživljavala njegove misli! Užasno!

— Nastavi svoj posao — reče mu Robson.

Žile se naže nad svoj crtež. Robson je osećao neku vrstu pijanstva od lakoće s kojom je tog čoveka primoravao na poslušnost. Žile je u svemu bio njegov pretpostavljeni, ali ga je ipak slušao!

„Čuvaj se“, šaputala je Akarova misao. „Ovo je izuzetak. U krajnjim slučajevima moći ćeš dobiti pomoć od tih ljudi, ali samo u krajnjim slučajevima, jer, ako Šob i najmanje posumnja i uđe u mozak koji ćeš ti pokušati da osvojiš...“

On ne dovrši svoju misao. Ali Robsona obli hladan znoj. Zaista, on nije pomislio na to da stupi u direktnu borbu sa Šobom, bićem-silom koje se Akar ne usuđuje da napadne! Odjednom, Robson shvati da je ostao kukavica. Akar je mogao udesetostručiti njegovu životnu energiju, ubrzati njegov proces rezonovanja, ali nije mogao uticati na njegove nervne centre. Za to je bilo potrebno umanjiti čoveka, a Akar je želeo da poštuje ličnost bića-materije. Nekadašnji Robson nije bio nimalo hrabar — i novi Robson je ostao fizički kukavica.

Naslonjen na zid, Robson je posmatrao zgužvani radio-otpremnik, čije je atome Šob razbio, a zatim ponovo spojio, i znoj mu je tekao niz čelo. Počinjao je da shvata u kolikoj je opasnosti. Dotle, zanet, nije na to ni pomislio.

„Šta se dešava?“ upita Akar.

— Plašim se! — prošaputa Robson.

Akar ništa ne odgovori. Da li je on znao šta je to strah? Znao je, bez sumnje, jer se nije usuđivao da napadne Šoba. „Boricemo se“, pomisli Robson, „nas dve kukavice, da bismo spasli Zemlju!“

GLAVA ŠESTA

EVROPSKI ŠEFOVI

Klauski, evropski šef određen od slovenske grupe, poigravao se svojim pojasom, po kojem je bilo posejano mnoštvo komandnih dugmeta. Nikad se nije mogao uzdržati da ne miče prstima dok razmišlja, i njegov uobičajeni stav, popularisan preko Evropskog televizijskog dnevnika, pokazivao ga je kako sedi za svojim pisaćim stolom, zamišljen, glave lako zabačene nazad, držeći u rukama dugački lenjir od sjajnog metala. Bio je visok, mršav, i, mada je imao visoko čelo i proređenu prosedu kosu, koju nije hteo da boji u visokofrekventnom kupanju što podmlađuje, niko ne bi ni pomislio da će uskoro napuniti šezdeset godina.

Mislio je o Staneru. Samo je jedanput video šefa vazdušnog broda „Nautilus“, ali odsad će on bez sumnje živeti pored njega godinama. Život ima neobične ćudi.

Ispred njega je električni čitač projektovao mikrofilm koji je on tražio iz arhive, i taj mikrofilm je govorio sve ono što je COS znao u Staneru — na žalost, vrlo malo!

„Izbor je bio udešen“, mislio je Klauski, lupkajući i dalje prstima po dugmadima na svom pojasu. „Tehničari Stanera nisu poznavali. Astronom! Kakva šala! Šta će astronom u Upravnom komitetu?“

Njegove usne se stisnuše. Pogled mu je bludeo. Od dve stvari jedna: ili su anglo-germanski tehničari poludeli ili je izbor bio prevara. Ali ta druga pretpostavka je sama po sebi bila luda. Prvo, kad su elite glasale, Staner se nalazio daleko od Zemlje. On je planetu bio napustio pre godinu dana. Tada nije znao da će Vagner glupo poginuti u onom nesrećnom slučaju s

helikoreaktorom. A to je zaista bio nesrećan slučaj, a ne atentat: svi preživeli bili su podvrgnuti kontroli mašine koja proverava misli. Ona je bila odlučna: govorili su istinu. Jedan turboreaktor eksplodirao je u punom letu, i komad metala je razneo glavu trećem šefu. Nesrećan slučaj, i to je sve.

Znači, Staner je leteo kroz međuplanetarni prostor, potpuno nepoznat, beznačajan astronom, kome su poverili da upravlja vazdušnim brodom baš stoga što je bio nepoznat i što su pravi naučnici na brodu, kao Munaker ili Žile, bili ljubomorni jedan na drugog. Vagner, treći šef, poginuo je u nepredviđenom nesrećnom slučaju. Prema Evropskom zakonu, u anglo-germanskoj zoni odmah se pristupilo novom izboru. Da je, kao nekad, bilo glasačkih listića, dva šefa Klauski i Soto ne bi se ni za trenutak ustezali da poniš̌te izbore. Staner, nepoznat astronom, izabran u vrhovnu upravu! Ali glasanje je već odavno potpuno tajno. Tehničari su, jedan za drugim, ćuteći prolazili pored elektronskog čitača mozga, koji je u njihovim mislima otkrivao ime njihovog kandidata i koji je sabirao glasove.

Od tri miliona glasača Staner je dobio skoro dva miliona pet stotina hiljada glasova! Pravi plebiscit. Klauskog je naročito to plašilo.

Elektronski čitač zabruja i ekran pobele. Film „Staner“ bio je završen. Klauski uzdahnu. Već više od jednog sata proučavao je obaveštenja koja je prikupio Centar organizovanih snaga, COS (policija koja obezbeđuje upravu trijumvirata), ali nije mogao da primeti baš ništa što bi moglo da objasni taj neobični događaj.

Staner je bio čovek iz drugog plana; inteligentan, svakako, ali bez izuzetnih znanja i sposobnosti. Zašto, zašto su gotovo svi tehničari mislili na njega? Zato što se za nekoliko dana vraća sa svoje međuplanetarne ekspedicije? Ne, njegov povratak je držan u tajnosti. Anglo-Germani su glasali za čoveka koga nisu poznavali i koji se u trenutku glasanja nalazio negde oko Jupitera! Za čoveka koji se čak nije ni kandidovao!

Klauski odlučno pritisnu jedno od dugmadi na svom pojasu i uspostavi vezu sa Sotom. Nije se potrudio da uključi zidni ekran, koji bi pokazao sliku drugog šefa: suviše je dobro poznavao Sotov glas da bi se mogao prevariti.

— Završio sam — reče. — Ništa.

Za trenutak zavlada tišina, zatim se Soto oglasi svojim vrskavim govorom, kojeg se nikad nije mogao osloboditi:

— Dolazim, Klauski. Na putu sam prema Palati vlade. Sačekaj me.

Klauski prekide vezu, poče da se igra sjajnim metalnim lenjirom. Pet minuta kasnije pojavi se Soto. Malen, zdepast, i on je, kao i Munaker, sačuvao svoj prirodni izgled. Negovao je svoju popularnost razlikujući se fizički od standardnog čoveka. Njegova crna, kratko podšišana kosa blistala se od znoja dok je sedao prema Klauskom, držeći šlem u ruci. Bio je obučen u kombinezon za energetsku zaštitu, kao i većina visokih funkcionera, radi zaštite od iznenadnih atomskih zračenja. Atentat je uvek bio moguć.

On predahnu, zatim upita, govoreći vrlo brzo, kao i obično:

— Ništa. Zar zaista nema ničeg u Stanerovom životu?

Klauski sleže ramenima, ne ispuštajući lenjir.

— Nema. Do dvadeset pete godine u raznim matematičkim institutima. Oženio se u dvadeset šestoj. Žena mu je nesrećnim slučajem poginula dve godine docnije. Bez dece. Specijalizirao se za matematičara drugog reda. Munaker i Žile upoznali su se s njim u Energetskom institutu. Ti znaš da su ta dvojica ljubomorna jedan na drugog. Bili su toliko svesni da priznaju da za ekspediciju ne bi bilo dobro ako bi se za šefa „Nautilusa“ postavio jedan od njih dvojice, i sporazumno su predložili Stanera.

— Da, sećam se — reče Soto zamišljeno.

On zaškilji, trudeći se da se podseti.

— Samo, — nastavi on — jesmo li mi imenovali tog Stanera, ili ga je izabrala posada vazdušnog broda?

Klauski se osmehnu:

— Mislio sam o tome. Ne, ništa s te strane: mi smo ga direktno postavili. Posada „Nautilusa“ nije bila ni konsultovana.

Soto nestrpljivo pljesnu rukama.

— A ipak, ima tu nešto!... Njegov privatni život?

— Ništa. Od smrti njegove žene.

— Ovalin, sigurno? — nasmeja se Soto.

— Da — reče Klauski.

Soto mu dobaci brz pogled, ali Klauski se napravi kao da ga nije uočio.

Ovalin je bio neškodljiv proizvod, u obliku pilula, koji je uzimala većina tehničara i koji je za određeno vreme potpuno uništavao seksualni nagon. Klauski ga je redovno uzimao, i Soto, koji je želeo da ostane muškarac, često mu je to prebacivao.

Dugo su ćutali, a onda Klauski nastavi:

— A ti?

— Ništa — uzdahnu Soto. — U Energetskom institutu temeljno smo proveravali elektronske mozgove. Nisu ni dirnuti. Njihove reakcije sasvim odgovaraju prvobitnim karakteristikama. Ništa nije bilo udešeno.

Klauski se namršti, zatim reče:

— Ipak, ima tu nešto. Nemoguće je prihvatiti da se sa daljine može uticati na elektronski mozak, zaštićen energetskim ekranima.

— Oh, nemoguće!

— Da, ali...

— To je — brzo reče Soto.

Pogledaše se, iznenađeni, zatim se zadovoljno nasmejaše. Našli su. Pošto im se isto objašnjenje samo nametnulo, ono je sigurno bilo tačno. Staner, izabran od pet šestina anglo-germanskih tehničara, nije mogao sa daljine uticati na elektronski mozak: na mašinu se ne može uticati. Ali on je mogao uticati na mozgove dva miliona i pet stotina hiljada birača.

— Da, — prošapta Klauski — da... A oni što nisu glasali za njega sigurno su visoki funkcioneri, koji, kao i mi, nose energetske kombinezone... Da, brojevi pokazuju...

— Ako je to učinio... — promrmlja Soto.

— Pa, šta? — upita Klauski.

Spustio je lenjir na sto. Pogled mu je bio uperen pravo u Sotoove oči.

— Ako je to učinio… — ponovi on, stežući zube.

— Ako je to učinio, — prihvati odlučno Klauski — i to sa razdaljine od miliona kilometara, njemu je mesto pored nas. On sam zameniće ceo COS i naš sistem nadzora. Da li si pomislio na usluge koje bi nam mogao učiniti u eventualnoj borbi protiv Američke Konfederacije? Neka utiče samo na tri četvrtine tamošnjih stanovnika i…

Soto je sagnuo glavu.

— Da — progunđa on ljutito. — A mi, Klauski, šta mi predstavljamo u svemu tome? Hoćemo li dozvoliti da nas on vuče za sobom?

Klauski nabra obrve, a zatim se njegove tanke usne raširiše u lak osmeh.

GLAVA SEDMA

PRVI KONTAKT SA ZEMLJOM

U devetnaest časova (po zvaničnom vremenu zapadne Evrope) ponovo su bile uspostavljene radio-veze između centra Pariz-Šanji i vasionskog broda „Nautilus“.

Klauski i Soto bili su odmah obavešteni o tome. Uostalom, oni se zbog toga nisu nimalo uznemirili, jer su elektronski teleskopi stalno posmatrali raketu, otkako je krenula ka Zemlji.

Sve se događalo prema njihovim predviđanjima: „Nautilusov“ glavni otpremnik sigurno nije funkcionisao, a pomoćni aparat omogućavao je vezu sa Zemljom samo na daljinama do deset miliona kilometara.

Iz prvih zvaničnih izveštaja saznali su da se brod vraća „zbog slabljenja motora“. Izgovor je bio nesrećno izabran: otkad se pamti, nijedan turboreaktor nije oslabio. Motori su radili ili nisu radili. Staner se čak nije potrudio da nađe ubedljiviji izgovor, i to je bilo značajno. Vraćao se jer je znao da su ga Anglo-Germani izabrali za jednog od šefova. Njegovo suviše slobodno ponašanje bilo je opomena dvojici šefova. Staner je sigurno pretendovao na najvišu vlast.

U podzemnom centru Pariz-Šanji, Selma Vanev, sedeći strpljivo u jednom uglu sale za prijem vesti, čekala je da je pozovu. Ona je među prvima saznala za povratak vasionskog broda: njen položaj sekretarice velikog Klauskog davao joj je izvesna preimućstva. Pustili su je u salu za vreme prijema službenih vesti; uostalom, one su ionako preko nje saopštavane Klauskom.

Posmatrala je trenutak Stanera na zidnom ekranu. Staner je bio isti kao i onda kad ga je videla prilikom polaska: visok,

ozbiljan, pri govoru je razdvajao slogove, kao čovek koji sluša sebe dok govori. Ali kosa mu se za tu godinu dana proredila. Bio mu je potreban boravak u Institutu za fizičku normalizaciju. Ostario je. Selma ga je pažljivo proučavala. „Dakle“, mislila je, „evo čoveka koji je kao nekom magijom dospeo na vlast, čoveka kojega, kako se činilo, ništa ne predodređuje za tu visoku funkciju. Ko bi to mogao predvideti pre godinu dana?“

Zatim Staner, govoreći, skrenu pogled prema njoj. On je nije video; polje televizora bilo je ograničeno na tehničara koji je rukovao aparatima. Ali Selmu iznenadi taj pogled. Naviknuta da u Palati vlade dočekuje visoke funkcionere koje je pozivao Klauski, ona je mogla, u toj eri vladavine elita, da odredi intelektualne sposobnosti čoveka na osnovu dubine njegovog pogleda. Ko je to tvrdio da je Staner drugorazredan naučnik? Kako da nije, još pre dve godine, otkrila ogromne mogućnosti toga čoveka?

Ona se ne zadrža dugo na tome. Staner je završavao svoju poruku. O svom izboru nije rekao ni reči: moglo se poverovati da o tome nije ništa ni znao.

Tehničar je oklevao. On se upola okrenu mladoj ženi, koja je sedela u dnu sobe. Pitao se da li da čestita Staneru ili da sačeka da on sam spomene svoju pobedu. Selma odmahnu glavom, i tehničar zadrža za sebe svoje komplimente.

— Gotovo, gospodine? — upita on sa neuobičajenim poštovanjem.

— Gotovo — reče Staner. Ali odmah dodade ravnodušno: — Čini mi se da je još neko pored vas u sali...

— Jeste — reče tehničar. — Za privatne poruke.

Staner nabra obrve, zamisli se. Zašto je razmišljao? Da nije hteo da zabrani razmenu poruka između članova posade broda i njihovih porodica? Sumnja dodirnu tehničara, a zatim se ugasi. Staner sleže ramenima i odgovori:

-— Produžite!

Na brodu se nešto dogodilo. Dokaz je to oklevanje. Ali to nije bilo važno. Selma je to primetila, ne pridajući mu neki značaj, sva zaneta radošću zbog susreta koji je očekivala.

Stanerov lik nestade. Za trenutak ekran je bio beo. Selma je ustala. Aparat koji joj je bio zakačen za pojas pritiskivao joj je bedro za sve vreme dok je sedela. Ona priđe ekranu. Tehničar se ukloni sa gotovo isto toliko poštovanja koliko je pokazivao prema Staneru. Selma, sekretarica šefa Klauskog, bila je ravna najvišim funkcionerima.

— Alo! Centrala – „Nautilus“? — upita Selma.

Glas joj je podrhtavao. Trudila se da smiri bučno kucanje srca: nije imala prava da se pokaže romantičnom. Da se jedna obična žena uzbudi zbog povratka svog verenika, to se može razumeti. Ali da ona, Selma Vanev, tehničar i član elita, pusti suze... Ne!

Na ekranu se pojavi neki nepoznat, ravnodušan lik.

— Centrala-“Nautilus“ — javi taj lik hladno. — Koga tražite?

— Robsona. Mikija Robsona.

— U kom svojstvu? — upita čovek.

Selma odgovori malo grubo:

— Ja sam Selma Vanev, sekretarica šefa Klauskog.

Ali čovek je to pitao samo iz navike. Izgledalo je kao da je nije ni čuo.

— Evo Robsona — reče.

Njegov lik se ukloni i ustupi mesto Robsonovom.

— Miki! — kaza Selma tihim glasom.

Ona se začudi što ga, posle godinu dana, ponovo vidi onakvog kakav je bio prilikom polaska, vedrog, pomalo zbunjenog, kako stoji pred ekranom, ne znajući šta će s rukama. Selma se za trenutak seti držanja Klauskog kad mu je saopštila o svojoj veridbi: „Robson?“ upitao je Klauski. „Šta je to?“ Zatim, pošto mu je ona ukratko iznela mršave uspehe svoga verenika, šef je nastavio, očinski: „Žalim to, zbog vas, Selma. Plašim se da ste dozvolili da vas potčine vulgarni fizički dodiri. Vi zaslužujete mnogo više od jednog tehničara trećeg reda.“ I poluglasno je dodao: „Kakav će biti vaš život,

Selma, pored jednog bića koje neće biti sposobno da vas shvati?“

... A sada je Selma priznavala da je Klauski bio sto puta, hiljadu puta u pravu. Robson ju je privlačio gotovo jedino fizički. Volela je njegovu nespretnost, njegovu stidljivost, nesigurnost“ Naravno, volela ga je onakvog kakav je bio i intelektualno: dobar mladić, ne mnogo oštrouman, čiji je mozak bio prepun formula koje je on primenjivao bez mnogo razumevanja.

— Dobar dan, Selma — reče Robson.

On se i dalje osmehivao, ali u njemu je bilo nešto što ga je izmenilo. Selma nije znala šta je to.

Polako, on okrenu lice prema njoj i pogleda je pravo u oči.

— Miki! — prošapta Selma, zaprepašćena.

Robsonov pogled je bio neobično bistar, izvanredno dubok. „Dubok kao Stanerov“, pomisli Selma, „ali iz njega izbija i neka blagost, koje nije bilo u Stanerovim očima.“

„Sve se divno razvija“, mislio je Šob. Kad je na kraju poslednje „službene poruke“, koju je preneo koristeći se Stanerovim navikama, čuo da se pominju „privatne poruke“, uplašio se. Kako bića-materije sa Zemlje prenose svoje privatne poruke? Jedno drugom, ili u grupama? U drugom slučaju, ako na brodu postoji više televizora, Šob nije video mogućnost da istovremeno kontroliše više razgovora.

Ta mu je kontrola bila važna, da bi saznao reakciju bića-materija lišenih razuma. No odmah se umirio. Staner je, uključujući intervidofon, gledao u tehničara Centrale-“Nautilus“. U isto vreme Stanerove misli išle su svojim tokom i saopštavale Šobu da brod ima samo jedan televizor. Tehničar je pozvao Robsona.

„Da li je potrebno da i ja odem tamo?“ pitao se Šob.

Ne, nije bilo potrebno: Šob je mogao prenositi naredbe preko inter-videofona, a Robson bi se pokoravao Stanerovom glasu kao i njemu lično. Ali Šob odluči da u početku ništa ne govori. Ukoliko se brod više približavao Zemlji, Šobova zbunjenost je rasla. Kako će ova bića-materije iz interplanetarnog broda, svedena na neku vrstu mehaničkih tela, reagovati pred drugim, poznatim bićima? Da li će njihove

navike biti dovoljne da stvore iluziju rezonovanja i života? Šob je pretpostavljao da će, u najboljim uslovima, poznati glasovi delovati na moždane centre i da će talasi misli proisteći iz običnog refleksa.

Razmišljao je i o tome da se oslobodi tih tela, koja su mu smetala. Ali iskrcati se na Zemlju sam, u Stanerovom obliku — to bi svakako pobudilo pažnju. A uništiti te ljude-materije značilo bi osloboditi motornu energiju kojom je Šob zamenio njihovu. Ta energija bi tada lutala prostorom, oko Zemlje, i predstavljala rezervoar iz koga se Šob-Staner mogao snabdevati, prema potrebi. No u tom slučaju ona bi, na žalost, bila vrlo nesigurna. Šob se plašio veštačke radioaktivnosti. Ako bi jednom od tih smešnih bića-materija na toj planeti palo na pamet da je okruže radioaktivnim pojasom, Šobova motorna energija bila bi uništena ili izbačena iz planetarnog sistema. A sva njegova životna energija nalazila se u Stanerovom telu. Da li bi Šob mogao preći radioaktivne prepreke i naći svoju motornu energiju onog dana kad bi se oslobodio tog fizičkog okvira? Ne bi. Naprotiv, on se sad osećao siguran, zaštićen ljudskim telima, generacijama prilagođenim kupanju u radijacijama, koje Šob nije mogao da podnosi. A pošto je već načinio glupost i ubio ta bića-materije, što ga je primoralo da odvoji svoju životnu energiju od motorne, onda će se boriti ovako.

Šob odluči da pusti da se vodi razgovor između broda i planete i da se umeša samo ako to postane neophodno.

Robson stupi pred aparat. Na žalost, Šob nije video njegovog sagovornika — to jest ženu koja ga je zvala — jer je ekran televizora bio postavljen pod pravim uglom u odnosu na polje inter-videofona.

„Ne mari“, pomisli Šob. „Hoću njega da gledam, a ne onu koja s njim govori.“

U toga Robsona je glup izraz, mislio je Šob, zagledavši se u njega. To je i prirodno, jer u njemu nije bilo nikakve misli! Uostalom, taj čovek je bio samo jedno biće-materija nižeg ranga, neka vrsta činovnika trećeg reda. Nimalo zanimljiv. Može se prepustiti svojoj sudbini ako bi počeo da se ponaša prirodno pred onima koje poznaje.

Žena je govorila:

— Miki, možeš zamisliti kako sam se obradovala kad sam saznala za vaš povratak! Znam da je vaš glavni odašiljač uništen nekim strašnim talasom energije nepoznatog porekla... Miki? Čuješ li me?

— Čujem te, Selma — reče Robson ravnodušnim glasom.

— Zašto ne odgovaraš?

„Ovo je rđavo“, pomisli Šob. Žena je počinjala da se uznemiruje. On upravo htede da ostavi Stanera da bi kontrolisao Robsonov mozak, kad ovaj kao da se probudi:

— Pa ja ti odgovaram, Selma... Ja sam... Ne znam šta mi je, bez sumnje sam umoran. Da, naš glavni odašiljač je uništen, ali imamo pomoćni...

Njegov glas je bivao jači. Staner, koji ga je stalno proučavao, osmehnu se. Divno! Šob nikad nije ni pomislio da bi prvi kontakt mogao biti toliko zadovoljavajući. Glas, a zatim ženina prva pitanja pokrenuli su, iznenadnim dodirom, mehanizam refleksne misli. Čovek je očigledno bio potpuno nesposoban da sam razmišlja, ali je na zadovoljavajući način odgovarao na pitanja koja mu je žena stalno postavljala. Da, divno. Šob je, u Stanerovom liku, bio u centru armije ljudskih robota, i to takvih da se prevara vrlo teško mogla otkriti. Ti roboti nisu više mislili, ali su bili kadri da vode razgovore, da odgovaraju na pitanja, da prihvataju u izvesnom smislu, menjajući ih prema ličnim fizičkim konstitucijama, misli svojih sagovornika.

„Dobro je“, pomisli Staner. „Nema potrebe da se ovim bavim. Pređimo na ozbiljan posao.“

On isključi inter-videofon. A to je bila njegova druga greška. No Šob još nije znao da Robson nije ljudski robot.

GLAVA OSMA

UBITI STANERA

Klauski i Soto stajali su na terasi Energetskog instituta i čekali spuštanje „Nautilusa“. Bili su sami na toj goloj površini od dve stotine koraka, prema tri stotine, na koju će se uskoro spustiti vasionski brod.

Ispod njih je vrila gomila: sto hiljada ljudi zbijenih između grada i šume zasađene pre osamdeset godina na ruševinama jednog predgrađa. Ni Klauski ni Soto nisu obraćali pažnju na taj mnogoljudni skup.

Već više od jednog sata „Nautilus“ je opisivao oko Zemlje spiralu, koja mu je omogućavala da smanjuje brzinu ulazeći u atmosferske slojeve. A takav postupak je bio neobičan, jer je snaga turboreaktora omogućavala brodu da se direktno spusti na Zemlju kočeći prednjim potiskivačima. Ali ti motori su, svakako, bili oštećeni. Samo, Staner to nije pomenuo otkako je uspostavio vezu sa Zemljom.

Povratak jednog vasionskog broda bio je značajan događaj u toj, 2105. godini. Vek i po ranije pisci su predviđali vladavinu interplanetarnih raketa... Bili su otišli suviše daleko, mislio je Soto. „Nautilus“ je bio prva mašina koja je mogla poneti dovoljno goriva za obilazak i proučavanje svih planeta Sunčevog sistema, izuzev, naravno, Neptuna, Plutona i nedavno otkrivene Transplutonske zvezde. Soto nije bio pristalica tih istraživačkih putovanja, koja su skoro uvek donosila razočaranja. Već odavno je bilo dokazano da su planete nenaseljene. Čak i Venera, pa i Mars, ma šta se o tome mislilo u prošlom veku. Na najbližim planetama nije bio otkriven nijedan nov element. Na Jupiteru, ili na Saturnu,

možda... Ali Staner bi to već javio preko radija. Znači, još jedno nepotrebno putovanje, mislio je Soto. Kao i Klauskom, i njemu bi bilo vrlo dosadno da nije s većim interesovanjem očekivao Stanera nego „Nautilus“.

Beličasti trag, daleko na horizontu, govorio je o približavanju rakete. Uskoro se u centru oblaka mogla razaznati crna tačka, koja je rasla i pretvarala se u krug. Gomila je oduševljeno vikala. „Glupaci!“ pomisli Soto. „Veliki turboreaktori trgovačkih linija pružaju svakog dana isti prizor, a niko i ne digne glavu da bi ih video. Otkud ovo oduševljenje? Zato što se „Nautilus“ vraća sa Saturna ili sa Jupitera? Pa, šta? Mašina je i konstruisana za takve letove.“

— Slušaj te drekavce! — progunđa on.

Klauski sleže ramenima, pa, digavši ruku, pokaza na raketu.

— Ovoga puta je odlučio da se spusti — reče.

„Nautilus“ je iznad glavnog grada, zaista, zauzimao vertikalan položaj. Iz otvora na donjoj strani sukljali su mlazevi plamena i belog dima. Brod se spuštao vertikalno, polako, veličanstveno, prkoseći zakonima zemljine teže.

— Hajdemo dole — reče Klauski.

Prstima je kuckao po dugmetima na pojasu. Soto ćuteći pođe za njim. Nisu mogli da ostanu na terasi: nju će uskoro zapljusnuti plamenovi iz rakete. Ne žureći, oni se uputiše prema gornjoj sali Instituta. Uzvici gomile se utišaše.

Samo što siđoše sa stepenica, Klauski začuđeno diže obrve.

— Šta se desilo, Selma?

Primetio je svoju sekretaricu na poslednjoj stepenici.

— Ništa, gospodine — reče Selma Vanev. — Čekam verenika.

Klauski se osmehnu:

— Robsona? — Zagleda se u mladu ženu, a na licu mu se pojavi izraz žaljenja: — Šteta, Selma. Već sam vam rekao šta mislim o tome.

— Zahvalna sam vam na tome, gospodine. Ali i vi znate šta ja mislim. Vreme je da se usprotivimo preteranoj upotrebi normalizatora. Ja ne osećam ni najmanju želju da im se

podvrgnem, i želim da sačuvam svoju ličnost. Neka masu sačinjavaju robovi. Ali ne i elite.

Soto je slušao, s dosadom. Poslednjoj rečenici kao da se začudi, pa, zamišljeno, zapita:

— Smatrate da preterujemo s normalizatorima? To je i moje mišljenje.

— Ali to je tako pogodno! — reče Klauski zbunjeno se osmehnuvši.

— Da, — reče Soto — ali i opasno. O tome sam ti često govorio, Klauski... Sa ovalinom, s fizičkim i psihičkim normalizatorima doteraćemo dotle da će se stvoriti jednoobrazni karakteri, koji će onemogućiti svaki smeliji akt. Seti se Kestajna...

Oni se udaljiše prema dnu sale, gde ih je čekalo nekoliko funkcionera, čije je ukočeno držanje izražavalo duboko poštovanje. Selma nije više čula njihove reči, ali ih je lako mogla zamisliti. Kestajn je bio naučnik iz Evropskog centra, neka vrsta nemirnog, kolebljivog genija, koji se svojevoljno podvrgao smirujućem uticaju psihičkog normalizatora. Na rezultate se nije dugo čekalo: on nije izgubio nimalo od svoje blistave inteligencije, bio je i dalje kadar da sve shvati. No, nestalo je bilo varnice genijalnosti: Kestajn nikad više nije ništa pronašao. Neobičan, naprasit dobričina, nervozan i nemiran, on se pretvorio u smirenog, vedrog profesora, bezbrižnog i dobroćudnog. A Kestajn nije jedini primer. Normalizatori su očigledno ubijali čovečju ličnost, jer su poravnavali! I tako je svaki normalizovani čovek gubio onu iskru koja je, birajući iz mase, obeležavala velike ljude.

Brujanje motora postade pakleno. Osećao se miris sagorelog gasa. Plamenovi su, iznad Selme, brisali terasom. Oseti se lak potres, zatim zavlada tišina, a onda, kao uragan, odjeknuše usklici gomile.

Klauski i Soto pohitaše prema stepenicama. Prolazeći, Soto lako odgurnu Selmu i osmehnu joj se: on se obično prema njoj ponašao vrlo hladno. Ona se začudi i gotovo uznemiri.

— Staneru! — uzviknu Klauski.

Stojeći na terasi, na vrhu stepenica, ispred ogromnog „Nautilusa“, koji se vertikalno uzdizao, tako da se činilo da će

se svakog trenutka srušiti, on se, podignute ruke i teatralnim stavom, obraćao šefu vazdušnog broda.

Staner izađe iz „Nautilusa“ kroz donji otvor. Polako priđe Klauskom. Izgledao je iznenađen. Iza njega iz „Nautilusa“ niko nije izlazio.

— Staneru, — ponovi Klauski — čestitam!

On ga zagrli. Soto priđe i dodade:

— Ovaj izbor je zaista senzacionalan!

— Kakav izbor? — upita Staner.

U njemu je Šob očajno pokušavao da shvati, da brzo shvati. On nije zamišljao ovakav prijem. Mislio je da će se, kako je to bilo uobičajeno (prema onome što je pričao Staner), „Nautilus“ spustiti usred gomile, na velikom praznom prostoru, čuvanom od agenata COS-a. Ali, ne: preko radija su mu naredili da se spusti na terasu Energetskog instituta. A tu su ga dočekali Klauski i Soto, sami!

— Kakav izbor? — ponovi on.

Klauski i Soto se zgledaše. Stanerov glas je odavao sasvim iskreno čuđenje.

„Pretvara se“, pomisliše dva šefa.

Soto zauze vrlo dostojanstven stav i reče:

— Staneru, šef Vagner je poginuo u jednom nesrećnom slučaju s reaktorom, i anglo-germanska grupa izabrala vas je da zauzmete njegovo mesto, pored nas, u evropskoj centralnoj vladi. Kao i Klauski, i ja vam čestitam.

Stanerov izraz pokaza zapanjenost.

— Mene? — reče on. I odmah dodade: — Ali, kako? Kako je to moguće, kad...

— Dva miliona šest stotina hiljada glasova od tri miliona glasača — odgovori Soto.

Mada on to nije hteo, njegov glas je odavao zavist. On je bio izabran sa vrlo malom većinom.

Staner je oklevao. Šob je brzo razmišljao. Klopka? Da bi to saznao, on pokuša da iz bića-materije izbaci jedan osetni talas kako bi ispitao mozak te dvojice ljudi. Ali Staner istog trenutka iskrivi lice i bolno uzviknu. Šob, prestravljen, shvati da je još jedanput udario u polje veštačke radioaktivnosti, koja je zračila

iz tih bića-materija. Nikad još nije naišao na planetu na kojoj su postojala takva radioaktivna polja. Ti stanovnici Zemlje, koji ništa nisu znali, koji su još činili prve korake u nauci, dobro su poznavali radioaktivnost! Slučajnost, sigurno, ali nesrećna slučajnost.

Šob nije znao da Klauski i Soto nose energetske kombinezone, neku vrstu radioaktivnih štitova koji odbijaju atomska zračenja.

Za njega je jedna činjenica bila utvrđena: ta planeta Zemlja prosto se kupala u okeanu radioaktivnosti. A Šob nije mogao da dejstvuje u takvim uslovima. Bio je primoran da ostane skriven u Stanerovom telu, čija ga je materija štitila od štetnih radijacija. On s ljutnjom utvrdi da se njegov osetni pipak potpuno raspao. To ga malo uplaši. Činilo mu se da je avantura rđavo počela: moraće se boriti u liku bića-materije protiv sila te planete... Onda pomisli na Munakera i na ostale članove posade rakete. Kako je bio glup! Svakako, nije se mogao boriti protiv tih radioaktivnih polja, jer mu je gotovo sva motorna energija bila rasparčana u dvadesetak tela bića-materija! Čim bude prikupio svoje snage, poigraće se tim opasnim poljima.

Ali sada Staner odgovori Sotou:

— To nisam znao, zaista, nisam znao!

Soto pogleda Klauskog, koji mu pogledom dade jedva primetan znak. Uspostavljanje kontakta sa trećim šefom nailazilo je na teškoće. Očekivali su čoveka sigurnog u sebe, možda opasnog, a naišli su na Stanera koji se pretvara, koji nije svestan svoje snage. Oni se opet razvedriše. Evropski ustav, kao i svi ustavi, imao je i nedostataka. Najopasniji je bio u tome što jedan šef, ako raspolaže odgovarajućim sredstvima, može nametnuti svoju volju drugoj dvojici. Staner se kolebao, znači — bio je osuđen.

— Eto, sad ste ravni nama, Staneru — reče Klauski pomirljivim glasom. — A mi smo nestrpljivo očekivali vaš povratak, jer treba da donesemo ozbiljne odluke. Bez sumnje ste saznali, preko radija, da nam preti rat...

— Sukoba neće biti — odgovori Staner. — Ni u kom slučaju.

To je govorio Šob, koji je želeo da sačuva rezervoar energije na toj planeti. A takođe malo i Staner, koji je, pacifista po prirodi, reagovao na svoj način.

Klauski ne odgovori. Soto se malo namršti.

— Ne raspravljajmo ovde, Staneru — reče on. — Vaš aparat je spreman... Odvešćemo vas odmah u Palatu vlade.

Staner je slušao Šoba. Šob je govorio da je opasno otići pre nego što sazna kako se ponašaju ljudski robovi, posada vasionskog broda.

— Žao mi je — reče Staner. — Hteo bih da nadgledam iskrcavanje posade. — I mirno dodade: — Veoma sam se zbližio s tim ljudima otkako živim s njima.

To je bilo tačno. Ali to je govorio sam Staner. Šoba to iznenadi. Kakvu opasnu igru on igra, mislio je biće-sila, kad ga njegovo telo može svakog trenutka izdati!

— Naravno — reče kratko Klauski.

Soto i Klauski udaljiše se prema stepenicama. Staner priđe brodu i zovnu:

— Hej! Čekamo vas!

Pojavi se Munaker, namršten kao i obično, zatim Žile, a za njima, jedan po jedan, svi roboti iz „Nautilusa“. Poslednji je izišao Miki Robson; on je bio najbeznačajniji. Dva šefa su sa vrha stepenica posmatrala tu grupu, okupljenu oko Stanera, koji je davao uputstva.

— To su zaista Oni — reče Soto ljutito. — Ne vidi se da su se ma u čemu izmenili.

— A šta si ti očekivao? — progunđa Klauski.

— Eh! Ne znam! Jesi li video kako nas je dočekao, kako je glumio iznenađenje?

— Video sam — reče Klauski.

Staner je još govorio svojim saputnicima, na tridesetak koraka od njih. Klauski steže Sotovu ruku:

— Držimo se tvog plana, Soto. Odvucimo Stanera u Palatu vlade. A za to vreme ćemo proveriti posadu.

— Da li je tamo Vitori?

Vitori je bio Sotoov sekretar.

— Nije — reče Klauski. — Ali tamo je Selma Vanev.

Soto se namršti: nije voleo da se žene mešaju u pitanja od životne važnosti. A on je stavljao na kocku ne samo svoj položaj šefa već i svoj život. Kao i Klauski.

— Dobro — reče najzad. — Mada je ona izgledala toliko zabrinuta za sudbinu svog verenika Robsona da...

— Ja poznajem Selmu — odvrati odlučno Klauski. — Ona je uz nas, bez ikakvog dvoumljenja.

— Govori ti s njom!

Pošto se Staner vraćao k njima, Klauski se zadovolji time da žmirne očima u znak saglasnosti. Neobičan je bio način delovanja ove dvojice evropskih šefova. Ličili su na dvojicu nekadašnjih zaverenika. Oni su, u stvari, i bili zaverenici, preplašeni snagom svog novog kolege.

— Stojim vam na raspolaganju — reče Staner, prilazeći im.

To je izgovorio stari Staner, prožet poštovanjem prema vrhovnoj vlasti. Ali se odmah umeša Šob, i Staner dodade:

— Nas trojica ćemo dobro raditi.

On krenu, između dvojice šefova, prema stepenicama i siđe u gornju salu Instituta. Visoki funkcioneri pohitaše prema njemu. Nekoliko minuta vladao je bučan žagor: Staner je stezao ruke i usiljeno se osmehivao, mada Šob nije bio nimalo raspoložen za to. Više no ikad, biće-sila bilo je na oprezu, plašeći se kakve zamke. Ali ono ubrzo uvide da su ti ljudi, ako ne iskreni u svojim manifestacijama, a ono sigurno nesposobni i da posumnjaju u dvojstvo Stanerovog duha. I on poče da traži objašnjenja u vezi sa svojim izborom, a Soto mu ih je ljubazno davao.

Klauski se bio udaljio i tiho je razgovarao sa Selmom.

— Mi idemo sa Stanerom u Palatu vlade — reče joj on.

— Treba li i ja da dođem?

Selma ne pokaza nikakvo oduševljenje, jer se nadala da će se sresti sa Mikijem Robsonom prilikom njegovog izlaska iz rakete. Klauski se seti toga i pogled mu veselo zasija.

— Ne — reče on. — Robson je tamo gore, na terasi. Imate izvrstan povod da mu pojurite u susret. Samo, jedno tražim od

vas, Selma: govorite šta hoćete, ali za ono vreme dok Staner bude s nama podvrgnite celu posadu mašini za ispitivanje misli.

Selma nabra obrve:

— Mislite da je on uticao na svoje ljude? — prošapta ona.

— Uticao! — nasmeja se Klauski. — To je slaba reč! On je sebi obezbedio dva miliona šest stotina hiljada glasova sa daljine od više miliona kilometara. Ima tu nečeg što mi ne razumemo. — Zatim dodade tiše: — Soto misli da će nas progutati... a mi bismo hteli da znamo kako ćemo biti progutani. Mogu li računati na vas?

— Možete — reče Selma.

Klauski se vrati prema grupi usred koje je Soto još vodio glavnu reč, Staner nije bio obratio pažnju na njegov razgovor sa Selmom. Prividno vrlo raspoloženi, trojica šefova napustiše salu centralnim liftom. Selma ostade sama. Ona se polako pope uz stepenice. Obuzeo ju je neki strah. Do nje je dopirao žagor gomile, ali ona ga nije čula. Sunčeva svetlost ocrtavala je na stepenicama sjajni pravougaonik, no Selma tu svetlost nije ni primećivala. Mislila je na reči Klauskog.

Kako da na to nije obratila pažnju čim je saznala rezultate neverovatnog izbora? Staner je mogao uticati na milione ljudi sa daljine od više miliona kilometara. Šta je učinio svojim saputnicima? Ona zamisli jadne ljude, mentalno skučene, potčinjene volji svog šefa, hipnotisane nekim strašnim nepoznatim sredstvom... A među njima je i Miki Robson!

— Draga! — reče Miki glasno, raširivši ruke.

On je čekao na vrhu stepenica. Iza njega su svi članovi posade, u grupi, išli prema njima. Ona pade u Robsonov zagrljaj, i preko njegovog ramena poznade Munakera, koji je, žmirkajući i praveći povremeno uobičajenu grimasu, nosio ispod leve ruke jednu kožnu tašnu. Zatim se pojavi Žile, sa svojom dugom krutom kosom. Izgledali su zabrinuti, ali Selma nije mogla u njima da otkrije ni najmanju promenu. Zaboravivši na svoje sumnje, ona zagrli verenika.

— Siđimo, draga — reče on. — Ima li načina da se izbegne ova gomila?

— Ima — odvrati Selma. — Pneumatična tuba može nas odneti direktno u Palatu vlade. Tako su otišli Klauski i...

Ona se ugrize za usnu. Nije mogla da pođe s Robsonom, jer joj je Klauski naredio da mašinom za ispitivanje misli proveri stanje posade.

— Šta je? — upita Robson.

Silazili su niz betonske stepenice. Za njima se čuo bat Munakerovih cipela. Selma se okrenu ka njemu, kolebajući se. Robsonu je mogla poveriti istinu, ali ne i drugima: osetili bi se uvređeni, protestovali bi. Došlo bi do pravog skandala. Munaker i Žile su bili suviše ugledne ličnosti da bi se nekažnjeno mogli podvrgnuti testovima mašine.

Robson se osmehnu i pokaza na Munakera:

— Smetaju ti te žive lutke, draga? — Smeškajući se, on naredi: — Stanite, Munakeru. Sedite na stepenicu.

Munaker stade i sede. Selma uzviknu i prinese ruku ustima. Strah je ponovo obuze. Munaker je slušao kao da je u dubokom hipnotičkom snu.

— Možeš govoriti, draga — reče Robson. — Oni ne čuju... ili, isto kao i da ne čuju. Možemo li odavde brzo izaći?

— Ne — reče Selma. — I prošapta: — Treba... mašina za ispitivanje misli...

Robson zviznu, ne prestajući da se smeška:

— Oh, oh! Tri šefa brzo rade! Znači, sumnjaju nešto. Neće mi biti teško da ih ubedim. Treba da govorim s njima, Selma... Kad bi ti znala!

On pokaza rukom na Munakera, koji je još tupo sedeo, i na ostale, koji su nepomično stajali iza njega:

— Oni su mrtvi, Selma — reče tako mirno da to i njega samog začudi. — Mrtvi su intelektualno i fizički. Motorna energija koja ih održava nije njihova. To su živi roboti, ništa drugo.

Selma se brzo pribra.

— Je li to... Staner? — upita ona.

— Kako se uzme... Objasniću ti kad budem objašnjavao trojici šefova. Hitno je.

Posmatrala ga je nekako užasnuto.

— Trojici šefova? — ponovi ona. — Ali, zar ne znaš...

— Šta?

— Staner je upravo izabran na Vagnerovo mesto — prošapta.

Robson se ukoči. Njegove zbrkane misli nesvesno su očekivale Akarovu pomoć, pomoć bića-sile koje ga je gurnulo u tu avanturu.

On ne ču Akarovu misao. Tada se seti: „Treba sam da se boriš“, reklo je biće-sila.

— Hajde, Selma — reče Robson. Onda se okrenu Munakeru i naredi: — Pođite za nama!

Pet minuta docnije mašina za proučavanje misli, u Institutu, dala je svoj sud: u mozgu Munakera i ostalih nije bilo više ničeg osim refleksnog mehanizma navika i vernog odraza Robsonove misli.

— Šta ćemo s njima? — upita Selma, smrvljena tim nalazom.

— Neka idu do đavola! — uzviknu Robson. — Imaćemo dosta da radimo da bismo spasli žive!

Selma je, zaprepašćena, prisustvovala rađanju jednog novog Mikija Robsona, koji se, siguran u sebe, ratoborno prsio. On je zgrabi za oba ramena:

— Draga Selma, Staner hoće da potčini našu planetu svojoj volji kako bi iz nje crpao životnu energiju koja mu je neophodna. Shvataš li šta to znači? Za nekoliko meseci ili za nekoliko godina Zemlja će biti pustinja, mrtva planeta kao i njene sestre našeg sunčanog sistema. Treba ga sprečiti, Selma!

— Da — reče ona.

Još je oklevala. On nastavi sa žarom:

— Ne shvataš li da je taj Staner pravo čudovište? Čovečje telo u kojem je duša bića-sile... Duša žedna energije...

— Shvatam — prošapta ona. — Ali šta da se radi?

Robson steže zube:

— Postoji samo jedno rešenje. Akar mi je to rekao: u čovečjem obliku, biće-sila se može savladati ako se odvoji od svoje motorne energije.

Znači, ako je Šobova životna energija u Staneru, njegova motorna energija je gotovo sva u telima Munakera i ostalih. Selma...

Njegov glas se pretvori u šapat, gotovo u dah. Da bi, možda mladu ženu, bolje ubedio, on je steže u zagrljaj.

— Selma, treba zauvek razdvojiti dve Šobove energije!

Hteo je da kaže: „Treba ubiti Munakera i ostale." Ali u tom trenutku ču Akarovu misao, vrlo slabo, kao iz daljine:

„Ne", govorio je Akar „Ubistvo Munakera ne bi služilo ničem, jer bi Šobova motorna energija napustila tela i na kraju opet pronašla Stanera. Životna energija se može uništiti, ali motorna ne može. Treba pogoditi Stanera, i to u takvim uslovima da srž života bude odmah uništena."

— Kako? — upita Robson, slušajući pažljivo.

On ne primeti da se Selma, koju je držao u zagrljaju, i ne čudi što on kao da govori sam sa sobom. Sav se bio koncentrisao na Akarovu, misao koja je postajala sve slabija.

„Ja ne intervenišem sam", govorio je Akar, „jer su vaši motori, vaše mašine, vaša nauka, zasnovana na atomskoj energiji, okružili vašu planetu pravim radioaktivnim pojasom. Vi ne primećujete njegove štetne posledice, jer ste se već tokom generacija privikli na njega. Šob neće moći dugo podnositi to radioaktivno polje ako napusti telo koje ga štiti. U životnoj i motornoj energiji bića-sile potrebna je podloga materije da se ne bi rasturile u prostoru. Tu podlogu mi, bića-sile, možemo koncentrisati ili razrediti do krajnosti. Kad smo u opasnosti, mi razredimo svoje telo da bismo postali nevidljivi i van domašaja nasrtaja materije. Ali do krajnosti razređeni molekuli nalaze se u labilnoj ravnoteži. Ako Šobov život napusti Stanera i bude uhvaćen u snažno radioaktivno polje, zračenje će uništiti atome njegove podloge — materije. I tada će Šob biti mrtav, definitivno će se raspasti. Ubijte Stanera u jednom radioaktivnom polju, i Šob će nestati."

Glas bića-sile pretvorio se gotovo u dah. Robson je gledao u Selmu. Hteo je da joj ponovi Akarovu poruku, ali ona tiho potvrdi:

— Sve sam čula.

Robson shvati: Akar, angažovan u borbi manje od Šoba, sačuvao je sve snage svoje energije i mogao je stupiti u kontakt i sa njegovim i sa Selminim mozgom.

— Šta da radimo? — upita on nežno.

— Ubićemo Stanera — reče Selma.

I njena ruka grčevito steže atomski revolver koji je nosila o pojasu.

GLAVA DEVETA

U KLOPCI

Šob je gorko žalio što je ubio Stanera i njegove drugove. To je žalio više no ikad za tih pet minuta koliko je razgovarao sa Sotom i Klauskim. Šob nije odmah shvatio neke ideje dvojice šefova: njih je prvo morao da prihvati Stanerov mozak, a Staner nije bio neka izrazita inteligencija. Ponekad je prenos misli bio vrlo nejasan, gotovo bez smisla, i Šob je morao da se do krajnosti napregne da bi zamislio mašine za uništavanje o kojima su govorili Klauski i Soto.

Što je Staner duže slušao, Šob se više učvršćivao u obeshrabrujućoj misli: ta bića-materije mislila su samo kako da se međusobno unište. Kako ih sprečiti u tome? „Prvo, posredništvom Stanera-šefa“, pomisli uznemireni Šob. „Zatim, ako to ne bude dovoljno, eh, onda ću morati i sam da stupim u akciju!“

— Tako, — reče Staner, upola sklapajući oči — vaši planovi su u zakašnjenju samo zbog nesrećnog slučaja koji je zadesio Vagnera? Da Vagner nije umro, Američka Konfederacija bila bi već napadnuta?

— Više ne bi ni postojala — objasni Soto, vrlo hladnokrvno. — Ne preterujemo ako izjavimo da dva dana posle bombardovanja bazilinom s one strane Atlantika neće ostati nijedno živo biće.

— Šta je to bazilin? — upita Staner. — Eksploziv?

— Ne — reče Soto.

Gledao je u Klauskog. U njegovim očima ogledalo se neko ustezanje. Posredstvom Stanera Šob je saznao da se ta dva čoveka plaše mašina koje su nameravali da upotrebe.

— Atomsko oružje? — ponovo upita Staner.

Soto odmahnu glavom.

— Kako se uzme... To je nešto dosad nepoznato na našoj planeti. U svakom slučaju, nešto svirepo. Već sutra ćemo vas odvesti u laboratoriju. I odmah ćemo staviti bombe na naše avione— robote. Dva sata docnije Konfederacija će biti bombardovana. Biće potrebno sačekati osam dana pre nego što prodremo u nju — ali za osam dana imaćemo tamo ogromne teritorije, na koje možemo prebaciti jedan deo našeg stanovništva. Staneru, to je i u vašem interesu. Mi samo čudom još upravljamo. I sam COS je podeljen, i postoji opasnost da nam otkaže poslušnost. Nezadovoljstvo je opšte. Činili smo gluposti, to je činjenica... A koja ih vlada ne čini? Činjenice su tu. Staneru, mi više ne možemo ishranjivati evropsko stanovništvo. Naša prehrambena industrija radi punim kapacitetom, ali to nije dosta. A mi nemamo dovoljno energije da bismo pustili u pogon nove fabrike.

Staner je slušao, nabranog čela.

— Ne shvatam dobro, Soto. Ako počnete rat, vi znate, isto kao i ja, da će i njihove i naše fabrike biti odmah uništene.

— Bazilinom neće — odvrati Soto.

On za trenutak zaćuta, ne objašnjavajući ništa više. Izgledalo je kao da se plaši da govori o novom oružju.

— Ili ćemo uništiti Konfederaciju, — zaključi on — ili ćemo odleteti i nas dvojica i vi! — Posle kraćeg ćutanja dodade: — Taj rat, koji čak to neće ni biti, spašće i nas i Evropu.

— Neće — reče Staner.

Klauski je ćutao. On je stalno gledao u Sotoa, ali u njegovom pogledu nije bilo ničeg.

Soto steže usne i sede.

— Staneru... — nastavi on glasom u kome je zvučala pretnja...

Staner je stajao, potresan nervnim drhtavicama. Celog života je mrzeo rat. I sad, kad je bio mrtav, njegovo telo se bunilo na pomisao o masovnom uništenju milijarde ljudi. Šta je to, taj bazilin? Za njega to nije ništa značilo. U ovom času jedno

je bilo važno: ni Staner, biće-materija, ni Šob, biće-sila, nisu želeli uništenje Konfederacije. .

Novi šef prekide Sotoa. I odgovori mu s nekom neobičnom snagom.

— Soto, kad sam se iskrcao, nisam znao da su me Anglo-Germani izabrali u vladu. Vi kao da to ne verujete i smatrate da se pretvaram... Možete misliti šta hoćete! Ma šta bilo, ja znam da sam jednak vama. Prema odredbama evropskog ustava, za objavu rata potrebna je saglasnost sve trojice šefova. A ja sam protiv. Ako preko toga pređete, u Evropi ćete imati revoluciju o kakvoj niste ni sanjali! Jeste li razumeli?

— Jesmo — reče Soto posle kraćeg ćutanja.

On ne reče više ni reči i iziđe. Zatvorio je vrata za sobom, i čulo se kako korača hodnikom. Ostavši sam pred Stanerom, Klauski se tiho nasmeja.

— Zanimljivo — reče poluglasno. — Vidite, Staneru, ja lično još nisam doneo konačnu odluku. Soto je gotovo uspeo da me ubedi, ali...

— Ta masovna uništenja nemaju opravdanja — odvrati suvo Staner.

Opuštenih ruku, što nije bio njegov običaj, Klauski ga je posmatrao ispod oka, a na licu mu se ogledalo interesovanje.

— To je idealističko shvatanje — primeti on. — Uveravam vas da bih potpuno odobravao Sotoove planove kad se ne bih plašio da će nam se upotreba bazilina kasnije osvetiti. Jer, najzad, jedno je sigurno: Konfederacija se oruža do zuba. Ako mi ne napadnemo prvi, oni će nas potčiniti. Zemlja ne može da ishrani dve milijarde stanovnika; nemamo dovoljno energije. Oni ili mi. Vi pravite lep gest, ali gubite Evropu.

Govorio je polako, birajući reči. Glava mu je bila sagnuta, vrhom palca čistio je prašinu sa svog zaštitnog kombinezona. Prema Sotoovom planu, trebalo je da dobije pet minuta u vremenu, a za to vreme Soto će pomoću mašine za ispitivanje misli proučiti Stanerov mozak. Ta mašina je bila pronađena po odlasku „Nautilusa“ i Staner nije znao da ona postoji.

Šob je razmišljao, dok je Klauski opet počeo neki neodređen razgovor. Vreme je prolazilo.

Soto ulete kao oluja. Bio je bled.

— Klauski? — reče on brzo. — Hodi! Radio-poziv za tebe.

U tom trenutku Staner ne primeti klopku. Klauski iziđe iz kancelarije i zatvori vrata. Prođe jedan minut; Staner se, uznemiren, diže. „Radio-poziv za tebe“, rekao je Soto. A Klauski je na svom energetskom kombinezonu imao pozivni pojas, koji mu je, pored ostalog, omogućavao da sluša vladinu otpremnu stanicu.

Staner priđe vratima, pokuša da ih otvori... Vrata su bila zaključana sa spoljne strane. On se okrenu. Dva zatvorena prozora bila su od specijalnog stakla koje je štitilo od atomskih zračenja. Prozori su bili zapečaćeni. Drugih izlaza iz kancelarije nije bilo.

Njegove oči su besno sevale. „Uhvaćen u klopku!“ pomisli Šob. „Ali, zašto? Kako su ta dva bića-materije pogodila...“ I on se odjednom seti brodske posade. Da, to je! Ta bića-materije učinila su im se neobična, njihovo ponašanje izazvalo je sumnje.

Šta da radi? Da definitivno napusti Stanerovo telo? Šob bi se na to mogao odlučiti samo u krajnjoj nuždi: s jedne strane, plašio se radioaktivnosti planete, s druge, shvatio je da mu telo Stanera, izabranog za trećeg šefa, pruža neocenjiva sredstva za akciju. Napusti li Stanera, takva sredstva više neće moći da nađe.

Šob pokuša da se smiri. Staner sede, nasloni laktove na sto: izgledalo je da se zamislio. U stvari, Staner je nekoliko sekundi bio mrtva stvar: Šob je pokušao da napusti zaštitni oklop koji je za njega predstavljalo to ljudsko telo i sa iznenađenjem je utvrdio da je u tome uspeo bez teškoće i ne osetivši posledice nikakvog radioaktivnog zračenja. Šob je, kao i Akar, došao do pogrešnog zaključka. Njegovi prvi pokušaji da se iščupa iz tela bića-materije sukobili su se sa snažnim radioaktivnim poljem stvorenim zaštitnim kombinezonom Klauskog i Sotoa. Kad su se dva šefa udaljila od njega, štetna zračenja su nestala.

Za trenutak je Šob likovao, smatrajući da se oslobodio okova bića-materija. Njegova prva misao bila je da se udalji odatle, kako bi utvrdio može li da pobegne i da, u slučaju potrebe, ponovo prikupi svoje snage. U trenutku kad je stigao

do zida udario je u nešto čega se plašio. Zid je bio prožet energijom koja nije zračila.

Šob je oprezno pokušao da prođe. Odmah je uvideo da bi mogao proći, ali ne bez štete. Prepreka bi, prilikom prolaženja, uništila znatan deo njegove životne energije. Pa šta! Lako će ponovo prikupiti snagu oduzimajući život prvim bićima-materijama na koje naiđe!

Umiren, on se vrati Staneru, i ožive čoveka. Sad je znao da je bekstvo moguće. Odlučio je da čeka. Staner mu je tvrdio da se dva šefa neće usuditi da upotrebe silu; tri etničke grupe koje su delile Evropu (Anglo-Germani, Latini i Sloveni) surevnjivo su gledale jedna na drugu i odlučno su podržavale šefa kojeg su izabrale.

I Staner-Šob je strpljivo čekao da se otvore vrata.

GLAVA DESETA

MAŠINA

Soto je bio povukao Klauskog ka mašini, koja se nalazila u susednoj sali.

— Hodi!

— Ali...

— Hodi!

Mašina je, sa svojim teleskopskim antenama koje su se automatski uključivale u talasne dužine čovečjih zračenja, ličila na kakvog užasnog insekta. Vrlo jednostavan mehanizam beležio je liniju talasa-misli.

Soto otkači jedan šlem i pruži ga Klauskom. Njegovo bledilo uznemiri Klauskog, koji, ne skidajući pogled s njega, stavi šlem na glavu.

— Slušaj ovo... — reče Soto tihim glasom.

Klauski ču Stanerove misli, snimljene pre nekoliko trenutaka, kad je on s njim razgovarao. Talasi-misli stizali su u mozak šefa, izazivale uobičajeni mehanizam, i Klauski ih je pretvarao u slike ili reči. Ponekad, međutim, nije mogao da predstavi Stanerovu misao. Ali to nije bilo tako važno: ono što je shvatio bilo je dovoljno da mu objasni Sotoovu uznemirenost.

— Ali... — promuca on.

Njegovi prsti su grčevito stezali tanki gajtan šlema. Mašina nije registrovala zemaljske slike. „To je sasvim jasno“, mislio je Klauski. Sve se to moglo teško shvatiti. Reč je bila o energiji, jedino o energiji: o nekoj vrsti energije čiju prirodu šef nije shvatio, a koja je mogla biti oduzeta ljudima, i o jednoj drugoj

vrsti, čisto mehaničkoj, koju je trebalo skinuti po svaku cenu. (Šob je u tom trenutku mislio na Munakera i njegove drugove.)

Zatim se sve zamagli, postade nejasno. A onda se ponovo ukaza neki neodređen oblik: neka vrsta magle koja se približavala metalnom pritiskivaču što se nalazio blizu jednog radio-aktivizatora. Kako se ta slika rađala u Stanerovom sećanju, Klauski ju je video vrlo jasno, i on poznade jednu od „Nautilusovih" kabina. Magla je lebdela u laboratoriji za fiziku vazdušnog broda. Odjednom, ona se rasturi. Klauski ugleda Stanera kako stoji, zapanjen, pred jednim od zidova „Nautilusa". Misao se zatim vrati na beskrajne prostore: odluta dalje od Sunčevog sistema, prodre u galaksiju, pređe i njene granice. I sve to s jasnoćom koja uplaši Klauskog.

„Misao koju je mašina registrovala prešla je granice galaksije!" A ni Staner ni ma ko drugi nikad nije stigao ni do najdaljih planeta Sunčevog sistema!

Mašina se, uz slab šum, isključi. Zapanjen tom vančovečanskom vizijom, Klauski se pribra posle nekoliko sekundi. Skide šlem, okači ga na njegovo mesto, pored jedne vertikalne šipke, i okrenu se Sotou. Bio je ukrstio i stegnuo prste °beju ruku i Soto je čuo kako mu članci pucaju.

— Šta to može biti? — upita on.

U njegovim mislima „to" je predstavljalo „Nešto" što je osvojilo Stanerovo telo. Oni su mašinu toliko poznavali da se nisu mogli prevariti: Stanerov duh više nije bio čovečji.

— Da nije on to doneo sa Jupitera? — prošapta Soto.

Klauski sleže ramenima. Odjednom se seti Selme: posada „Nautilusa" bila je podvrgnuta ispitivanju mašine. Kakve su bile njihove reakcije? Selma nije mogla stupiti s njim u radio-vezu, ali on je nju mogao zvati. Pritisnu dugmeta na svom pojasu.

— Centrala? Frekvenciju 8 za frekvenciju 1...

Gotovo odmah dobi Selmu. Vrlo dobro je poznavao njen glas. Selma je bila zadihana.

— Robson i ja odmah dolazimo. Da li je Staner s vama?

— Jeste. Kakvi su rezultati?

— Objasniću vam.— reče Selma. — Ali, slušajte... Opasnost je strašna! Zatvorite Stanera! Zidovi Palate vlade prožeti su energijom, mislimo da ne može pobeći. Zatvorite ga! Stići ćemo za dva minuta.

Klauski se nasmeja:

— Zatvoren je — reče. — Đavola će moći da izađe odavde, pa ma ko da je. Zidove ne može probiti čak ni radijacija ipsilon! Šta se to događa?

— Ne mogu vam sad objasniti — reče Selma.

Plašila se da Centrala to ne čuje. Klauski shvati i prekide vezu. Priđe Sotou. Dva minuta prođoše u tišini. Lift tiho zašume. Jedan zidni ekran zasvetle: pojavi se Selma, sva usplahirena, a pored nje Robson, vrlo ozbiljan.

— Uđite — reče Klauski.

Selma i Robson prosto uleteše u sobu. Soto brzo upita, pokazujući prstom na zaključana vrata iza kojih se nalazio Staner:

— Ko je on?

— Jedno biće-sila — reče Selma. — Koncentrisana energija koja misli, ako sam dobro shvatila...

Robson se saglasi klimanjem glave. Soto, sumnjajući, pogleda u Klauskog. Selma shvati da će, ako ona odmah nešto ne preduzme, ta dva čoveka tražiti objašnjenja, govoriti možda o naučnim eksperimentima koje bi trebalo izvršiti nad Stanerom.,.

U tri koraka ona stiže do vrata iza kojih je bilo zatvoreno biće-sila. Robson joj je bio rekao da se Šob ne može približiti energetskim kombinezonima, a ona je na sebi imala zaštitno odelo.

Levom rukom otvori vrata i zastade na pragu. Staner je bio pred njom, na desetak koračaji, nepomičan i nepoverljiv.

Selma prinese desnu ruku pojasu, zgrabi revolver, diže ga prema Staneru i opali. Nešto blesnu kao munja, Staner pade. Na njegovim usnama skameni se neki izbezumljeni osmeh.

Potpuno mirna Selma stavi revolver za pojas. Okrenu se Robsonu.

— Ako se nisi prevario, Miki — reče spokojno — Šob je umro istovremeno sa Stanerom.

Ona zatvori vrata, pogleda dva šefa. Soto se smeškao. On ni za trenutak nije poverovao u tu priču o biću-sili, ali mrtav Staner neće se moći protiviti njegovim planovima.

GLAVA JEDANAESTA

BORBA TITANA

Selma se spremala da sve objasni Klauskom i Sotou, kad joj pade na um jedna misao — misao koja nije bila njena. Da li je Šob bio zaista mrtav? Nepomična, između dvojice šefova, ona je slušala Akarove savete. Kao i malopre, pored Robsona, shvatila je da joj se to obraća drugo biće-sila.

Dok je Robson govorio, vladala je tišina. Njegov glas je bio bezbojan; on je prenosio poruku, i ništa više.

— Vi još ne znate da li je Šob mrtav — reče on.

Ućuta, zatim uzviknu:

— Ali, kako?

Posle kraće pauze, reče, to jest ponovi:

— Pomoću mašine za ispitivanje misli... Da, naravno!

Više zainteresovani no uznemireni, Soto i Klauski slušali su taj monolog koji je ličio na razgovor.

— Nas vodi jedno drugo biće-sila — objasni brzo Selma. — Ono prenosi poruke-misli. Ali ono neće da nam učini nikakvo zlo, i Šobu je stoga lakše da deluje.

Robson se umeša svojim prirodnim glasom:

— On kaže da ga vaši energetski kombinezoni sprečavaju da uspostavi vezu s vama; to bi možda uspeo uz najveće napore. Veli da nije sigurno da je Šob mrtav. Zidovi koji zrače energiju ne dozvoljavaju mu da to utvrdi. Šob, gotovo dematerijalizovan, možda je još tamo, iza zida, pored Stanerovog leša. Imamo jedno sredstvo pomoću kojeg to možemo saznati: mašinu. Eto, to kaže Akar.

Soto pogleda u Klauskog i primetno diže ramena. Selma je ubila Stanera: odlično. Ono što je mašina registrovala posvedočiće da je Staner bio čudovište. Uostalom, taj slučaj je lako prikriti: zločin se može pretvoriti u nesrećan slučaj. Ili, jednostavno, predati Selmu... Zašto ne? To bi Klauskog dovelo u vrlo neprijatan položaj. Da, da! Da ga samo malo gurne, Klauski bi, optužen za saučesništvo, ostavio odrešene ruke Sotou, jedinom preživelom šefu...

— Ne računaj na to — reče Klauski mirno. A kako Soto nije odgovarao, procenjujući težinu eventualne optužbe, on dodade s najvećim spokojstvom: — Ti si naredio da se u Institutu pripremi mašina za pregled posade, a ovde za Stanerov pregled.

Soto se složi s tim i poče da se smeje:

— Eh! — reče on veselo, — šta ti pretpostavljaš? Veruješ li da...

Osmeh Klauskog postade skoro očinski.

— Mi se suviše dobro poznajemo da bismo mogli i pomisliti da jedan drugog prevarimo — poče on. — Kao ni meni, ni tebi nije moguće da...

— Šob možda nije mrtav! — uzviknu Robson. On dodade podrugljivo i s nestrpljenjem: — Probajte s mašinom, to vas neće ništa stajati?

Soto u tome vide odličan izgovor da prekine svaku diskusiju, uputi se prema mehaničkom čudovištu sa isturenim antenama, okrenu dugmad i natače na glavu šlem za slušanje. Namršteni izraz nestade mu s lica. Videlo se jasno kako steže vilice.

— Hodi, Klauski — reče.

Klauski priđe i stavi na glavu drugi šlem. Istog trenutka preblede. Iza zida je čudovište besnelo.

... Šob je napustio biće-materiju istog trenutka kad je shvatio da ga devojka ugrožava. Pretvorio se u neprimetnu izmaglicu. Njegova motorna energija zahtevala je jaču materijalnu podlogu nego njegova životna energija. Za životnu energiju bilo je dovoljno nekoliko do krajnosti raširenih atoma, i to je Šoba spaslo od potpunog uništenja.

Radioaktivna munja revolvera prošla je kroz njega uništivši jedan deo materije koja mu je služila kao podloga. Istovremeno je izgubio dobar deo svoje energije. Stanerovo telo je palo, na izgled je bilo potpuno netaknuto: dejstvo pogotka radioaktivnog revolvera na telesne ćelije bilo je beznačajno. On je uništavao ceo život.

Šob, u nepromišljenom naletu, jurnu ka vratima. Ali nije mogao da stigne do njih: Selmin energetski kombinezon stvorio je stalno energetsko polje, kroz koje bića-sila nije moglo da prođe. Šob ustuknu.

Selma se vrati i zaključa vrata. Tada Šoba obuze mržnja, divlja, bezumna, zverska. Kako je bio glup! Štedeti ta bića-materije, stvoriti od Zemlje rezervoar energije? Glupost! Trebalo je uzeti živote svih tih ljudi, napuniti se njima, pronaći Munakera i ostale prikupiti svu svoju motornu energiju i, posedujući svu svoju snagu, udvostručenu uzetim životima, počistiti tu planetu, pretvoriti je u prah, uništiti je, ne ostaviti ni traga od te civilizacije, koja se usudila da njega, bića-silu, uhvati u klopku!

U klopku? Ne: pokušaj od pre nekoliko trenutaka pokazao je da on može proći kroz zidove prožete energijom. I tu bi ostavio jedan dobar deo svog života, ali to nije bilo važno! Ostaće mu dovoljno da bude kadar da upije energiju prvih bića-materija koje bude sreo i da se tako povrati.

Prokleti bili ti stanovnici Zemlje! To je žgadija koju treba uništiti!

Šob se uputi prema zatvorenim vratima i polako, razdvajajući do maksimuma elektrone svog nevidljivog tela, poče da prolazi kroz zid.

... A Soto i Klauski su, kroz mašinu, slušali te strašne misli. Znali su da to užasno biće dolazi k njima. Skidoše šlemove za slušanje, pre ih baciše nego što ih okačiše, i okrenuše se Robsonu. Jedino ih je Robson mogao spasti, jedino je on mogao spasti Zemlju!

— Šta treba uraditi? — uzviknu Soto.

Selma zgrabi svoj revolver.

— Uzaludno — reče Robson. — Pre no što budeš mogla da okineš Šob će biti van domašaja.

— Ali, mi ne možemo... — dreknu Soto.

Robson diže ruku, prekide ga. On je nekoliko sekundi osluškivao, zatim reče, bezbojnim glasom, koji je prenosio Akarove misli:

— Povucite se, sve troje, u dno sale... Vaši energetski kombinezoni sprečavaju Akara da se umeša. Povucite se!

Oni poslušaše. Klauski se naslonio na zid u dnu sale, opuštenih ruku, očiju razrogačenih od užasa. Soto je držao ruke na svom pojasu posejanom dugmetima. Selma, između njih, iščekivala je, skamenjena.

Sve četvoro su istovremeno imali čudan osećaj nečijeg nevidljivog prisustva. Salom se širila neka vlaga. Na antenama mašine planu nekoliko varnica. Neki talas pokrenu vazduh, i oni su znali da je borba počela: Akar je napadao prve Šobove pipke.

— Gledajte! — viknu Soto, ispruživši ruku prema vratima.

Srednji deo vrata postao je crven! Gomila hartije, pored mašine, odlete u vazduh. Jedna od antena mašine iskrivi se, bez nekog vidljivog razloga. Vrata su sad bila usijana.

Robson je osluškivao tišinu, zadržavajući dah. Zatim priđe ostalima:

— Treba bežati. Akar kaže da nije trebalo da se upušta u borbu, jer mu je snaga veoma smanjena... Ja nemam zaštitni kombinezon. Hodi, Selma...

On je povuče, a ona se ni najmanje ne usprotivi. Soto i Klauski su odmicali duž zida, stisnutih zuba, ukočeni od užasa. Zagrejana gotovo do tačke ključanja, metalna vrata su se ispupčila.

Iziđoše. Klauski udarcem noge zatvori vrata, pomislivši da će to biti jedna prepreka više za Šoba, i da će, možda, dejstvujući vrlo brzo... Ali, kako dejstvovati?

Međutim, pre no što je zatvorio vrata video je nešto neverovatno. Vrata su počela da se tope i pala su na pod. Jedan tepih je počeo da se pretvara u ugalj.

A tamo, unutra, u sobi-zatvoru, Stanerov leš se posrćući dizao!

GLAVA DVANAESTA

FREKVENCIJA 8, FREKVENCIJA 1

Kako su Robson i Selma izišli iz Palate vlade? Robson se docnije nejasno sećao da je Selmu uzeo u naručje u trenutku kad se ona onesvestila u liftu koji se spuštao u prizemlje. Povratila se u pneumatičkoj tubi, koja ih je nosila ka susednoj aveniji. Robson je tamo izišao, primetivši jednu stanicu helikoreaktora, i iznajmio jedan aparat; dežurni službenik ga je ravnodušno pogledao, naviknut da uslužuje parove.

Dva minuta docnije aparat se dizao. Robson ga upravi prema zgradi vlade. Iznad grada leteli su mnogi helikoreaktori, a automatski radar udaljivao je jedne od drugih.

Robson više nije čuo Akarovu misao. Za trenutak se pitao nije li to prijateljsko bića-sila potpuno stradalo od Šoba... Ali, ne: prisustvo Selme, koja je imala na sebi zaštitno odelo, sprečavalo je svako pojavljivanje Akara, iznurenog borbom. Uostalom, istina je bila sasvim drukčija: bića-sila, pometeno, u bekstvu, potpuno je zaboravilo da Robson i postoji.

Njih dvoje su posmatrali zgradu vlade, koja se pojavljivala iznad oblakodera.

— Šta misliš da uradiš? — upita Selma.

— Hteo bih da znam šta je sa Klauskim i Sotoom. Bez njih, ne znam šta da preduzmem. COS me neće poslušati, a ni institut.

— Šefovi COS-a me poznaju — reče Selma.

— Često im prenosim naredbe Klauskog.

Robson odmahnu glavom:

— Da bi pustili energiju kroz grad ili, možda, kroz celu oblast, oni će zahtevati direktna naređenja. — Nekoliko sekundi je razmišljao, a onda se popravi: —...Ili čak kroz celu planetu! Samo nas to može spasti od Šoba. Ako sve naše energetske centrale prospu svuda bujice radioaktivnosti, Šob će pobeći.

— Ali vratiće se — odvrati Selma muklim glasom.

Robson steže vilice:

— Neće se vratiti ako mi brzo udarimo. Borba sa Akarom je sigurno smanjila njegov energetski potencijal. On nije više jako opasan, i zna to. U ovom trenutku Šob je samo masa životne energije, bez mogućnosti za kakvu akciju značajnijih razmera. Da bi nam se mogao uspešno suprotstaviti, Šob treba da pronađe svoju motornu energiju zatvorenu u Munakeru i mojim drugovima iz „Nautilusa“. A on tu energiju ne može skupiti.

— Zašto?

Robson se poče smejati, i prizvuk ponosa oseti se u njegovom glasu kad odgovori:

— Zato što sam ja Munakera i ostale zatvorio u podrume Instituta. A u tim podrumima se, ti to znaš, nalazi, dvanaest atomskih peći. Sumnjam da će im se Šob ikad približiti.

Helikoreaktor je stigao do zgrade vlade. Činilo se da u njoj vlada mir. Na terasi, u jednom bunkeru, dežurali su stražari. Za spuštanje je trebalo dobiti njihovu dozvolu.

Sasvim dole, širokim avenijama, prolazile ^{S}U grupe radnika.

— Da li je Šob još zatvoren? — upita Selma tihim glasom.

Robson se namršti.

— Nije. Energijom su prožeti samo zidovi kancelarije. Ali ne i zidovi sale u kojoj se nalazi mašina... bar ja u to ne verujem, jer je Akar u nju lako ušao. Šob neće imati nikakve teškoće da se kreće... osim, naravno, ako Klauski i Soto nisu preduzeli neke mere.

— Njih su događaji potpuno pregazili — prošapta Selma.

— Eh! A koga ne bi?

Robson nije imao nimalo poverenja u akciju dvojice šefova. U onom vrtlogu događaja on nije imao vremena da im objasni slabu stranu bića-sila.

— Možeš li stupiti u vezu sa Klauskim preko Centrale?

— Ne mogu — odgovori Selma. — On mene može zvati, ali ja ne mogu uspostaviti vezu sa njim.

Robson je grozničavo razmišljao. Pre svega, trebalo je saznati ima li Akar da mu da kakav savet. Još malopre se bića-sila žalilo na energetske kombinezone, kojima se, praktično, nije moglo ni približiti. Robson pomisli da Selmino prisustvo sprečava Akara da mu se javi.

— Treba da se razdvojimo, draga — reče on odlučno. — Ti ćeš pokušati da stupiš u vezu sa Klauskim. Reći ćeš mu sve što mi znamo. A ja ću čekati da mi se javi Akar. Ostavi me dalje od Palate vlade, za slučaj da su Soto i Klauski pustili energiju kroz zgradu, da bi blokirali Šoba. Akar se onda ne bi mogao približiti. Zatim se vrati u Palatu vlade i potraži Klauskog. Tebe poznaju, i neće sprečiti tvoje spuštanje.

Selma se ne usprotivi. Drugo se ništa i nije moglo preduzeti.

Helikoreaktor okrenu prema severu, spusti se na jednu poštansku zgradu. Robson izađe i, srca uznemirenog od straha, uputi rukom dug pozdrav Selmi, koja uzlete prema Palati vlade.

... Upravljajući helikoreaktorom, Selma se spremala da se radijom javi stražarima i da zatraži dozvolu za spuštanje, kad joj signal na pojasu dade znak da je traži Centrala.

— Frekvencija 8? — pitala je Centrala.

— Da — reče Selma. — Ko me zove?

— Frekvencija 1.

To je bio Klauski. Glas mu se toliko izmenio da ga ona jedva poznade.

— Gde ste, Selma? Jeste li uspeli da pobegnete na vreme?

— Jesam. A biće-sila?

— Ne znamo — reče Klauski. — Dešava se nešto što mi ne shvatamo. Hteli smo da alarmiramo COS, ali se komandanti ne javljaju. Sve administrativne veze su prekinute! Nemoguće je dobiti vezu sa Institutom, koji bi mogao stvoriti radioaktivni

pojas oko Palate vlade. Vas sam nasumce pozvao. — On spusti glas:

— Šta treba raditi? Ako se ne uspostave naša sredstva komunikacija, moramo bežati, zar ne? Možete li vi doći u vezu sa COS-om? Potrebno je na svaki način stvoriti jedan radioaktivni pojas... Izgleda da su još živi svi koji nose energetske kombinezone... Ali, ono je ubilo sve ostale.

Izgovarajući poslednje reči, on je gotovo urlao. Selma ga je zamišljala: oči iskolačene, izvan sebe od besa zbog nemoći. Ona se iznenada seti normalizatora, ovalina... Da, Klauski je preterivao u tome. On je obuzdao prirodu, ali ona mu se sad sveti. Klauski je, kao i Kestajn, sačuvao svu svoju inteligenciju, no nedostajala mu je ona varnica, onaj blesak smelih odluka. Pred novom pretnjom stajao je bez reakcije. Možda će se Soto boriti... Ali Selma se plašila Sotoa.

Dok je razmišljala, užurbano je objašnjavala:

— Najveća opasnost je u tome što bića-sile mogu svoj energetski potencijal povećavati koliko god žele. Prema onom što mi je Robson pričao, za Šoba bi bila igračka da... da pomeri Mesec, na primer, ili da izmeni Zemljinu putanju, ako bi uspeo da ubije jednu ili dve milijarde ljudi.

— Vi ste poludeli! — dreknu Klauski.

On se davio u besu. Selma dovrši, istim umornim glasom:

— Avaj, plašim se, Klauski, da ćete vi to videti.

Neko vreme su ćutali. Šef se trudio da se smiri.

— Šta o tome misli Robson? Šta bi, po njegovom mišljenju, predstavljalo uspešnu odbranu? Da li bi to bilo u nadležnosti COS-a ili Instituta, i...

On ućuta. Odjednom, Selma začu kako on uzviknu:

— Ne prilazite, Staneru!

Glas mu je, od užasa, bio sasvim promukao. Selma je čula kako ubrzano diše. Odjednom se ču karakterističan zvuk revolvera, a onda zavlada tišina: veza je bila prekinuta.

Selma okrenu helikoreaktor i najvećom brzinom vrati se prema terasi na kojoj je čekao Miki Robson.

GLAVA TRINAESTA

ŠOB SE ZABAVLJA

Šob je opet počeo da se zabavlja. Bio se veoma uplašio, naročito kad je izlazeći iz sale-zatvora osetio prisustvo drugog bića-sile, koje je pokušavalo da spreči njegovo bekstvo. Toga se bojao. Planetu, naseljenu s dve milijarde bića-materija, sigurno je kontrolisalo neko biće-sila, i on bi se, pre ili posle, svakako s njim sukobio.

Gotovo istog trenutka uvideo je da njegov protivnik nije nimalo opasan: to je bilo biće u razmerama planeta, dok je on, Šob, bio u razmerama galaksija. Ma koliko da je bio smanjen, osećao je da ima dovoljno snage da uljeza otera, ako ne da ga uništi. Da, biće dovoljno da ga otera; docnije bi ga mogao uništiti.

Šob se borio ne crpeći do dna svoje rezerve energije. Akar je na kraju iščezao. To je bilo u trenutku kad je Robson izveo Selmu iz sale u kojoj se nalazila mašina. Zaslepljen mržnjom, Šob se sruči pravo na dva šefa, koji su pokušavali da pobegnu, ali radioaktivno polje energetskih kombinezona naglo preseče njegov polet. On opet pomisli na radioaktivnost. Selmin revolver već je smanjio njegove snage. Ako ova dva čoveka opale na njega, možda će biti izgubljen.

Postave li jači radioaktivni pojas, neće moći proći kroz njega. Osećao je da je vrlo slab.

On ostavi Klauskog i Sotoa, vrati se u kancelariju i skupi se u Stanerovom telu. Ovaj se gotovo istog trenutka diže. Klauski snažnim udarom noge zatvori vrata. Staner, uznemiren, pojuri ka tim vratima. Ako su zaključana, ako je kroz zidove puštena energija... Ali, ne. Vrata se otvoriše. Staner pređe preko praga.

Klauski i Soto su bili nestali: uputili su se prema Centrali. Čudno, dva šefa nisu ni pomislila da zatraže intervenciju ljudi iz COS-a, zaduženih za njihovu ličnu bezbednost. Smatrali su da ti ljudi, naoružani jedino atomskim revolverima, ne bi mogli uništiti Šoba, jer je Selma već pucala na njega bez uspeha. Na osnovu onih nekoliko obaveštenja koje im je dao Robson, znali su da je biće-sila osetljivo na radioaktivnost. Njihova prva reakcija bila je: okružiti Palatu vlade snažnim radioaktivnim pojasom. Zatim, čistiti radio-aktivizatorom sobu po sobu. Zamisao je bila dobra, i Šob bi bez sumnje bio uništen da su Klauski i Soto mogli ostvariti taj plan. Ali oni za to nisu imali vremena.

Posle vrlo kratkog oklevanja Staner zaključa vrata i sede. Šob je hteo da dejstvuje što brže. On napusti Stanerovo telo, pošto je prethodno u njegovom mozgu registrovao raspored sala koje su ga interesovale u zgradi.

Evropska vlada imala je dve radio-centrale: vladinu, koja je služila samo za privatne veze trojice šefova, i opštu, kroz koju su prolazile sve administrativne veze.

U toj drugoj centrali radilo je malo ljudi. Elektronski mozgovi obezbeđivali su gotovo automatsko funkcionisanje. Ali o održavanju centrale starala su se četiri mehaničara, koji su stalno kružili oko strašnih mašina, s pumpom za ulje u rukama, kontrolisali termostate, proveravali voltažu peći i intervenisali kad bi crveno svetlo javljalo o nekoj grešci u funkcionisanju kakvog osetljivog organa.

Kontrolišući svoje mašine, oni su glasno razgovarali. Bili su to vrlo mladi ljudi, nisu imali više od dvadeset godina, studenti Mehaničkog instituta, koji su, naizmenično, obavljali u toj sali praktične vežbe.

— Šteta što nismo mogli videti dolazak „Nautilusa“ — reče Žansen, najmlađi među njima.

— Eh! Možeš da odeš u Šanji i...

— Ma, ne! Ne mislim na brod. Brod me ne zanima. Mislim na Stanera. Biće strašno iznenađen kad sazna da je izabran u vladu!

— Da — progunđa jedan od njih.

On nije bio baš ubeđen. Za njega je, kako je objasnio gunđajući, sve to bilo nameštено. Razvi se diskusija. Šta time misli da kaže? Da li su izbori bili udešeni? Oprezan, on se osvrnu na sve strane, da bi se uverio da su sami. Uznemiren što je suviše rekao, gledao je da se izvuče. Ne, nije mislio da su udešeni. Samo je pretpostavljao da je Staner znao o izboru. Kako? Preko radija. Uostalom...

On prekide objašnjenje, da bi opsovao, i priskoči najbližoj mašini. Upalio se jedan crveni signal.

— Kakvo su đubre ove mašine!

Praskao je. Aparati su u upotrebi već deset godina, i bili su dotrajali. Mašina je kao i čovek: kad je stara, dobra je za đubrište. Oni su imali dvadeset godina...

Brzo odvrte jedan poklopac, i otkri dug red sjajnih sprovodnika.

— Vidiš — mrmljao je, pokazujući najmlađem, koji je pratio njegove pokrete. — Uvek isto: lamele sprovodnika izgubile su elastičnost. Pogledajmo ovo... — Opet opsova, zbunjen: — I to je baš linija 4!

Sad se i najmlađi trže:

— Linija COS-a, je li?

— Da. Daj mi jedan izvojac...

Blokirajući pozivni kontakt, gunđao je što nema sreće. To se samo njemu moglo desiti! Ako to odmah ne popravi, biće sigurno prijavljen Institutu.

— Ko zove? — upita najmlađi, dok su druga dvojica, opomenuti nastalim kvarom, zagledali mašine koje su imali za dužnost da kontrolišu.

— Linija 1...

— Klauski?

— Da.

Držao je izvojac u ruci, dok je jednim prstom prelazio preko sprovodnika. Ču se jedan signal.

— Opšta centrala? — iz glasnogovornika ugrađenog u mašinu ču se nestrpljivi glas Klauskog.

— Da — reče mehaničar.

— Tražio sam upravu COS-a. Šta se dešava? Zašto se ne javlja?

— Trenutak, gospodine — reče uslužno mehaničar. — Za nekoliko sekundi dobićete COS 4.

— Požurite!

Izvojac zakači jednu lamelu sprovodnika. I odjednom pade, uz zveket. Četiri tupa udara...

— Dakle? — Klauski je bio nestrpljiv.

Niko ne odgovori. Glasnogovornik je odjekivao u praznoj sali. Na podu su ležala četiri tela, četiri leša. Tog trenutka tuda je prošao Šob.

Raven, šef COS-a davao je uputstva jednom od svojih agenata iz unutrašnjosti koji je bio u prolazu kroz Pariz. Izvesne naredbe mogu se prenositi samo lično. Čovek, očigledno normalizovan (svi agenti COS-a redovno su podvrgavani dejstvu normalizatora stoga da ne bi bili upadljivi), s poštovanjem je klimao glavom. O jednom osetljivom pitanju Raven je odlučio da se posavetuje sa Sotoom. Više je voleo da naredbe prima od Sotoa nego od Klauskog. Smatrao je da je Klauski suviše kolebljiv, suviše trezan.

On pozva Opštu centralu, ali ona ne odgovori. Nestrpljivo zviznu i okrete se prema agentu, kojeg je bio ostavio u dnu kancelarije.

— Masti! — uzviknu, zaprepašćen.

Agent Masti se naže napred. Pade, licem prema zemlji, i ostade tamo, nepomičan, raširenih ruku. Uprava COS-a nije svojim nižim funkcionerima davala energetske kombinezone.

Šob se divno zabavljao. Išao je iz sale u salu, ne zadržavajući se ni u jednoj od njih. Negde su sva bića-materije na koja je nailazio nosila energetske kombinezone. On nije ni pokušavao da im se približi. Prelazio je u drugu sobu. I kad bi naišao na biće-materiju bez zaštite, udarao je. Neka bi mu ipak izmakla: ona koja su se nalazila blizu kakvog energetskog kombinezona. Šob nije čekao da se ona udalje; odlazio je dalje. Vreme nije imalo nikakvog značaja. Šob je bio odlučio da obezglavi taj svet.

Kad je udario četvoricu mladića u Centrali, nije znao da je Klauski pokušavao da dobije vezu sa COS-om. Mogao je to saznati da je jednim svojim osetnim pipkom ispitao misli jednog od mehaničara, ali nije imao ni najmanju želju da to učini. Mržnja ga je terala sve dalje. Hteo je da ubija i stvara haos, ali naročito da ubija, što više.

On divljački udari u ogromnoj sali Generalnog sekretarijata, gde je pedesetak ljudi i mladih žena pripremalo govornu prepisku na magnetizovanoj hartiji. Niko mu ne izmače. Diktafoni nastaviše da tužno žagore iznad pedeset leševa, slično šumu vetra u čempresima na groblju.

A Šob je i dalje obilazio sale i svuda udarao. Ipak, visoki funkcioneri su mu izmicali. Ali šta su oni mogli učiniti bez nižih, bez mogućnosti da s nekim stupe u kontakt?

Na kraju, kad je protutnjao kroz celu zgradu, vrati se do Stanera. Ovaj se diže, i Šob ispita mozak svog ljudskog robota. Staner objasni šta bi trebalo učiniti da bi se neutralizovala nauka bića-materija:

— Sve energetske mogućnosti Evrope skupljane su u Institutima. U svakom značajnijem gradu nalazi se po jedan Institut. Naredba o uništenju radioaktivnih mašina ne bi bila izvršena čak da je izdaju i tri šefa. Nemamo nikakvog načina da primoramo Institute, izuzev COS-a.

— Šta je to COS? — upita Šob.

— Centar organizovanih snaga, neka vrsta državne policije, koja kontroliše celu Evropu. Treba dejstvovati preko njega. Preuzmi komandu nad COS-om i zahtevaj da on neutrališe Institute. Od toga trenutka više ne bi bio u opasnosti.

„To je lako!“ pomisli Šob. „Uzeću mozak komandanta COS-a, kao što sam uzeo tvoj.“

Staner primeti da je to nemoguće: svi komandanti COS-a imali su zaštitne kombinezone.

— Šta treba uraditi? — upita Šob, uznemiren.

Staner je razmišljao. Šob je do maksimuma povećao svoj potencijal misli. Staner poče da se smeje:

— Ako uništimo komandante, — reče on — onda ćemo imati posla samo s provincijskim direktorima, a oni će slepo slušati

naređenja vrhovnih šefova! I to utoliko pre ako budu znali da je došlo do katastrofe i da je u pitanju spas Evrope... a naročito i njihov spas!

— Ne razumem.

Šob je pokušavao da shvati plan svog robota. Ma kolika bila njegova vlast nad Stanerovim mozgom, u njemu su se i dalje javljale misli koje bića-sila nije bilo kadro da odmah shvati. Šob je zbog toga bio uznemiren.

— To je jednostavno — potvrdi Staner. — Treba ubiti komandante COS-a, kao i Klauskog i Sotoa. Eto katastrofe. A tada ću ostati ja kao jedini vrhovni šef, i sva će se vlast naći u mojim rukama. Imaću i svu vlast nad COS-om. Postaću jedini gospodar Evrope.

Šobu se dopala zamisao o ubijanju. On nije shvatio da se Stanerov plan rađao iz njegovih sugestija. U stvari, ljudski robot se zadovoljavao da prema ljudskim mogućnostima ostvari želje bića-sile. Šob je hteo da se zaštiti i da ubija, i Staner mu je pružao mogućnosti za to.

— Da — reče Šob zamišljeno. — Ubiti... Ali, energetski kombinezoni?

— Treba srušiti Palatu vlade i, ako je moguće, uništiti grad — nastavi Staner. — Bića-materije biće zdrobljena pod ruševinama. Kombinezoni ih štite od svih zračenja, ali ne i od udara!

Prošlo je jedva nekoliko minuta od borbe s Akarom. Dva šefa sigurno nisu pobegla bez borbe. Šob je zamišljao kako oni okupljaju policijske snage, kako ih upućuju, sa uperenim revolverima, prema sobi u kojoj je Staner razmišljao.

— A ti, Staneru? — upita on.

Robot se osmehnu:

— Postoji jedan blindirani podrum — reče on mirno. — Skloniću se tamo, a ti ćeš onda razrušiti zgradu i grad.

On siđe u prizemlje. Šob ga nije bio napustio. Biće-sila je s nestrpljenjem očekivalo trenutak kada se, oduzimajući posadi „Nautilusa“ svu motornu energiju koju je bio sklonio u ta tela bez duše, neće više morati plašiti zaštitnih kombinezona ni radioaktivnih polja.

U hodnicima Staner ne srete nikoga. Komandanti su, bez sumnje, bili saznali za „nezgode“ koje su zadesile osoblje, ali kao i obično, sigurno su dugo zvali Opštu centralu, koja nije odgovarala. „Nedostatak centralizovanih organizacija“, pomisli Staner, „u tome je što direktor sedi u svojoj kancelariji i iz nje ga mogu samo iščupati. Svi ti visoki funkcioneri misliće da je Centrala u kvaru, i nijedan se neće pomeriti bar za desetak minuta.“ Staner se odjednom seti pojaseva koje su nosili Klauski, Soto i još nekoliko drugih. Ti pojasevi su obezbeđivali lične veze šefova, i za to je služila jedna specijalna centrala, koja se zvala Centrala vlade. Šob je bio zaboravio na tu centralu. Grešku je trebalo ispraviti.

— To će ići brzo — reče Šob.

Staner se nasmeja. Siđe u podrum zgrade. Išao je pravo ka blindiranom skloništu, kroz beličastu svetlost fosforescentnih tavanica.

— Brzo — kaza Šob.

Gurnuvši jedna vrata, Staner se iznenada nađe licem u lice s Klauskim. Šef se bio tu sklonio, poražen i izbezumljen. Otvarajući nasumce vrata kancelarije, primetio je leševe koji su ležali po podu. Užas ga je gonio ka izlazu, ali, da bi izašao, morao je proći kroz salu u kojoj je bio Šob. On i ne pomisli na pneumatičnu kabinu, kojom su se koristili Robson i Selma.

GLAVA ČETRNAESTA

ŠEF SE ŽRTVUJE

Iznad grada je lebdeo Akar, biće-sila. Borba sa Šobom izmrcvarila ga je, smanjila, obeshrabrila. On se upuštao u borbu iz taštine, kao i ta bića-materije, koja, izgovarajući se time što međusobno opšte nekim apstraktnim jezikom, smatraju da su gospodari vasione. Akar je verovao da je iste prirode kao i Šob. Ali je već prilikom prvih dodira shvatio, ne bez užasa, svoju zabludu. Šob je raspolagao mogućnostima čiju prirodu Akar nije shvatao. Ma koliko bilo smanjeno svojom podelom na životnu i motornu energiju, galaktičko biće-sila nije moglo biti ugroženo od strane jednog Akara planetarnih razmera. Akara je upola uništila neka sila koju on nije poznavao; on je jedva uspeo da izbegne stezanju energetskih pipaka i da pobegne u vasionu. Šob ga nije gonio, pokazujući tako svoj prezir prema njemu.

A Akar se vraćao ka prestonici. Oprezno je uvlačio svoje osetne pipke u unutrašnjost Palate vlade. Pokušavao je da ispita neki ljudski mozak da bi saznao gde se nalazi Šob, ali, ma koliko se trudio, u zgradi ne naiđe više ni na jedno živo biće. S vremena na vreme je radioaktivno polje nekog energetskog kombinezona odbijalo njegove pipke. Iz toga je zaključivao da su neka bića-materije još živa, ali on nije mogao da ispita njihove misli. Gde se nalazio Šob? Šta je radio Šob?

On odjednom oseti prisustvo bića-sile u prizemlju zgrade. Uplašeno se povuče, strahujući od nove borbe. Ali Šob, čija su osećanja bila manje izoštrena od njegovih, ne obrati pažnju na taj trenutni kontakt. Akar povuče svoj osetni pipak i zbunjeno zastade, iščekujući. On nije mogao ništa da preduzme, jer nije

imao, kao Šob, podršku bića-materije sposobnog da savlada zaštitne kombinezone ili radioaktivne zidove. On je bio precenio svoje snage. Plan koji je bio skovao okrenuo se protiv njega. Pre spuštanja „Nautilusa“ prvo se plašio da se Staner ne izgubi u gomili bića-materija. Kako bi ga on pronašao među milionima ljudi? Zatim je bio zamislio da utiče na anglo-germanske elite i ostvari izbor Stanera-Šoba u vrhovnu upravu. Tako se, mislio je, Staner ne bi mogao izgubiti. S druge strane, dva šefa ne bi propustila da prouče njegovo držanje i, udruženi zavišću, pridružili bi se Akaru i pomogli mu da uništi došljaka. Avaj! On se prevario u pogledu vrednosti Klauskog i Sotoa, kao i svoje sopstvene snage. Šob se poigravao dvojicom šefova i Robsonom i njegovom udvostručenom inteligencijom. Akar je žalio što je postupio tako glupo. Suviše dockan. Borba je već bila započeta. Šoba je trebalo opkoliti u granicama Palate vlade ili u granicama grada. Ali kako ga zatvoriti? Akar to nije mogao. To su jedino mogla postići bića-materije s njihovim radioaktivnim mašinama.

Akar je grozničavo razmišljao. Na svaki način, trebalo je da i on uzme oblik jednog bića-materije, kao i Šob. Ubiti Robsona i pretvoriti ga u ljudskog robota? Ta misao mu se dopade, ali docnije je odbaci. Robsona njegovi šefovi nisu poznavali i on se nije mogao boriti protiv Stanera-Šoba. Da bi se neutralisala moć šefa Stanera, bio je potreban jedan drugi šef. „Znači“, pomisli Akar, „potrebno je da ja uzmem lik Sotoa ili Klauskog, da izdam naredbu da se grad okruži radioaktivnim pojasom, a zatim da grad uništim atomskim zracima.“

Ali gde je bio Soto? Gde je bio Klauski? Akar se polako širio oko Palate vlade, ispitujući u prolazu ljudske misli. Jedan od njegovih osetnih pipaka zahvati Robsona, koji je, na jednoj terasi, očekivao Selmin povratak.

Robson oseti taj nematerijalni kontakt i Akar je znao da biće-materija traži uputstva. On još jedanput oseti iskušenje da ga ubije i da uđe u njega da bi poslao naređenja energetskim institutima, ali uspe da se savlada: nijedan institut ne bi izvršio naređenja nepoznatog Mikija Robsona.

— Znaš li gde je šef Klauski? — prenese on Robsonu.

On to nije znao, ali je želeo da zna šta treba da uradi da bi uništio Šoba.

— Rušiti — reče Akar. — To je sad jedini način. Srušiti Palatu vlade, razrušiti grad, a ako je potrebno, i celu oblast. Žrtvovati deset miliona bića-materija tvoje planete da bi se izbeglo potpuno uništenje života.

Robson se opirao. Akar ga napusti, jer ga drugi osetni pipak upozori na prisustvo Klauskog na ulici.

Šef ne samo što nije bio zatvoren u blindiranom podrumu već je mirno napustio zgradu pneumatičkom kabinom, koje se iznenada setio. Kad se našao napolju, za trenutak je oklevao. Više od poraza ili smrti, plašio se da ne ispadne smešan. On, vrhovni šef Evrope nalazio se sam, u jednoj pustoj uličici, bez ikakve pratnje, bez ikakvog prevoznog sredstva! Iznad njega prođe jedan helikoreaktor. On prinese ruku pojasu, ali se ljutito trže. Jedino je sa saradnicima vlade mogao stupati u radio-vezu! I još jedanput pomisli da bi mogao ispasti smešan. Da jedan evropski vrhovni šef traži pomoć prolaznika? U glavnoj aveniji, na kraju uličice, bez sumnje će lako naći kakvo prevozno sredstvo i pratnju. Ni na pamet mu nije palo da je helikoreaktorom upravljala Selma Vanev, koja je letela prema terasi na kojoj je bila ostavila Robsona. A ni Selma ne primeti tog usamljenog, neodlučnog čoveka, naslonjenog na zid Palate vlade.

Klauski je upravo bio krenuo ka aveniji, kad Akar pokuša da ga udari. Biće-sila bilo je odlučilo da ubije to biće-materiju koje je bilo sposobno da se bori protiv Šoba.

Oko Klauskog prsnu roj varnica. Akar je jedva imao vremena da ponovo prikupi motornu energiju koja je trebalo da ubije Klauskog. Četvrtina te energije je bila nestala. Klauski je bio oboren na zemlju, ali se dizao, nepovređen. Zaštitio ga je njegov energetski kombinezon.

Akarove misli su vrile. Biće-sila zaboravilo je na zaštitne kombinezone! Kako se dočepati mozga jednog od šefova dok su oni tako zaštićeni? Klauski je stajao, zadihan, naslonjen na zid, s atomskim revolverom u ruci, spreman da opali. Ali, na šta? Nije primećivao ništa. Ulica je bila pusta. Ta sila koja ga je oborila nije bila zemaljska.

„To je biće-sila“, pomisli Klauski... „Napada me...“

Pod šlemom je osećao bol u korenu kose, koja je bila nakostrešena. Polako, uz najveću predostrožnost, Akar je prema čoveku pustio jedan svoj osetni pipak. Osetna energija prodirala je u radioaktivno polje bez velikog gubitka. On stupi u vezu s Klauskim. Objasni šefu da će, ako se odmah nešto ne preduzme, ako se Palata vlade i grad ne okruže odmah snažnim radioaktivnim zidom, Šob uspeti da pobegne, da pronađe svoju motornu energiju smeštenu u telima Munakera i ostalih, a tada će postati nepobediv.

— Nameravam — mrmljao je Klauski — da odem do Energetskog instituta i da postupim onako kako ti tražiš. Ali ti se ne suprotstavljaj! — On je mahao svojim revolverom preteći, što je bilo glupo. No Akar se nije protivio, naprotiv. Biće-sila želelo je da ubrza defanzivnu reakciju ustostručavajući inteligenciju šefa, kao što je bio udvostručio Robsonovu inteligenciju, objasnio mu je on.

Klauski je oklevao. Bila je to primamljiva misao — postati natčovek.

— Ti si to pokušao kad je polje moga kombinezona zaustavilo tvoj energetski talas?

— Da — reče Akar.

Slagao je. Nadao se da će Klauski pasti u zamku i pristati da ugasi zaštitno polje. Ali šef odmahnu glavom.

— Ne volim to — reče on bezbojnim glasom. — Samo gubimo vreme.

I on krenu ka aveniji. S vremena na vreme se okretao, bled, kao da hoće da vidi da li ga Ono prati. Nije video ništa. Akar je stalno bio pored njega, ali nijedno ljudsko oko nije moglo primetiti biće-silu u njegovom tadašnjem obliku.

U aveniji Klauski stavi u pojas svoj revolver, priđe prvom helikoreaktoru koji primeti na Trotoaru. Prolaznici su već počeli da se okupljaju, da pokazuju na njega. Prepoznali su ga. Gunđajući zbog gluposti tih ljudi, on sede za volan i uzlete ka Energetskom institutu, koji se nalazio izvan grada.

Jedva se bio digao iznad krovova, kad jedan snažan vazdušni talas snažno potrese njegov aparat, koji on jedva

ispravi. Okrenu se. Oblak sive prašine peo se iznad njega, sa mesta gde se nalazila Palata vlade. Dizao se u kovitlacu u čisto nebo. Nejasno je primećivao po ulicama ljude koji su trčali s rukama dignutim ka nebu. Prašina se ubrzo rasturi.

Užasnut, Klauski je posmatrao. Usred ruševina kuća videla se jedna rupa, jedan mračan krater, praznina. Palata vlade, ogroman oblakoder od armiranog betona, bila je nestala!

Klauski jeknu. Nekoliko minuta, tačnije, od trenutka kada je ugledao kako se podiže Stanerov leš, živeo je u nekom užasnom bunilu. Sad mu se prikaza i budućnost: biće koje je uništilo ovu ogromnu zgradu neće se zaustaviti u svojoj mržnji. Za koliko minuta će i grad biti pretvoren u prašinu? Za koliko sati će i cela oblast biti uništena? A za koliko dana — Evropa?

— Suviše kasno! — jeknu on.

Helikoreaktor je stajao nepomično, na sto metara iznad krovova.

— Ne — uvuče se Akarova misao. — Još nije suviše kasno ako odmah stupiš u akciju. Ali, da li ćeš ti to znati?

Klauski priznade da ta nadljudska opasnost prevazilazi njegovu inteligenciju.

— Staner, koji se sklonio u jedan blindirani podrum, sigurno je izbegao smrti — nastavi Akar. — Da li se osećaš sposobnim da se boriš protiv njega?

— Ne, oh, ne! — promuca Klauski.

Kosa mu se dizala, ispod šlema. Teško je disao. Voditi borbu protiv Stanera, živog leša? Kako bi on to mogao? Nije bio kadar ni da pribere dve misli. Da se poveri tom drugom biću-sili? Da, to je bilo jedino logično rešenje, razumno rešenje. Ni za trenutak ne pomisli da se on tim žrtvuje. Njegov užas od Šoba bio je jači od straha od Akara, to je bilo sve.

Međutim, bila je to žrtva od njegove strane kad skide svoj energetski kombinezon i kad se, u nepomičnom helikoreaktoru, predade biću-sili, zaštitniku.

GLAVA PETNAESTA

U INSTITUTU

Helikoreaktori Klauskog i Selme spustiše se u razmaku od nekoliko sekundi na terasu Instituta, u predgrađu. Klauski nije bio nikog obavestio o svom dolasku. On pritrča dvojici mladih ljudi.

— Jeste li videli? — uzviknu on.

Pružio je ruku prema gradu. Iz centra grada dizao se oblak prašine, nešto slično ogromnoj, opasnoj pečurki, sivoj od truleži, gotovoj da se raspadne. Taj oblak se širio bez prestanka, još otkada je šef napustio predgrađa. S vremena na vreme Klauski se osvrtao i posmatrao je.

— Šta to može biti? — zapita Robson zapanjeno.

— Šob! — dreknu Klauski. — Šob koji ruši grad! Takvom brzinom da za deset minuta od njega neće ostati ništa... Ali ja to više volim, da, ja to više volim: možda će nam dati vremena da se borimo.

Iznenađen, Robson je posmatrao tog novog Klauskog: čovek odlučan, siguran u sebe, spreman za borbu. Šta je to moglo da ga toliko izmeni? Tada on primeti da šef više ne nosi svoj energetski kombinezon.

Selma slučajno uhvati pogled svog šefa.

— Vi niste Klauski — reče ona tihim glasom.

— Nisam — reče šefov glas. — Ja sam Akar. — I on odmah produži: — Klauski je tako hteo: on je svukao svoj kombinezon. I kunem vam se da ću, kad se ovo završi, učiniti sve što je u mojoj moći da novi Klauski bude bar jednak starom.

On okrete leđa i udalji se prema stepeništu kojim se silazilo u sale Instituta.

— Pođite za mnom, Selma! — doviknu joj on.

Robson, stegnutih vilica, zgrabi ruku mlade žene.

— Ne idi! — progunđa on.

Ona je drhtala, priljubljena uz njega.

— Miki, — prošapta ona — biću mu potrebna! Ja sam navikla na Klauskog! Pomisli samo da ćemo dobiti u vremenu...

— Ne idi! — ponovi Robson.

On joj besno steže ruku. Nije se usuđivao da joj objasni. Da je to biće-sila dejstvovalo na njegov, Robsonov mozak, još bi se moglo primiti. Ali atentat na Klauskog (Akar je mogao tvrditi šta hoće, ali ipak je tu bio u pitanju atentat) dokazivao je da biće-sila neće oklevati da upotrebi ista sredstva koja i njegov protivnik Šob. Ako Akaru budu potrebni razum i život Selme Vanev, on će ih uzeti bez oklevanja.

— Dobro, razumem, Miki... — prošapta Selma.

Jedno uz drugo, posmatrali su grad: u svetlosti sunca koje je već zalazilo pečurka od prašine pokrivala je više od četvrtine grada. Šta se događalo ispod te zavese? Robson je to zamišljao bez teškoća: Šob je upijao život i udarao sve više ukoliko je sticao nove snage.

Ali, kako je to objasnio Akar, dve energije, životna i motorna, bile su različite. Životna energija mogla je uništavati samo u ograničenim razmerama. Do kakve bi katastrofe došlo ako bi se Šob opet dočepao Munakera i posade „Nautilusa“! Robson je naročito na to mislio. Ta misao proganjala ga je bez prestanka. Munaker i ostali bili su zatvoreni u podrumima Instituta. A prema brzini kojom se prašina širila iznad grada, moglo se predvideti da će Institut biti ugrožen u prvim časovima noći.

— Selma... — poče on.

On se još plašio da se ona ne odluči da pođe za Klauskim, to jest za Akarom. Ali ona mu nežno steže ruku.

— Da li je Akar u pravu? — nastavi on. — Udaljiti se od Šoba u trenutku kad on napada nije samo kukavičluk, već možda, i

glupost. Čini mi se da se možemo boriti u gradu, alarmirati COS, i bez prestanka pucati na Šoba iz atomskih revolvera...

U njemu su vrile ideje. Nikad dosad njegove misli nisu bile tako jasne. Obuzimalo ga je neko opojno osećanje svemoći. Posle zbunjenosti u onim prvim trenucima, on je ponovo postajao onaj Robson, nadčovek, kojim je Akar hteo da se posluži u borbi. U stvari, dogodilo se ovo: otkako je Akar ušao u Klauskog, biće-sila je prestalo da upravlja Robsonom. Vrlo mali deo energije koju je ono dodalo intelektu mladog čoveka prešao je tako pod kontrolu njegovog mozga. I Robson se sada prvi put mogao sam koristiti tim viškom energije koju mu je ulilo biće-sila. Bilo je to čudno, ali Robson je postajao svestan svojih mogućnosti baš u trenutku kad ga je biće-sila zaboravilo.

— Selma, — reče joj on odlučnim glasom — ja se vraćam u grad.

— Radioaktivne prepreke stupiće u dejstvo svakog trenutka — primeti ona.

— Stoga i želim da odmah krenem.

Ipak, oklevao je. Posmatrao ju je, ćuteći. Bio je potpuno svestan opasnosti, i od Selme nije mogao zahtevati da ga prati. Šta bi Selma rekla kad bi on odustao od tog plana? Ona se grčevito nasmeja.

— U energetskim kombinezonima sigurni smo od Šoba — podseti ga ona.

— Da — reče Robson polako. — U kombinezonu...

Ali on ga nije imao! I shvati šta je mlada žena htela da kaže. Ulazak u grad predstavljao je za njega sigurnu smrt, jer nije imao zaštitno odelo.

— Brzo — reče Selma.

Začuđenog izraza lica, ona pokaza na helikoreaktor Klauskog. Robson se trže, zatim osmehnu i skoči prema aparatu. On, natčovek, nije na to ni pomislio!– Klauski je bio skinuo svoj kombinezon, i on je ležao u kabini helikoreaktora.

Robson ga brzo obuče. Selma sede pored njega. On uzdrhta od sreće: ona ni za trenutak nije oklevala. Reaktori zazviždaše i aparat polete prema gradu.

... Posle borbe između Šoba i Akara Soto je sve pokušao da bi alarmirao COS, ali je, kao i Klauski, nailazio samo na ćutanje. Centrala nije funkcionisala. Razni sekretarijati nisu davali ni glasa od sebe.

Odlučniji od Klauskog, on nije dugo oklevao: otrčao je do lifta, popeo se na treći sprat, sedište komande COS-a.

U hodnicima je naišao na leševe — nekoliko agenata ležalo je na tepisima. Soto to jedva i primeti. Odjedanput je shvatio veličinu opasnosti u koju do tog trenutka nije hteo da veruje.

Otvorivši nasumce jedna vrata, on opet primeti nepomična tela — tela bića-materija bez života. U glavnoj komandi COS-a — opet leševi. Administrativno osoblje nije nosilo energetske kombinezone. Samo je Raven, vrhovni šef policijske organizacije, nosio takav kombinezon.

Soto uđe u Ravenovu kancelariju. Sav zadihan, Raven je bio nagnut nad jedno telo koje je ležalo pred njim. Kad šef uđe, Raven se trže i promuca nekoliko reči.

— Uzalud — reče Soto namrštено. — Slušajte, Ravene, i verujte mi. Palata je u vlasti jedne sile čija je priroda nama nepoznata — sile koju je doveo „Nautilus“. Treba bežati. Gledajte!

On je ostavio vrata širom otvorena. Raven vide tela sekretara i okrete glavu prema telu agenta koji je ležao pred njegovim nogama.

— Poći ću s vama — reče on.

Soto potrča prema liftu. Raven je trčao za njim, skupljenih obrva, bled u licu, gledajući leševe duž hodnika. Soto nije oklevao. On je imao dve mogućnosti da vrlo brzo napusti Palatu vlade: pneumatičku kabinu u prizemlju i helikoreaktore na terasi. Već desetak godina kabine se nisu upotrebljavale. On na njih i ne pomisli.

Dva minuta docnije leteo je s Ravenom iznad grada, ispraćen zaprepašćenim pogledima stražara, kojima nisu ništa objasnili.

— Nemamo ni trenutka za gubljenje — reče Soto. — Centrala ne funkcioniše, ali vi imate više načina za uspostavljanje kontakta s vašim ljudima, zar ne, Ravene?

— Naravno — reče šef COS-a.

— Ostaviću vas u aveniji. Prikupite sve snage s kojima raspolažete i opkolite Palatu vlade.

— Dobro — odvrati Raven. — A ako pokuša da izađe?

— Pucajte — progunđa Soto. — Pucajte bez oklevanja.

„Uzaludna predostrožnost“, pomisli on odmah. Šob, u svom obliku bića-sile, bio je nevidljiv. Kako pucati na njega? Uostalom, atomski revolveri nisu imali nikakvog dejstva na njegovu suviše razređenu materijalnu podlogu. Ali, ništa!

— Pucajte na svakog ko pokuša da izađe — ponovi.

Raven se namršti.

— Čak i na... promrmlja on, ne završivši misao.

Soto steže pesnice.

— Staner je pobio sve one koje ste videli po hodnicima! — viknu on. — U Stanera je ušla ta sila koja će nas sve uništiti ako mi ne uspemo nju da uništimo! Čujete li, Ravene? Treba pucati naročito na Stanera!

On se plašio da šef COS-a ne odbije odlučno njegovu naredbu, ali ovaj odobravajući klimnu glavom. On je pripadao anglosaksonskoj grupi i, zaštićen svojim energetskim kombinezonom od sugestije bića-sile, glasao je protiv Stanera, kojem je, uostalom, bio jedini protivnik. Već godinama se zanosio time da pored upravljanja COS-om postane i jedan od vrhovnih šefova.

— Oh, — reče on mirno, dok se helikoreaktor spuštao ka severnoj aveniji — znao sam da su izbori bili udešeni.

Soto pogodi šta se u njemu dešava. Dok je Raven silazio na zemlju, on se naže i reče:

— Ne zaboravite na zakone naše Konfederacije, Ravene. Ako Staner nestane, neće se odmah pristupiti drugim izborima. Da bi izbor jednog šefa bio punovažan, potrebno je da on vrši vlast najmanje mesec dana. Staner će biti zamenjen onim koji je dobio najviše glasova posle njega.

Helikoreaktor se već dizao skoro vertikalno. Raven ostade nepomičan, skamenjen, na trotoaru, zatim diže ruku i mahnu njome prijateljski. „Razumeo sam“, pomisli on. „Treba ubiti Stanera, a meni je ponuđeno njegovo mesto. Odlično!“

... Soto je najvećom brzinom leteo prema Institutu. Nije znao gde se nalazi Klauski, i to ga je uznemiravalo. Uspostaviti radioaktivni pojas oko grada ne obaveštavajući o tome stanovništvo, značilo je izazvati smrt hiljada ljudi. U principu, za jednu takvu akciju Institut je izvršavao samo takvu naredbu koju bi jednoglasno izdala sva tri vrhovna šefa.

A Soto je išao sam u Institut da zahteva... ludost! Odbiće da izvrše njegovo naređenje!

I zaista, čim je sazvao sva tri upravnika Instituta, čuše se i primedbe. Svakako, zaštitni pojas se mogao uspostaviti.... ali pošto se prethodno obavesti gradsko stanovništvo. Pored toga, Soto nije zahtevao ništa manje no da se prestonica pokrije pravim radioaktivnim zvonom. To je možda bilo moguće, mada tako nešto nikad nisu probali, ali jedna takva akcija mogla je izazvati katastrofe. Ne može se tako precizno ograničiti jedno radioaktivno polje! Stanovništvo bi bilo izloženo izvesnim štetnim zračenjima čije posledice bi se kasnije godinama osećale. A pored toga, sunčevo zračenje koje bi nailazilo na prepreku radioaktivnog zvona...

Soto je vikao da je za njega to bez značaja. Treba izabrati: ili grad ili celo čovečanstvo. Ali, kako bi ta tri izlapela starca mogla shvatiti opasnost kad nisu prisustvovali početku borbe?

Nestrpljiv, Soto je pretio direktorima, kad naiđe Klauski.

— Ah! Klauski! — viknu Soto, obradovan što vidi kolegu. I dodade iznenađen: — Šta si uradio sa energetskim kombinezonom?

— Smetao mi je — reče Klauski uz neodređen pokret ruke.

Soto mu pritrča, i oni stadoše jedan pored drugog, ispravivši se i zauzevši preteći stav.

— Oni odbijaju da uspostave zaštitni pojas — prošapta Soto.

— To je naređenje — reče oštro Klauski.

Direktori nisu popuštali. Oni su gledali u jedan ugao sale. Na licima im se ogledala odlučnost.

— Zakon je jasan, — javi se najstariji. — Potrebna je jednoglasnost šefova. Gde je Staner?

Soto se ugrize za usnu. Hteo je da vikne: „Pa mi se borimo protiv Stanera!“ Ali ga Klauski preduhitri.

— Staner nije imao energetski kombinezon — reče on — i pao je u jedno radioaktivno polje. Staner je mrtav. Ostali smo samo nas dvojica.

Zavlada tišina. Stari direktor je zamišljeno gledao svoje drugove. Da možda Klauski ne laže, da bi uspeo u onom što želi?

— To moramo proveriti — promrmlja on. — Razumećete da...

— Imate li mašinu za ispitivanje misli? — uzviknu nestrpljivo Klauski.

Soto ga nikad nije bio video toliko uzbuđenog. Ali u njega se uvuče neka sumnja: Klauski je bio nekako izmenjen. Samo, Soto ne obrati pažnju na to, jer ga je zadivljavalo prisustvo duha kod njegovog druga.

Stari direktor je zaprepašćeno posmatrao dvojicu šefova.

— Šta? Vi biste pristali... — promuca on. Šefovi nisu nikad bili podvrgavani ispitivanjima mašine. Klauski sleže ramenima.

— Požurite — progunđa on. — Strašno je ono što se dešava u Palati vlade. Treba što pre uspostaviti zaštitni pojas.

Oni pređoše u susednu salu. Klauski se mirno podvrgnu ispitivanju mašine. Rekoše mu da ponovi ono što je ranije tvrdio, i on to spokojno i učini:

— Staner nije imao energetski kombinezon. Pao je u jedno radioaktivno polje. Staner je mrtav.

Mašina je pokazivala da govori istinu. Očigledno, ona nije mogla smatrati da on laže! Klauski i Soto su znali da je Staner umro ne jedanput, već dvaput!

— Ali gledajte još! — reče Klauski nestrpljivo. — Gledajte ili, bolje, slušajte naše misli, Sotoove i moje, pošto vas samo to može ubediti!

Kontrola ne potraja duže od tridesetak sekundi. Trojica direktora, sa šlemovima na ušima, prebledeše. Soto i Klauski nisu prestajali da misle na borbu između Šoba i Akara, a u Sotoovim mislima javljale su se i vizije mrtvih u gluvim hodnicima.

Kad najstariji direktor zaustavi mašinu, bio je bled kao krpa.

— Za deset minuta sve naše energetske snage biće u akciji na okruženju grada — reče on.

GLAVA ŠESNAESTA

BIĆE—SILA NAD GRADOM

Robson i Selma su trčali, jedno pored drugog, izbezumljenih pogleda. S vremena na vreme mlada žena bi se saplela o kakav kamen ili o leš i pala jeknuvši. Robson joj je prilazio, podizao je i vukao dalje, ćuteći, skamenjenog lica. Bili su na ivici ludila. Sve to nije bilo mogućno! Bože, sve je to samo užasan san! Strašan san: te srušene kuće, čitave četvrti pretvorene u ruševine, ljudska tela razbacana po zemlji, koja su se, iza njih, dizala nekim mehaničkim pokretima. Ludilo, sigurno ludilo! A zar se i Staner nije podigao kad ga je Selma ubila iz atomskog revolvera?

Centar grada pružao je sliku najvećeg haosa. Šob je bio divljački udario ne razmišljajući, u nastupu ludačkog besa, a zatim se smirio i razmislio.

Staner je bio utvrdio da su dva šefa napustila Palatu vlade pre rušenja. Oni su, bez sumnje, prikupljali policijske snage? Šob se njih nije nimalo plašio, ali, kako nije znao kojim sredstvima raspolažu bića-materije, odlučio je da obezbedi svoje povlačenje za slučaj da mu od njih zapreti opasnost.

Napustio je Stanerovo telo, krenuo ka predgrađima udarajući putem bez prestanka, uništavajući ljudske živote i pretvarajući zgrade u prašinu. A u tom trenutku su se Robson i Selma, vraćajući se iz Instituta, spustili južno od grada. Šob se udaljavao prema severnim predgrađima.

Kad biće-sila stiže do širokih bulevara koji su okružavali prestonicu, ono uvide da je izgubilo suviše vremena sveteći se.

Pred njim se, kao kakav zid, dizao radioaktivni pojas koji je postavio Institut. On pokuša da mu se približi, ali se odmah seti

da mu preti opasnost od trenutnog raspadanja. Ovog puta nije naišao na revolver ili na prepreku kroz koju je propuštena energija: sve Šobove snage jedva bi bile dovoljne da probiju tu prepreku, a Šob više nije raspolagao svojom motornom energijom, koja je pokretala posadu „Nautilusa“.

„Sve zlo dolazi otuda“, pomisli on besno. Hteo je da se igra s bićima-materijama, a ona su uspela da ga liše polovine njegove snage.

Pokuša da se digne uvis. Ali prepreka se prostirala i iznad grada. Bilo je nemoguće preći je. Šta preduzeti s tako slabom motornom energijom kojom je još raspolagao? Ili šta preduzeti ne trošeći te ostatke motorne energije? Šob nije znao da li će ikad sresti Munakera i ostale članove posade. Strah ga je sve više obuzimao. Mogao je oduzimati Život bićima-materijama, ali ne i njihovu fizičku snagu, koju nije bio kadar da asimiluje.

Kako je bio glup! Još jedanput je, pomisli on, glupo postupio. U žurbi da stigne u predgrađa, udarao je bez (milosti sva bića-materije koja je sretao. Međutim, trebalo je upravo da se čuva da ih ne ubija. Sada, pošto je asimilovao sve te živote, imao je napretek životne energije. No nedostajala mu je motorna energija. Pa, dobro, zar ih ova bića-materije nisu imala i za njega?

Istina, on je nije mogao asimilovati... ali se mogao koristiti njome! Zar nije bilo dovoljno da tim ljudima pokloni njihov život, njihovu fizičku snagu, a da potčini njihov mozak, kako bi radili kao roboti?

Da, ono što je Šob propustio u „Nautilusu“ trebalo je da učini ovde. Vrlo mala količina životne energije uništila bi razum bića-materija, koja bi produžila da rade prema naređenjima Šoba, centralnog mozga. Tako bi biće-sila stvorilo armiju savršeno poslušnih robota, koju bi mogao voditi u borbi protiv sredstava bića-materija.

On se vrati ka centru grada i odatle, šireći se postepeno, napade mozgove izbezumljenih begunaca.

Šobov centar bio je u severnoj aveniji, na nekoliko koračaji od ruševina Palate vlade. Desno, levo, sve same ruševine. Leševi rasuti po zemlji. U gradu niko nije nosio zaštitne kombinezone. Na trotoaru, tačno ispod mesta gde su se Šobovi molekuli toliko

koncentrisali da su postajali vidljivi, ležalo je jedno telo, telo koje biće-sila nije napuštalo i koje je štitilo svom svojom snagom: Stanerov leš.

Šob je bio napustio svog robota-šefa da bi nastavio sprovođenje svoga plana napada, ali je čvrsto odlučio da docnije ponovo uzme Stanerov lik.

Sada se širio u koncentričnim talasima, pružajući strpljivo svoje osetne pipke, praćene slabim talasom životne energije određene da pogađa mozgove bića-materija. Nije obraćao pažnju na leševe: nedovoljna motorna energija nije mu omogućavala da ih oživi.

Ali kad god bi naišao na neko biće-materiju, na ulicama, u kućama, čak i u nekom od onih helikoreaktora koji su glupo pokušavali da probiju radioaktivnu prepreku iznad grada,

Šob se uvlačio u njega. Nije dirao u čovekovu motornu energiju, jer nije bio u mogućnosti da je zameni, ali je uzimao sve centre rezonovanja. To je bilo lako. To bi znalo da uradi i dete biće-sila.

Pogođena bića-materije obuzimala je najpre nesvestica. Padala su, kao paralizovana, ali su se odmah dizala i od tog trenutka su se pasivno pokoravala Šobovim mislima-talasima. Šob ih nije brojao. Čemu? Izuzev, možda, nekoliko bića-materija koja su nosila energetske kombinezone, sve živo u gradu za manje od jednog sata pašće pod njegovu vlast. A tada će se potruditi da probije prepreku sredstvima kojima raspolažu ti roboti.

Šob se neprestano širio, kao kakva mrlja mastila na hartiji za upijanje. No nije to njegova podloga upijala njegovu materiju: to je on upijao ličnosti živih.

Robson i Selma u prvom trenutku nisu ništa shvatili. Bili su ostavili helikoreaktor na jednoj terasi, još nesrušenoj, u predgrađu, a zatim su krenuli ka centru, u predeo koji je zadesila katastrofa. Neka ljuta prašina pekla je grlo. Selma je gotovo bez prestanka kašljala.

Pođoše Severozapadnom avenijom (sve avenije u gradu granale su se od Palate vlade ka predgrađima), kad primetiše,

na nekih dve stotine metara od sebe gomilu begunaca koja je trčala vičući. Panika je bila na vrhuncu. COS se nije bio uopšte pokrenuo: bez naređenja, agenti su ostali pasivni, a zatim povučeni opštom izbezumljenošću, počeli su da beže zajedno s gomilom.

Ti ljudi su jurili kroz oblake prašine, iskrivljenih usta, raširenih laktova ili dignutih ruku. Ne prođe ni trideset sekundi, a oni naleteše na Robsona i Selmu.

— Priljubi se uza zid! — reče Robson.

On povuče mladu ženu prema najbližem zidu. Tu sačekaše da gomila projuri, a zatim nastaviše put prema razrušenom delu grada. Robson je hteo svojim očima da vidi šta je ostalo od srušenih zgrada. To bi svakako dalo važne podatke u pogledu mera obezbeđenja koje treba preduzeti.

Odjednom, gomila koja je urlala skameni se, baš kao film koji bi se naglo zaustavio na jednoj slici. Trenutak kasnije begunci počeše da padaju. Robson neodoljivo pomisli na pad roja mušica pod mlazom kakvog moćnog sredstva za uništavanje insekata.

— Tu je Šob! — viknu on.

Njegovi nokti se zariše u Selminu ruku, a ona uzviknu, i ne obrativši pažnju na to, zaslepljena tim užasnim prizorom. Na jedva sto pedeset koračaja od njih pogođeni ljudi počeli su se dizati. I svi su imali iste reakcije: nespretni, gubeći ravnotežu, zanosili su se levo, desno, pokreti njihovih ruku i nogu bili su isprekidani, zatim su nastavljali put, da, nastavljali, nekim mehaničkim ritmom, još nesigurni, ali svakog trenutka sve sigurniji. Jedan, dva... Jedan, dva... Kao da cela ta gomila ima samo jedan mozak. A tako je i bilo: Šobov pipak je pokretao tu ljudsku gomilu kao što bi pokretao i jedan jedini mozak.

I to se sve pretvaralo u normalan marš avenijom, prema predgrađima, i kroz nekoliko sekundi proći će pored Robsona i Selme, priljubljene uza zid, sleđene od užasa.

Ali ni Robson ni Selma nisu posmatrali gomilu robota. Oni su gledali jednu još važniju scenu, viziju koja je uništavala njihovu poslednju nadu.

U toj gomili, oborenoj gromom nekoliko trenutaka ranije, zatim dignutoj Šobovom moći, nalazio se i jedan čovek obučen

u energetski kombinezon. Da, odmah su ga primetili, mada ga nisu prepoznali. Ko je to bio? Bez sumnje, neki visoki funkcioner koji je čudom izmakao rušenju Palate vlade?

Taj čovek je trčao sa ostalima, u prvom redu, ruku pripijenih uz telo, sav zadihan. Kad su drugi bili popadali, on je nastavio da trči, i u tom trenutku Robson je, nesvesno, stegao Selminu ruku. Znali su da Šob ne može da udari u polje zračenja energetskih kombinezona. Pod tom zaštitom, čovek se mogao suprotstaviti biću-sili!

A tada, odjednom, čovek se onesvesti. Njegovo telo se sruši. On pade na kolena. Laktovima snažno udari o asfalt, zatim pade licem prema zemlji.

Trenutak docnije već se dizao, mehanički, ukočenih nogu, teturajući se. Ruke su mu se pokretale kao u kakvog raskloplјenog pajaca. Zatim, onog istog časa kad prvi red begunaca-robota stiže do njega, on nastavi da trči istim ritmom kojim i njegovi drugovi.

Kombinezon ga je štitio, nekoliko sekundi, ali Šob je bio uspeo da savlada energetsko polje!

— Selma! — viknu Robson.

On je povuče tako grubo da ona umalo ne pade. Potrčaše. Bili su jedva pedesetak koračaji ispred gomile robota, i Robson se, užasnut, pitao da li su Šobovi pipci za njima ili ispred njih!

On je do tog trenutka verovao u energetsku zaštitu kombinezona... Ali Šob je savladao to zaštitno polje! Kako? Kakvim lukavstvom?

Robson je trčao što ga noge nose.

— Pusti me! — zaječa Selma.

Trčala je uz najveće napore, jer Robson nije prestajao da je vuče za ruku. On je najzad pusti, i tako su trčali jedno uz drugo, stalno povećavajući rastojanje koje ih je delilo od robota.

Desno i levo od njih ljudi su se, izbezumljeni od strahote, pribijali uz zidove, sakrivali se u rupe i ruševine. Robson je, preko ramena, posmatrao aveniju iza sebe. Vide kako su svi oni koji su tako oklevali bili pogođeni u trenutku kad je pored njih prolazio prvi red robota. Znači, Šob je dejstvovao oprezno, plašeći se, bez sumnje, da ne naleti na kakav energetski zid.

... Energetski zid! Pri toj pomisli Robson preblede. Na kraju avenije, na manje od pet stotina metara, nalazio se spoljni bulevar. A taj bulevar predstavljao je krajnju granicu radioaktivnog pojasa koji je uspostavio Institut, pojasa koji nijedno živo biće nije moglo preći!

Za nekoliko minuta Robson i Selma udariće u tu prepreku! Robson zamisli tu sliku: vide sebe i Selmu kako stoje na bulevaru, skoro ludi od užasa, i gledaju kako im se Šob i njegovi roboti neumoljivo približavaju. Da se povuku? Udariće u prepreku koja će ih uništiti! A ne povući se, značilo bi prepustiti se Šobu, značilo bi postati samo telo bez misli, ljudski robot, kao i svi oni koji su išli avenijom onim zaludujućim, mehaničkim ritmom!

— Selma! — uzviknu opet.

On je zaustavi, zgrabivši je za rame. Vilice su mu bile stegnute. Zubi su mu škripali.

— Selma! — uzviknu. — Zar nema načina da se prepreka pređe?

Roboti koji su bili zaostali predstavljali su zbijenu masu u aveniji, na dve stotine metara od njih.

Selma odmahnu glavom. To pitanje je smatrala glupim: pošto je pojas bio uspostavljen da bi Šoba i Stanera zadržao u gradu, niko ga nije mogao preći. Ona je imala neograničeno poverenje u nadmoćnu inteligenciju direktora Instituta.

Pored toga, tamo je bio i Klauski, to jest Akar, biće-sila! Kako se boriti protiv najmoćnijih; mozgova Evrope, kojima pomaže i jedna superinteligencija?

Robson je, nepomičan, pokušavao da kanališe misli koje su vrile u njemu. Još trideset ili četrdeset sekundi, i Šob će udariti! U trideset sekundi trebalo je savladati radioaktivnu prepreku, trebalo se pokazati jačim od bića-sile Akara i trojice direktora Instituta!

Razmišljao je vrtoglavom brzinom. „U takvoj okolnosti“, mislio je, „kad treba odmah dejstvovati, i bez prethodne pripreme, više inteligencije imaju uvek tendenciju da previde neku sitnu pojedinost, jer uvek lebde u visokim sferama.“

Postoji li kakvo sredstvo da se prepreka probije? Ne, govorili su Akar i trojica direktora. Da li taj zid potpuno okružuje grad? Da, bez sumnje. Robson je već primetio kako iznad kuća više helikoreaktora uzalud pokušava da se digne na veću visinu. Piloti su osećali dejstvo radioaktivnog polja i pre nego što bi stigli do njega, a uređaji za automatsku bezbednost odbijali su aparate čim bi ovi ušli u takvo polje.

Dakle, grad je stavljen pod neprobojno zvono.

„Uhvaćeni smo kao zečevi u kakvom kavezu zatvorenom solidnom metalnom rešetkom“, pomisli Robson.

Selma pokuša da ga povuče prema bulevaru. Zašto, kad nisu mogli ići dalje? Gomila robota nalazila se na stotinu koračaji od njih.

„Kao zečevi u kavezu s rešetkama!“ mislio je Robson, izgubljeno.

I prasnu u ludački smeh.

— Hodi, Selma! — viknu.

A pošto ga je ona uporno vukla prema bulevaru, on je zgrabi, diže i ponese, pretrčavši na DRU^{G}U stranu avenije, prema jednoj sivoj i pustoj zgradi na kojoj su sva vrata bila otvorena.

Presekoše ulicu na pedeset koračaji od robota i nestadoše u jednom tamnom hodniku. Ostalo im je još petnaest sekundi da izmaknu biću-sili.

GLAVA SEDAMNAESTA

NA VELIKOM PUTU

Robson nije više razmišljao: sav se predao akciji. Selmu je držao u naručju, i pokušaće da je spase. Eto, samo je to bilo važno. Za nekoliko sekundi, ukoliko je bio dobro smislio, oboje će biti izvan tog strašnog grada.

U nekoliko skokova projuri mračnim hodnikom. Roboti su bili udaljeni oko četrdeset koraka — četrdeset koraka, petnaest sekundi, brzinom kojom su se oni kretali, i biće u aveniji na istoj liniji s njima!

Robson je za petnaest sekundi morao naći ono što je tražio, inače će ih, i Selmu i njega, stići Šobova životna energija i uništiti njihove ličnosti uprkos energetskim kombinezonima.

Na kraju hodnika troja vrata, sva upola otvorena. Osoblje hotela razbežalo se kad je siva prašina obavila grad, kad je Šob besno razrušio centralne četvrti. Možda su ti ljudi izbegli opasnost i prešli bulevare pre uspostavljanja radioaktivnog pojasa? Možda su neki od njih bili zahvaćeni tim pojasom i odmah pali, strahovito uništeni? Robson na to nije ni mislio.

Udarcem noge on odgurnu vrata na levoj strani hodnika. Ugleda stepenice koje su vodile naviše. Nije hteo tamo da ide. Gurnu vrata na desnoj strani: tamo su se stepenice spuštale. Sjuri se niz njih. Preskačući po četiri stepenice, stiže do kraja. Dole, betonirani podrum bio je osvetljen fluorescentnim cevima. Niko nije ni pomislio da ih ugasi.

„Samo da su cilindri dovoljno veliki!“ pomisli Robson.

To je bila njihova poslednja šansa. Sa ulice, sa drugog trotoara, primetio je da je to atelje za izradu reaktora. Motori su fabrikovani lančanim sistemom na raznim spratovima,

zatim su ih spuštali u suteren, gde su ih delili raznim fabrikama helikoreaktora rasutim oko pariskog rejona. A kako su ih slali fabrikama?

Tu je Robson otkrio pukotinu u rezonovanju superinteligencija. U putničkom saobraćaju već odavno se nisu upotrebljavale pneumatičke tube: helikoreaktori i turboreaktori velikog kapaciteta bili su mnogo brži i mnogo praktičniji.

Već najmanje pedeset godina jedine pneumatičke tube kojima su se ponekad koristili putnici bile su u pomoćnim izlazima iz Palate vlade, kojima se služio Klauski. Drugih nije bilo, a sve su one izlazile na avenije centra. Blokirajući grad radioaktivnim zvonom, šefovi su hteli da spreče svaki pokušaj bekstva, jer se sad putovalo samo vazduhom i, u slučaju nužde, drumovima.

Ali roba je putovala ispod zemlje, tim tubama, koje su vodile do skladišta u predgrađima! A Institut nije nikako bio u mogućnosti da radioaktivnost proširi i ispod zemlje.

Zadihan, skupljajući poslednju snagu da bi mogao da nosi Selmu, koja je bila potpuno nepomična, Robson stiže do ulaza u jednu od tih tuba. Bio je to valjak od sjajnog metala, ispred kojeg se, na šinama, nalazio cilindar dug tri metra, a širok nešto manje od metar i po. S prednje strane se otvarao pomoću dva polukružna kapka. Jednim pogledom Robson utvrdi da stari sistem nije izmenjen: komandna tabla se nalazila pored kapaka, na kolima koja su imala šine.

On ubaci Selmu u cilindar, čiji se kapci otvoriše uz škripu, pa se i on ispruži pored nje. Levom rukom spusti centralnu ručicu na tabli.

Cilindar kliznu po šinama prema tubi. Robson je jedva imao vremena da povuče ruku i zatvori kapke. Oseti se lak potres. Uvučen u tubu, cilindar utonu u podzemnu noć.

Gore, roboti su već bili prošli pored zgrade.

U fabrici 26, udaljenoj deset kilometara od centra, nisu bili mnogo iznenađene kad su videli kako jedan čovek i jedna žena

izlaze iz cilindra, koji, obično, donosi motore. Ponekad su se — uostalom, vrlo retko — i radnici koristili tim putem.

Činilo se kao da je u fabrici rad bio obustavljen. Robson ispita ljude koji su se bili okupili oko njega i saznade da je uprava, neobično iznenađena prašinom koja se dizala iznad grada, zatražila obaveštenja od vlade, zatim od COS-a, a onda i od raznih privrednih organizacija. Niko nije odgovarao.

Izgledalo je da su sve veze sa glavnim gradom bile prekinute. „Šob je“, pomisli Robson, „uništio ne samo centralu vlade već i međugradske centrale, koje su se sve nalazile u istoj zgradi. Možda on to nije učinio namerno, ali nesrećni slučaj je hteo da se zgrada za radio-veze našla ispred njega u trenutku nastupa njegove divlje mržnje.“

Pitanja su pljuštala sa svih strana. Robson je na njih odgovarao samo neodređenim objašnjenjima: pobuna, rekao je. COS je preduzeo potrebne korake. Nije imao ni najmanju želju da Upravi, gde su ga zadržali nekoliko dragocenih trenutaka, priča šta mu se dogodilo. Zasad je želeo da obavesti Klauskog, da ga podseti na postojanje podzemnih pneumatičkih tuba, koje su služile za transport robe, ali koje su, u slučaju nužde, mogle isto tako omogućiti i bekstvo Staneru, to jest i Šobu.

— Može li se dobiti telefotska veza sa Institutom? — upita on jednog nadzornika.

Čovek ga zgranuto pogleda:

— Pa dobro znate da telefoto više ne funkcioniše! Pošto međugradske centrale ne odgovaraju na pozive!

Robson je to bio zaboravio. Da bi bez teškoća kontrolisao privatne razgovore preko radija, COS je izdao naređenje da se sve veze daju preko Glavne centrale. Preko nje su se dobijale veze sa sagovornicima. Pošto je Glavna centrala bila razrušena, bile su prekinute i sve veze i sa predgrađima. Robsonu ne padoše na pamet privatni aparati instalirani u nekim helikoreaktorima, čije veze nisu prolazile kroz Glavnu centralu. Neobična činjenica: u velikoj zbunjenosti duhova pojedinosti su se gubile, potisnute uzaludnim opštim razmatranjima., Institut je bio uspostavio strašan energetski pojas, a potpuno je bio zaboravio na pneumatičke tube. Robson je hteo po svaku

cenu da obavesti Institut, a zaboravio je na radio-stanice helikoreaktora.

— Treba odmah da obavestimo Institut — reče on posle kraćeg ćutanja. — Gde su helikoreaktori?

— Svi su zauzeti — reče nadzornik.

— Kako to?

— Uprava je uputila posmatrače prema gradu. Želimo svakako da saznamo šta se tamo događa.

Robson se nasmeja. Aparati neće uspeti da pređu radioaktivnu prepreku. Čudno je kako se svi ti visoki funkcioneri, ugledajući se na direktore Instituta, slepo drže modernih sredstava komunikacija, neupotrebljivih u ovoj prilici, a zaboravljaju na stara sredstva, pneumatičke tube.

Za trenutak se kolebao. Pitao se da li bi trebalo stražariti kod izlaza iz tube i izdati naređenje da se uništi svako ko bi izišao iz njega. Ali, s jedne strane, ništa nije dokazivalo da je Staner na to i pomišljao. S druge strane, pošto su Robson i Selma pobegli tim putem, možda će se i drugi ljudi, koji su izbegli uništenju, koristiti tubama? I, na kraju, a to je bilo naročito važno, kako čuvati stotinu drugih izlaza, kad su brza sredstva komunikacija bila prekinuta?

— Dođite u Upravu — reče nadzornik.

Robson i Selma pođoše mirno za njim, ali kad stigoše do prizemlja, skrenuše i izađoše iz fabrike. Grupe besposličara, ispruženih vratova, gledale su ka horizontu, prema gradu, u jedan sivi oblak koji se dizao.

— Šta, do đavola, to može biti? — reče jedan starac u trenutku kad je Selma prolazila pored njega.

— Sigurno napad Američke Konfederacije — reče jedan oštar glas.

— Ali znak za uzbunu nije bio dat.

— Eh! Ima izdajnika gore... To se zna!

„Taj se ne vara“, mislio je Robson dok je brzo koračao pored Selme. „Ne postoje izdajnici, već nesvestan izdajnik Staner.“

Idući pored mlade žene, on se osvrtao desno i levo, tražeći stanice helikoreaktora. Sva uzletišta su bila pusta. Nijednog aparata oko fabrike: svi su odleteli prema gradu, u potrazi za

obaveštenjima. Za nekoliko minuta stići će prvi begunci, bilo vazdušnim putem bilo drumovima, u starim autoreaktorima. Neki centri predgrađa već su sigurno saznali za opasnost od prvih helikoreaktora koji su pobegli iz prestonice posle rušenja Palate vlade.

Robson primeti jednog mladića podrugljivog izraza na licu, obučenog u kratke pantalone i zelenu košulju, koji je, kao i ostali, gledao prema gradu.

— Energetski institut? — viknu Robson. — Je li daleko?

Mladić brzo okrenu glavu, zatim sleže ramenima.

— Odakle vi dolazite? — podsmehnu se. — Pa znate, valjda, da se on nalazi u Arkeju.

— A šta je ovo, gde se sad nalazimo? — upita Robson.

Mladić se glasno nasmeja.

— Obešenjače! — podsmehnu se on, ne odgovorivši.

I opet se zagleda u sivi oblak. Robson ga zgrabi za rame i snažno protrese:

— Gde se nalazimo? Stigli smo pneumatičkom tubom kojom se prenosi roba!

Mladić ih zapanjeno odmeri pogledom, zatim odgovori:

— Bisetr, prijatelju.

Robson i Selma produžiše i ne zahvalivši mu se. Putem nigde prevoznog sredstva, a sasvim je sigurno nijedno neće ni naći na tih četiri kilometra, koliko ih je odvajalo od Instituta. Sve što se kretalo vazduhom i zemljom bilo je otišlo prema gradu. „Biće to lepa gužva pred radioaktivnom preprekom“, pomisli Robson.

Pneumatičke tube nisu vodile iz fabrike u fabriku: one su sve vodile u prestonicu. Uostalom, činilo se kao da je sav život stao, a ipak se još nije saznalo za prisustvo bića-sile. Zašto su te fabrike gotovo prazne, zašto su ti dokoni ljudi na ulicama?

— Praznik — reče Selma tihim glasom.

On na to nije bio pomislio: šefovi su dan spuštanja „Nautilusa“ bili proglasili za praznik. A „Nautilus“ se spustio pre jednog sata! I sve se to dogodilo za manje od jednog sata! Neverovatno, a ipak...

Oni izađoše iz industrijske zone Bisetra. Posle potpunog uništenja Pariza, krajem poslednjeg svetskog rata, prestonicu su ponovo podigli na novim osnovama. Granice grada nisu dostizale nekadašnje spoljne bulevare. Usavršavanje helikoreaktora omogućilo je Parižanima da stanuju na stotinu, čak i na dve stotine kilometara od centra, a šefovi su, u skladu sa savremenim shvatanjima gradske higijene, zabranili zidanje stambenih zgrada u najbližim predgrađima. I tako su predgrađa, posejana fabrikama, predstavljala neku vrstu mirnih seoskih predela, u kojima su cvrkutale ptice. Prostrane livade i nekoliko obrađenih polja presecali su hrastove šume i gajeve rascvetalih bagremova.

Robson i Selma su teško disali, iznureni jakim suncem. Nikada, mislio je Robson, neće uspeti da takvim hodom pređu četiri kilometra! Zažali što nije malo duže tražio kakvo prevozno sredstvo.

— Miki — prošapta Selma.

Sva zadihana, posrtala je. On je pridrža, uhvativši je oko struka. Stadoše.

— Idi sam, Miki! — zamoli ga ona.

On odmahnu glavom. Ni za šta na svetu ne bi je ostavio. A nije znao zašto. Nesvesno, plašio se da je nikad više ne bi našao. Šta će se dogoditi za nekoliko sledećih sati? ,

Povuče je prema Arkeju užurbanim korakom, ali ne trčeći. Idući takvim hodom trebaće im dobrih pola sata da stignu do Instituta... A za pola sata biće-sila moglo je... Robson steže pesnice. Nikad to nije mogao ni zamisliti: usred XXI veka, usred vladavine helikoreaktora i turboreaktora, trčati pustim putem da bi Institutu predao hitnu poruku, poruku života ili smrti!

Da li je Staner-Šob pomislio na pneumatičke tube? „Nije“, odgovarao je Robson. „Klauski je na njih zaboravio, a i direktori Instituta. A ni ja se ne bih setio da ih ubrojim u prevozna sredstva. Naša podsvest ih uvršćuje među ideje-robu, a ne među ideje-saobraćaja-putnika. Slučaj mi je (upoređenje sa zecom u kavezu, sa zecom koji hoće da pobegne rijući zemlju) skrenuo pažnju na njih. A kad bi i Staner pomislio na to, to bi zaista bila neprihvatljiva podudarnost.“

Robson i Selma nastaviše put. Drum, ravan, blistao se na suncu. Njime već odavno nije prošao nijedan autoreaktor: vazdušni saobraćaj ubio je sva stara drumska vozila. Njime se ponekad spokojno šetala pokoja grupa ljudi i žena, za praznika, ali i to je bilo vrlo retko, a uglavnom osoblje koje je obezbeđivalo fabrike. Danas na njemu nije bilo nikoga.

S desne strane, u travi, ostale su stare oznake kilometara, kao svedoci jedne protekle epohe. Arkej — dva kilometra, pročita Robson.

Napred, Selma! Još malo...

On ispruži ruku. U daljini, iznad drveća, pojavljivala se terasa Instituta.

— Još malo više od jednog kilometra. Selma...

GLAVA OSAMNAESTA

ŠOB BEŽI

Staner se sigurno nikad ne bi setio pneumatičkih tuba da Robson nije pomislio na zeca zatvorenog u kavezu. Šobovi životni pipci oživljavali su gomilu robota u aveniji, kad jedan neprijatan osećaj dopre do centra bića-sile.

On oseti prisustvo jednog, a zatim dva energetska kombinezona. Pred njim su bežala dva bića-materije, zaštićena tim kombinezonima. To ga zainteresova: otpre nekoliko trenutaka on je znao da, ako motorna energija nije u stanju da prođe kroz polje zračenja kombinezona, životna energija može da prođe — po cenu većeg napora i posle nekoliko sekundi energetskog pritiska.

Šob je već bio ovladao mozgom jednog bića-materije koje je nosilo takav kombinezon: mozgom Ravena, šefa COS-a. Kako se on širio u pravilnim kružnim talasima oko Stanerovog tela, koje je ležalo na ulici, njegovi pipci prodreše u podrum u isto vreme kad su u njega ušli i Robson i Selma.

Roboti stigoše do zgrade. Osetivši otpor energetskog polja, Šob izvrši lak ali stalan pritisak, onakav isti kao i na Ravena. Njegova životna sila poče da prodire u polje zračenja kombinezona. Još dve sekunde i Robson i Selma će pasti — zatim će se dići, pretvoreni u robote.

Odjednom nestade svakog otpora. Pred životnim pipkom Šobovim više nije bilo ničega. Nije bilo otpora polja zračenja, ali nije bilo ni mozga, ni života, ni bića-materija. Kako je to bilo moguće?

Šob ispita osećaje koje je primao. Dva bića-materije, na delić sekunde pre nego što će pasti, uletela su u jedan metalni

cilindar koji je nestao u jednoj sjajnoj tubi. Kuda su nestala? U podzemlju, čini se. Šobov pipak je istog trenutka preneo te osete Centru-Šobu. A biće-sila ocenilo je taj događaj toliko značajnim da je za nekoliko sekundi napustilo robote.

Mehanička armija je ukočeno stala u aveniji, i u svim ostalim avenijama u isto vreme. Šob je hteo da sazna Stanerovo ljudsko mišljenje, i bila mu je potrebna sva njegova životna energija da bi oživeo Stanera, jer je Staner bio mrtav.

Da je u gradu još bilo ljudi dostojnih tog imena, mogli bi videti prizor iz užasnog sna: hiljade njima sličnih, nepokretni, pasivni, ukočenih pogleda, nemi, u mrtvim ulicama. Roboti su čekali naređenja, a kako ona nisu dolazila, oni su stajali gotovo nepomični. Pokatkad bi se neki od njih nakašljao. Deca su, iznemogla, posrtala i padala. Nijedna žena se nije micala da bi im pomogla.

Šob ožive Stanera. On se podiže i odgovori na pitanja biće-sile.

— Ta tuba je — reče on — pneumatička tuba. — Ima ih na stotine, i one vode do fabrika u predgrađima.

— Da li se radioaktivni pojas koji okružuje grad prostire i ispod zemlje? — upita Šob.

Staner odgovori da je to nemoguće, prema sadašnjem stanju ljudske nauke. Znači, tuda bi se moglo pobeći? Da, mislio je Staner.

Jednim refleksom on se uputi prema bulevarima, kad ga Šobova snažna misao zadrža.

— Čekaj! — naredi biće-sila.

Bilo bi dobro napustiti grad. Ali napustiti ga u vidu biće-sile bilo je nemoguće. Biće-sila, ma koliko bilo inteligentno, nije se nimalo razumevalo u pojedinosti čovečjih mehanizama. Pored toga, Šob je hteo da povede i Stanera. Na kraju, Šob je mislio i na onu armiju robota koju je tako brzo stvorio. Zašto da i nju ne upotrebi u borbi?

— Neki među vama imaju i oružje — podseti on Stanera. — Vi njih zovete atomskim revolverima. Gde se oni mogu naći?

— U skladištu COS-a.

— Da li je to daleko?

— Vrlo blizu — potvrdi Staner.

— Odvedi me, i pokazaćeš mi gde su smeštena ta oružja.

Staner pođe. Dva minuta docnije ušao je u zgradu u kojoj je COS imao skladište oružja. Naravno, tamo više nije bilo nijednog stražara: agenti COS-a, kao i druga bića-materije, kao i njihov šef Raven, postali su roboti.

Sledeći Stanerova uputstva, Šob razbi desetak vrata. Najzad se ukaza jedna blindirana sala. U njoj se nalazilo na hiljade napunjenih atomskih revolvera. Svaki od njih mogao je zgromiti po stotinu živih bića.

— Dobro, —— reče Šob.

On napusti Stanera, i opet se raširi po gradu. Gomile robota oživeše. Sad su se kretali neobično užurbano; brzina njihovih pokreta ličila je na ubrzane filmske projekte. Šob je bio uznemiren, i ti pokreti su odavali njegovo nespokojstvo.

Na njegovo naređenje, napravi se ljudski lanac, od podruma-magacina pa kroz razne ulice. Revolveri su išli iz ruke u ruku. Čim bi robot dohvatio revolver, pojurio bi prema najbližoj fabrici, sišao ka pneumatičkoj tubi i zatvorio se u cilindar, pošto bi spustio ručicu kojom se cilindar pušta u pokret.

Tako je otišlo nekoliko hiljada robota. Šta se dešavalo u fabrikama u predgrađu, u koje su te tube izlazile? Šob je to lako mogao zamisliti, s obzirom na naredbe koje je dao ljudskim robotima: oni su nemilosrdno pucali bez objašnjavanja na bića-materije na koja su nailazili. Šob je hteo da uništi svaki otpor.

Tada, odjednom, biće-silu obuze strah. On je naredio da roboti vrate prazne cilindre koje su upotrebili, ali nije znao kapacitet tih pneumatičkih tuba. Da ne presuši izvor energije koja ih pokreće? A i bića-materije koja su stvorila radioaktivni pojas sigurno će reagovati na to.

Možda će i svi otvori tuba biti blokirani, kao i grad?

Šob se uplaši. U istom trenutku on povuče k sebi svoju rasturenu životnu energiju, i ona mu se vrati kroz podzemne tube. Ponovo ožive Stanera, koji sav u groznici, uskoči u jedan cilindar, koji ga odnese ka predgrađu.

Tokom tog kratkog putovanja, koje je trajalo samo nekoliko minuta, cela armija robota ostala je paralizovana. To nema nikakvog značaja, pomisli Šob. Panika je bila na vrhuncu, i roboti su van grada lovili nenaoružane begunce.

Šob se samo u jednom prevario: ti minuti će spasti Robsona i Selmu, a uništiti biće-silu.

GLAVA DEVETNAESTA

ARMIJA ROBOTA

Robson i Selma su tek bili prošli oznaku trećeg kilometra kad se prvi redovi robota pojaviše s njihove desne strane. Roboti su dolazili iz Monruža. Uništili su osoblje fabrika sintetičkih prehrambenih artikala, a zatim su, izvršavajući Šobova naređenja, počeli da gone begunce.

Stizali su ih, jednog po jednog, i ubijali. Šob im nije dao tačna uputstva. On ih je jednostavno pustio u lov. I tako su ljudski roboti nastavili svoj automatski pohod i izvan grada, šireći se po poljima, livadama i šumama.

Selma ih prva primeti.

— Miki! — viknu ona.

Drhtala je od glave do pete, rukom je grčevito stegla mišicu svog druga, pokazujući prvi red užasne povorke, koji je iz šumarka iskrsnuo pred njima, na nekih stotinu koraka. Robson stade kao ukopan. Selma mu se toliko približi da je osećao kako drhti celim telom.

— Oh, Miki — ponovi ona, sada toliko tiho da je on jedva čuo.

Roboti ih primetiše! Oni su se, u nekom nestvarnom skladu, okretali levo, desno, a zatim se, trčeći ujednačenim koracima, ustremiše na njih sa uperenim revolverima. Ručno atomsko oružje nije imalo nikakvog dejstvo na udaljenosti većoj od stotinu metara. Oživljeni Šobovom životnom energijom, roboti su bili sačuvali sva stečena znanja i oni su jurili da priđu bliže da bi se mogli koristiti tim oružjem.

— Brzo, Selma! — viknu Robson.

Više nije bilo moguće obavestiti Institut! On zgrabi mladu ženu za mišicu i tako se naglo okrete da Selma pade. Dižući se, ona izgubi nekoliko sekundi. Robson joj nespretno pomože, dok su mu ruke drhtale.

Roboti su bili prešli dvadeset metara. Robson i Selma počeše da trče prema Bisetru, odakle su došli. Ali ne dugo: jedva desetak koračaji. Iz šumaraka s desne i leve strane iskrsavali su roboti.

Pojavi se pet, dvadeset, pedeset robota, skamenjena lica, mehaničkih pokreta. Povlačenje je bilo presečeno. Roboti su se nalazili već na dvadesetak koraka od njih.

Robson zagrli Selmu i sklopi oči. Pedeset revolvera bilo je upereno u njih.

Ali smrt ne dođe. I ne znajući, Šob ih je spasao. Bića-sila, uznemireno, odlučilo je da u liku Stanera napusti grad. Zbog toga je u Staneru morao da skupi svu svoju životnu energiju, znači, da napusti robote.

Posle nekoliko sekundi Robson otvori oči. Roboti su još bili tu, sa uperenim revolverima — i drugi, tamo na sto pedeset koračaji, stajali su im na putu, ali se nisu micali. Bili su to samo kipovi bez duše, nesposobni za ma kakav pokret.

— Selma — reče užurbano Robson. — Seti se... Munaker i ostali...

Ona se reši da pogleda, ali nije mogla da odgovori: užas ju je sledio.

— To su sad samo tela bez duše —– potvrdi Robson. — Pustiće nas da prođemo ako im to naredim. Hajde, Selma!

On se uputi prema redu robota koji mu je preprečio put ka Institutu. Istovremeno shvati svoju zabludu. Ta bića nisu potpuno ličila na Munakera, jer su Munaker i ostali članovi posade imali u sebi gotovo svu Šobovu motornu energiju. S druge strane, oni su se odjednom ukočili, kao da ih je nešto napustilo. To „nešto“ bio je Šob.

Da li će to trajati deset sekundi? Deset minuta? Robson to nije znao, ali je dobro znao da će roboti, čim Šob bude ponovo oživeo, pucati bez milosti. Treba pobeći dok su ovako nepomični.

Robson krenu prema Institutu. Selmu je morao da vuče za ruku, da bi prošla pored tih živih kipova. U prolazu ona se očeša o jednog robota i kriknu, van sebe od straha.

— Selma! — preklinjao je Robson.

Vodio ju je kao da je dete. Prođoše. Zaboravivši na umor, potrčaše prema Institutu. Robson se s vremena na vreme osvrtao. Živi kipovi se nisu micali. On je želeo da veruje da je Šob udario u radioaktivnu prepreku, da se biće-sila raspalo, da je nestalo... Ali u to nije verovao. Nije mogao da poveruje.

Najzad stigoše do jednog zavijutka, i drveće koje je oivičavalo put sakri od njih armiju robota. Selma se, iscrpljena, zatetura. Robson je opet morao da je uzme u naručje i, zanoseći se, skupljajući i poslednju snagu, nastavi put prema Institutu.

— Šob je napustio grad! — uzviknu Robson čim se nađe pred dvojicom šefova.

Oni su ispitivali načine na koje bi se biće-sila moglo uništiti u radioaktivnom pojasu a da se ne ugroze stanovnici grada. Robsonov upad ih ne iznenadi: pretpostavljali su da mladić luta po okolini. Nisu čak ni pomislili da bi mogao imati toliko smelosti da se vrati u grad.

Kad Robson ispriča o njihovom bekstvu kroz pneumatičke tube, i kad Selma potvrdi njegove reči, Soto skoči, oborivši stolicu, a Klauski slomi olovku koju je držao u ruci.

— Tube! — prošapta Soto, sav izgubljen.

Klauski je, u sebi, krivio Akara za tu omašku, ali je biće-sila odvratilo, da je biće-materija trebalo da misli na te sasvim ljudske pojedinosti.

Sad je bilo suviše dockan da se stvar popravi. Radioaktivni zid postao je nepotreban. Soto je posrtao, stegnutih vilica. Očajno je tražio način da odbije sledeći Šobov napad. No kako znati kakav će biti taj napad? On se okrete Klauskom. Najzad je, pre nekoliko minuta, shvatio da sadašnji Klauski nije više onaj nekadašnji mirni i kolebljivi šef.

Klauski se odupro laktovima o sto i obuhvatio glavu rukama.

— A ti roboti? — upita on. — Da li se moglo primetiti da imaju neki određeni cilj?

— Mislim da su krenuli na Institut — reče Robson.

— Kako bi oni mogli znati...

Klauski ućuta i ugrize se za usnu pre no što Robson užurbano objasni:

— Raven je među njima, a on zna da ste vi u Institutu.

— Raven — robot? — uzviknu Soto. — A njegov energetski kombinezon?

— Mi smo ga videli — reče Robson. — Kombinezon štiti samo nekoliko sekundi, ne više.

Klauski je ćutao. Soto je gledao desno, levo, kao da će neki ljudski robot uleteti u salu. Držao je ruku na revolveru zakačenom za pojas.

— Ali, shvatite! — viknu Robson. — Roboti će biti pred Institutom za deset minuta pošto se pokrenu. A možda su krenuli za nama, na tri ili četiri stotine metara! Možda se već vide...

Uznemiren tom mišlju, on pritrča jednom prozoru.

— Eno! — dreknu, pruživši ruku. — Vidite! Eno ih!

Prethodnica se pojavi na dve ili tri stotine metara od Instituta, u centralnoj aleji. Oko dve stotine robota, ukočenih kao na paradi, sa ispruženim revolverima. Soto je, iskolačenih očiju, gledao preko Robsonovog ramena.

Klauski se diže i udari pesnicom u sto.

— Helikoreaktor je na terasi — reče. — Treba bežati!

— Bežati? — progunđa Soto. — Bežati pred revolverima? Kombinezoni nas štite, a u Institutu ima i čuvara! Klauski, mi možemo pobiti te lutke, obezbeđeni svojim zaštitnim odelima!

On otrča prema vratima koja su vodila u prizemlje. Klauski se zadovolji da sažaljivo slegne ramenima, zatim se okrenu ka Robsonu i Selmi.

Robson nije odgovarao. Klauski pokaza izvesno nestrpljenje.

— Suviše dockan — reče. — Vi to shvatate, zar ne? — bio je uporan. — Šob, u liku robota, opasan je samo na kratkom rastojanju. Iskoristimo to! Jer, kad ponovo bude uzeo oblik bića-sile, biće nam onemogućeno svako bekstvo.

On se uputi najbližem liftu.

— Hajdete — reče.

Možda će mu helikoreaktor omogućiti da napusti Institut pre no što Šob promeni oblik? Robson potrča za njim, zadrža ga.

— Munaker i sva Šobova motorna energija nalaze se u podrumima — reče brzo. — Šob će ih naći i prikupiće svu svoju energiju!

Klauski se sledi. Zatim odmahnu glavom. Protiv toga nije mogao ništa da učini. Da Munakera i ostale ukrca u helikoreaktor — to bi suviše dugo trajalo. A bilo bi i nemoguće: mnogo ih je. A ničem ne bi poslužilo ni da ih pobiju: motorna energija, oslobođena ljudskih tela, odmah bi pronašla svoju životnu energiju, koja se nalazila tako blizu.

— Zna li to Šob? — upita on.

— Ne zna niko, izuzev Selme i mene.

— Nadajmo se da on to neće odmah shvatiti — reče tupo Klauski.

Glas mu se izmenio. To više nije govorilo biće-materija Klauski, već biće-sila Akar. Uđe u lift. Robson i Selma uđoše za njim. Trideset sekundi docnije, stigoše na terasu i uskočiše u helikoreaktor. Aparat se vertikalno diže.

— Preuzmite upravljanje, Robsone — naredi Klauski.

Robson tada shvati zašto šef, koga je oživljavalo biće-sila Akar, nije sam pobegao. Ispod njih su roboti opkoljavali Institut. Plamenovi iz njihovih revolvera sukljali su prema prizemlju zgrade, a iz nje su drugi plamenovi sekli sunčevu svetlost. Soto i čuvari branili su Institut! Pogođeni roboti padali su i nisu se dizali, ali na mesto svakog koji bi pao dolazila su dva ili tri koji su nadirali iz šumarka! Na sve strane gorelo je šiblje i granje.

— Penjite se još, — reče Klauski — a onda svom brzinom prema severu.

— Koji pravac? — upita Robson.

— Amijen.

Selma zadrhta, ali Robson ne obrati na to pažnju. Njega je zbunjivalo držanje Klauskog. Šef, duboko zavaljen u

naslonjaču, zabačene glave, kao da je dremao. No, on nije spavao, pošto je govorio.

Selma je, uplašena, gledala dole. Roboti su odjednom stali, ukočeni. Revolverski plamenovi izbijali su samo iz Instituta: Šobova armija nije odgovarala.

Helikoreaktor se zaljulja, kao da ga je zahvatio snažan vrtlog. Nešto ošinu Robsona. Aparati na tabli zapucketaše i iz njih izbiše varnice.

— Nastavite da se penjete — reče Akarova misao.

— Šta se to dešava? — promuca Robson.

A Akar odgovori:

— Šob nas napada. Roboti su nas primetili, i Šob se odmah dematerijalizovao. I mirno dodade: — Ovog puta sam siguran u pobedu. Zaštitna polja vaših kombinezona i moja motorna energija predstavljaju prepreku koju on neće preći.

Tek što on završi svoju misao, helikoreaktor nastavi svoj normalni let. Dole, roboti ponovo krenuše na Institut.

Šob je odustajao od borbe.

— On je potpuno zbunjen — reče Akar. — Pretpostavljao je da će Institut srušiti onako kako je srušio Palatu vlade... Ali je suviše zakasnio. To biće-sila je nemarno... bez sumnje zato što više ne raspolaže svojom motornom energijom.

A pošto Robson nije shvatio, on dodade:

— To je, donekle, kao bolesnik kod vas, bića-materija. Oseća da je iznuren, i okleva, plaši se.

Klauski duboko uzdahnu, otvori oči. Akar se, bez sumnje obazrivo koristio njegovom ljudskom podlogom, jer je šef tokom dva minuta tupo gledao, dremajući. Zatim se zlobno osmehnu:

— Kladim se da se vi mene plašite, je li?

Robson je pred tim „osvojenim čovekom“ osećao neku neodređenu nelagodnost. A ipak, i on je bio doživeo kontakt sa bićem-silom. Na njega je to povoljno uticalo... ali, ko zna šta će docnije biti od Klauskog...

— Nemojte — veselo reče Klauski. — Ne plašite se ničeg. To govorim ja, a ne Akar. Akar vam je rekao: on čini što je moguće manje zla. — Zaćuta, razmišljajući, a zatim nastavi: — Kunem

vam se da sam još onaj stari. Samo, u meni ima i nešto drugo, to je sve... Nešto čega ranije nije bilo i što ustostručuje moje sposobnosti. Nikako ne zapažam da je nešto strano dodato mojoj ličnosti. Nisam ni najmanje povređen, to znam. To je, donekle, kao da mi se mozak razvio... naduo kao kakav mehur, da, kao kakav mehur...

Robson je primećivao, samo u većoj meri, pojave koje je već pokušavao da analizira u sebi. Rukujući komandama, gunđao je:

— A ipak, onesvestili ste se kad vas je Akar napustio?

— Zato što ne mogu više da izdržim — reče mirno Klauski. — Moji nervi su premoreni, izdaju me. Ako Akar ode, ja ću se onesvestiti. Shvatate li to?

— Da — reče Selma.

Za nju se Klauski nije nimalo izmenio. Ona mu se uvek divila, a sad, bez sumnje, još više. Da li se to Akar poigravao s Klauskim, ili se Klauski koristio Akarom da bi spasao svet, znajući vrlo dobro da prihvatanjem dominacije bića-sile on može samo dobiti? Selma ga je začuđeno posmatrala, dok se on smeškao, a ta njena zanesenost dovodila je do očajanja Robsona, koji promrmlja:

— Kuda idemo?

— Rekao sam vam: u Amijen.

— Zašto u Amijen?

Klauski ne odgovori, ali Selma preblede. Robson je upita pogledom.

— Tamo je laboratorij Franka Bazila — reče ona poluglasno.

— Ah! Bazilin...

Robson je čuo o tom novom pronalasku. Selma mu je, u nekoliko reči, pomenula da bi se u eventualnom napadu na Američku Konfederaciju upotrebio bazilin. Dakle, Klauski je hteo... On se tako trže da se helikoreaktor zanese uprkos žiroskopskim stabilizatorima.

— Hoćete li, zaista, bombardovati Pariz i predgrađa? — promuca on.

Klauski odmahnu glavom:

— Neću ništa bombardovati — reče on mirno. — Samo jedna upotreba bazilina protiv Instituta, i Šob je uništen. Trebalo je da to ranije učinim. Ali...

— Ali? — ponovi Robson.

Šef ne dovrši rečenicu. On produži, govoreći brzo:

— Vidite, Robsone, ja sam se protivio upotrebi tog sredstva. Sad se više ne mogu povlačiti. To ili propast Zemlje. — On se gorko osmehnu: — Nesreća je u tome — završi uzdišući — što će to možda ipak predstavljati kraj Zemlje, smrt koju, će doneti bilo Šob bilo bazilin.

— Kako to?

Klauski ne odgovori. Spustivši glavu na grudi, on kao da je utonuo u neku unutrašnju borbu, i Robson je vrlo dobro razumeo tu borbu. Klauski, biće-materija, plašio se bazilina. Akar, biće-sila, smatrao je da samo bazilin može osloboditi svet galaktičkog bića-sile.

Robson se okrete Selmi. Nije bilo potrebno da je ispituje. Ona mu objasni, umornim, bezbojnim glasom, kao da napamet govori kakav zadatak:

— Ne zna se šta je bazilin, Miki. To je jedno slučajno otkriće. Frank Bazil je došao do njega proučavajući vibracije.

— To su, znači, neki talasi? Neki zraci smrti?

On se razočarano namršti. Već je bilo poznato više vrsta „zrakova smrti“. Bili su isprobani tokom poslednjeg rata, ali se posle od njih odustalo, jer su ih sve zaustavljala najobičnija energetska polja, slična poljima energetskih kombinezona, samo beskrajno snažnija.

Selma odmahnu glavom. Spusti ruke u krilo i, oborene glave, nastavi, kao da objašnjava samoj sebi:

— Franka Bazila, kao i tolike druge pre njega, iznenadila je činjenica da se zvučni talasi, vibracije materijalne sredine, ili bar sredine koju opažaju naša čula, ne prostiru kroz prazan prostor. Međutim, Hercovi i svetlosni talasi, kao i talasi radioaktivnih tela, prolaze kroz bezvazdušni prostor. Na toj skali talasnih dužina, između zvučnih i najnižih Hercovih talasa, ima mesta i za one koji se nazivaju ultrazvučni. — Ona

se nasmeja i tiho upita: — Jesi li posebno proučavao tu granu fizike, Miki?

— Ne — priznade on, ne pokazujući ni najmanje da je raspoložen za to. — O tome sam nekad učio, ali plašim se da sam sve zaboravio.

— Utoliko bolje — reče Selma. — Jer ne bih bila kadra da ti to podrobnije objasnim. Znam samo to da je Frank Bazil dugo eksperimentisao na sledećoj bazi: zvučni talasi ne prolaze kroz bezvazdušni prostor, dok Hercovi talasi prolaze. A u skali ultrazvukova postoji, možda, neki prelaz od zvučnog širenja ka Hercovom širenju, talasna dužina vibracije usled koje talas počinje da prolazi i kroz bezvazdušni prostor.

— Da, bez sumnje. I da li je Frank Bazil utvrdio...

— On svoje eksperimente nije nastavio u tom pravcu. Desilo se nešto čudno. Srećom za njega i za nas, njegovi otpremnici zvučnih i Hercovih talasa nalazili su se u bezvazdušnom prostoru, pod jednim zvonom s dvostrukim zidovima. Pod zvono, blizu otpremnika, postavio je automatski analizator, energetski brojač i razne žive životinje.

— Ah, ah! — podsmehnu se Robson. — Vidim već. Taj poštovani Frank Bazil utvrdio je da izvesne ultrazvučne talasne dužine ubijaju njegovu zamorčad! Izvanredno! Senzacionalno otkriće bazilina poznato već pre sto godina! Talasi koji ubijaju... — Sad se smejao nervozno, razočaran. — Strašilo za malu decu — produži, ogorčen. — Ako mislite da uništite Šoba ultrazvucima, mogu da vam kažem...

— Ćuti, Miki — reče Selma.

Ona je bila toliko ozbiljna da on promeni držanje.

— Nije to? — reče on.

— Oh, ne! — odgovori tiho Selma.

Helikoreaktor je leteo prema Amijenu brzinom od preko pet stotina kilometara na sat: to je bio maksimum za takvu vrstu turističkih aparata. Klauski otvori oči.

— Frank Bazil nije mangup — reče on vrlo tiho. — Evo šta se dogodilo, Robsone. Prilikom njegovog drugog opita jedan od magnetrona koje je upotrebljavao poremeti se i poremeti otpremnik Hercovih talasa. Istog trenutka u aparatu za

ultrazvuk dođe do visokog napona, jer su aparati bili povezani, i jedan kristal kvarca prsnu. Naravno, analizator i energetski brojač padoše na nulu, ili gotovo na nulu: oni su i dalje beležili prisustvo živih životinja pod zvonom.

— To je prirodno — primeti Robson.

Klauski klimnu glavom:

— Potpuno prirodno, zaista. I Frank Bazil se ne začudi: pošto ni jedan ni drugi otpremnik nije funkcionisao, aparati nisu mogli pokazivati ni Hercove talase ni ultrazvučne vibracije. Laboratorij je, naravno, bio izolovan energetskim poljem. To je trajalo tačno jedan minut. Frank Bazil je upravo prilazio zvonu u nameri da popravi aparate, kad se, odjednom, dogodi niz zapanjujućih pojava. Miševi i zamorčad popadaše kao gromom pogođeni. Kazaljka analizatora pade tačno na nulu, pokazujući potpuno odsustvo svake žive materije pod zvonom. Međutim, kazaljka energetskog brojača skoči na maksimum. A u aparatu se istovremeno pojavi neka mlečna magla, koja kao da je ispunjavala ne samo unutrašnjost zvona već i stakleni zid, ali se nije širila i kroz bezvazdušni prostor. — Ćutao je nekoliko trenutaka, a zatim tiho reče: — Bazilin je bio otkriven.

Robson je bio pustio komande. Helikoreaktor je nastavljao let, pravo, dirigovan automatskim pilotom.

— Biće-sila! — prošapta Robson.

— Ne — reče Klauski.

I on produži, uz gorak osmeh:

— Ja sam odmah pomislio na to kad ste mi prvi put govorili o Šobu. Rekli ste mi da je u „Nautilusu“ lebdela neka magla. Ali nije to. Analizator je kategoričan: u bazilinu nema ni traga života.

Robson ponovo uze komande: u daljini se ukazivao vrh amijenske katedrale.

— Još se ne zna šta je bazilin — nastavi Klauski, govoreći brzo kao čovek koji žuri da završi. — Bazil je izvršio još nekoliko opita. Bazilin nema materijalnu podlogu: magla koja se stvara energetskog je karaktera. Da li je to talas? U tom slučaju bazilin bi odgovarao vibraciji neke nama nepoznate sredine. On ne

ometa rad elektronskih mozgova. On ne deluje ni na Hercove talase, ni na svetlost, ni na poznate radijacije. Na njegov dodir — ako se može govoriti o dodiru! — život prestaje, to je sve; ne zna se da li je u pitanju spoj bazilina sa životom ili jednostavno uništenje. Mi znamo o njemu nekoliko sitnica: ne prolazi kroz bezvazdušni prostor; zrači kružno oko generatora, tačno kao zvučni talasi. Posle svih Bazilovih opita, dejstvo bazilina osećalo se oko dvadeset četiri sata, a zatim je sledećih dvadeset četiri sata opadalo. Posle dva dana nije se više osećalo. Sve je izgledalo kao da se ta sila, ili, ako više volite, to zračenje, samo uništavalo. Ta je činjenica ubedila Sotoa da ga može upotrebiti protiv Američke Konfederacije bez opasnosti; nije nam poznata tačna brzina njegovog širenja, ali izgleda da je mnogo manja od brzine zvuka. — On odahnu, a zatim tiho dodade: — Što se mene tiče, ja bih voleo da se taj fenomen prethodno najpodrobnije prouči. Nemam poverenja u nepoznato.

Helikoreaktor se spuštao prema Amijenu. Robson progunđa:

— Četrdeset osam sati... Da li imate predstavu o tome koliku površinu Bazilin može prekriti za dva dana?

Klauski ne odgovori. Ali Selma prošapta: — On će se širiti sporije od Šoba, Miki... Frank Bazil ne misli da može pokriti više od sto kilometara.

Robson steže vilice:

— Sto kilometara! — uzviknu. — A da li ste pomislili da će biti na stotine hiljada mrtvih?

— Da, Robsone, — tužno reče Klauski — da, znam ja to. Ali da li ste vi pomislili da već ima na desetine hiljada robota koji izvršavaju Šobova naređenja, i da će, verovatno, bazilin ubiti samo Šoba i njegove robote? — Zatim nastavi, tišim glasom: — Uostalom, mislite li da nisam dugo oklevao? Robsone, bazilina se plaši i Akar. Ali šta nam drugo preostaje? Soto pokušava da se bori atomskim revolverima! Međutim, vi to znate bolje od mene, Šob svakog trenutka može prikupiti svoju motornu energiju. Ako ga mi pre toga ne uništimo — izgubljeni smo.

Helikoreaktor se spuštao prema laboratoriju Franka Bazila.

GLAVA DVADESETA

PROPAST INSTITUTA

Šob je svojoj armiji robota naredio da napadne Institut. U njemu je rasla užasna radost: radost od pobede uništenjem. Bića-materije su pokušala da ga blokiraju u gradu i u tome nisu uspela, ali taj očajnički poduhvat dao je Šobu osnovu za akciju na koju ranije nikad ne bi ni pomislio.

Biće-sila je utvrdilo da životna energija može da savlada energetske kombinezone. Šob je savladao naoružanu gomilu. Bio je slobodan, izvan grada, i mogao je, po želji, da uzme lik bilo Stanera bilo bića-sile. Za nekoliko minuta uništiće Institut.

Izgubio je u vremenu pokušavajući da obori onaj helikoreaktor koji je uspeo da pobegne... Ali šta je predstavljao jedan helikoreaktor? U njemu se nalazilo neprijateljsko biće-sila, on je to znao. To ga nije uznemiravalo. Pobediće ga čim ponovo prikupi svoju motornu energiju. Gde je bila ta energija? Da bi to saznao, Šob je imao samo jedno sredstvo: dočepati se šefova bića-materija i ispitati ih. A roboti su mu potvrdili da je jedan od branilaca Instituta sam šef Soto. Šob odluči da se dočepa Sotoa.

To je i ovog puta bilo sasvim lako. Šob ostavi Stanera, raširi se iznad Instituta. Odatle spusti osetne pipke, koji počeše da tragaju za Sotoom. Roboti više nisu pucali: sklonili su se iza zapaljenih šumaraka.

Šob najzad naiđe na šefa. Upola skriven iza jednog prozora, s revolverom u ruci, pokušavao je da pronađe napadače. Šobova životna energija prođe kroz zaštitno polje energetskog kombinezona. Soto pade.

Pritrčaše četiri čuvara, ali on se već dizao, posrćući, ošamućen. Pod uticajem Šoba, progovori:

— Nije to ništa: nesvestica.

Videći da se povratio, čuvari se vratiše na svoja mesta. Šob je već ispitivao mozak svog novog robota:

— Jesi li ti šef Soto?

— Jesam.

— Izdaj tvojima naređenje da se više ne suprotstavljaju napredovanju robota.

Soto se spremi da posluša, ali do Šoba stiže jedna refleksna misao:

— Neće poslušati — mislio je Soto, nesvesno.

— Zašto ne bi poslušali? Zar ti nisi njihov šef?

— Ja sam jedan od šefova, ali za naredbe takvog značaja potrebna je jednoglasnost šefova.

Za Šoba to nije imalo nikakvog značaja: on je ovo naredio samo radi toga da bi saznao da li dobro drži mozak tog bića-materije najvišeg ranga. Zapanjivala ga je lakoća kojom je potčinjavao ta bića.

— Čekaj — nastavi on. — Znaš li gde je posada vazdušnog broda kojim sam se ja spustio?

— Posada „Nautilusa“?

— Da.

Soto je oklevao, stojeći nepomično pored prozora, stegnutih usana.

— Znam da „Nautilus“ više nije ovde — reče on. — Upućen je u astronautički centar u Rems.

— A posada?

— Ne znam.

— Da li ona prati vazdušni brod?

— Ne — reče Soto. — Sigurno. „Nautilus“ je zapečaćen, kao i obično. U njemu će se docnije ispitati izvesni instrumenti.

Pomislivši na ono „docnije“, Šob se oraspoloži i Soto se, pod uticajem njegovih veselih misli, tiho nasmeja.

— Ko se starao o odlasku „Nautilusa“? — nastavi Šob.

— Ne znam. Verovatno je Klauski izdao naređenja pre našeg odlaska iz Instituta.

— Gde je Klauski?

— Pobegao je helikoreaktorom koji je uzleteo s terase pre nekoliko minuta. Samo on može znati gde se nalazi posada „Nautilusa“.

Šob zažali što nije ponovio svoj pokušaj da obori helikoreaktor. Naravno, mogao je još da pusti svoje osetne pipke u poteru za aparatom... Ali se kolebao, jer je znao za prisustvo neprijateljskog bića-sile u aparatu.

— U kom pravcu su pobegli? — upita.

— Ne znam — reče Soto.

U tom trenutku šefu priđe jedan od čuvara.

— Šta rade roboti? — upita on. — Da se nisu povukli?

Šob pomisli na mogućnost da pomoću Sotoa uništi te ljude. Ali atomski revolveri nisu imali dejstva na zaštitna polja energetskih kombinezona. Pustiti robote da ponovo jurišaju značilo bi uzaludno gubiti vreme. Šob je donekle saznao ono što je hteo da zna: šef Klauski zna gde se nalazi motorna energija bića-sile.

Ostalo Šobu nije bilo važno. Zgrada kao što je ova u kojoj se nalazio Institut za njega nije predstavljala ništa.

Njegovi pipci uvlačili su se u zidove, započinjući lagani proces raspadanja, jedini način uništavanja koji je dozvoljavala njegova životna energija. Prođoše dva minuta. Šob se već uputio svojoj armiji robota. Betonski zidovi popucaše. Institut se zaljulja kao kuća od karata, zatim se diže u jasno nebo. Ruševine zatrpaše Sotoa i branioce.

Šob sačeka nekoliko trenutaka. Nadao se da je posada „Nautilusa“ zatvorena u Institutu. Smrt tih bića-materija (fizička smrt, jer su mentalno već bila mrtva) oslobodila bi njegovu motornu energiju.

Ali se ništa ne desi. Institut je bio samo gomila ruševina, iz kojih su već izbijala zračenja koja bića-sila ljutito prepoznade: pod masom ruševina bio je smrvljen i sav radioaktivni materijal. Zaštitne ploče bile su slomljene. Šezdeset dva grama radijuma, smeštena u Institutu, zračila su svom snagom.

Već se spremao da se udalji na čelu svojih robota, kad ga obuze neko neočekivano osećanje.

Jedan deo — istina, vrlo malen — njegove motorne energije uli se u njegovo maglinasto telo!

U jednom od podruma Instituta Munaker, Žile i stado živih mrtvaca bili su se priljubili uza zid. Oni nisu osećali nikakav strah: kako bi ga i mogli osećati kad nisu bili u stanju da misle? Ali njihova tela su se bunila. Njihova čula nisu bila mrtva. Oštri pucnji atomskih revolvera stizali su do njihovih ušiju. Uzvici branilaca i buka robota prodirali su kroz zidove.

Nisu znali šta se dešava, i nisu osećali nikakvu radoznalost. Nisu se plašili, ali su drhtali. Neka stalna groznica tresla je Munakerovo telo i on je, odbacivši svoju kožnu torbu, pribio ruke uza zid, kao i svi ostali.

Zid je vibrirao, i Munaker, nesposoban da razmišlja, nije znao otkuda te vibracije. On ih je primao, i to je bilo sve. Sada je bio samo živi prijemnik, ali prijemnik čiji se mehanizam, kojim su vladale navike, bunio protiv onog što je sam predviđao. Sećanje mozga bilo je mrtvo, ali je sećanje tela postojalo.

Prvi, Jorsen, jedan od pomoćnika glavnog mehaničara, odvoji se od zida i baci se na pod, pokrivši glavu rukama i urličući. To je bilo u trenutku kad se Institut rušio. Munaker se zanese, zatim pade, kao i ostali, jer je njegovo telo — čisto fizičkim zaštitnim refleksom — saznalo da se zidovi ruše.

Prođe nekoliko minuta. Niko se nije micao. Zašto bi se pokretali, kad im niko nije to naređivao.

U jednom uglu podruma, gde se električna (svetlost, sprovedena podzemnim kablovima, nije bila ugasila, pojavi se neka pukotina koja se postepeno povećavala. Ni Munaker ni ostali nisu je primetili. Tavanica u tom uglu poče da puca, komadi betona da padaju na pod. Iznad tih živih mrtvaca nije se više čula nikakva buka, izuzev nekog stalnog šuma sličnog šumu ognjišta kakvog kotla.

Odjednom se jedan deo zgrade sruši. Pošto je sasvim ispucala usled pada zidova, tavanica se raspade. Žile je ležao tačno ispod betonske ploče koja se odvojila. Ploča mu pade na glavu i potpuno ga smrska.

Na tu buku ostali okrenuše glave i pogledaše. Fizički užas ih natera da pretrče i da se priljube uz suprotni zid, daleko od ugla koji se rušio. Nepomični, s glavom među rukama, čekali su. Tavanica se i dalje rušila u nepravilnim blokovima.

Šob je sad znao da su ljudski rezervoari njegove motorne energije skriveni u podrumima Instituta: Žileova energija vratila se biću-sili. Znači, i ostali su tu.

On skrenu prema ruševinama, koje su se pušile, u nameri da ih zdrobi i da probije sebi put do suterena... Ali, samo što njegovi pipci stigoše do ruševina, on se povuče svojim robotima.

Bio mu je zabranjen pristup ruševinama! Radioaktivni metali i soli, oslobođeni rušenjem zgrade, širili su u svim pravcima zračenje koje je bilo opasno za bića-sile. Šob ponovo pokuša, ali se trže, kao kakvo biće-materija kad se žestoko opeče. Štetno zračenje uništilo je jedan od njegovih pipaka.

Sve više ga je obuzimao bes, koji je potiskivao uznemirenost. Odjednom se seti robota. Ta bića-materije mogla su savladati radioaktivnost. On odluči da njih iskoristi da bi oslobodio posadu „Nautilusa“. Da ih oslobodi smrću, naravno, jer Šobu ni najmanje nije bilo stalo do Munakera i ostalih. On je hteo da povrati svoju motornu energiju, to je sve. To je hteo po svaku cenu. U sadašnjem obliku nije se osećao sposoban ni da napusti ovaj planetarni sistem!

On odmah smisli ceo plan: roboti, naoružani gvozdenim polugama, počeše da raskrčuju ruševine, da probijaju betonske ploče, da rasturaju stepenice. Ubrzo će pronaći Munakera i njegove drugove i smrskaće ih ruševinama zgrade i tako osloboditi motornu energiju bića-sile.

Roboti su nasumce udarali, bez reda, bez metoda. Ali to nije bilo važno! Oni će pre noći otvoriti sve podrume Instituta.

Pre noći... Šob je bio zabrinut. Tu planetu naseljavaju stotine miliona stanovnika, a vest o njegovom napadu već se sigurno prenosi s kontinenta na kontinent. Bića-materije odgovoriće na napad.

On napusti robote i vrati se u Stanera.

— Da li tvoji imaju mašine koje su u stanju da me unište? — upita on uznemireno.

— Imaju — reče tiho Staner. — Bila bi dovoljna samo jedna atomska bomba. — I spokojno dodade: — Ali nju neće upotrebiti, ili bar ne skoro.

— Zašto?

— Klauski i Soto su već u Institutu, bez sumnje, s najvećom mukom nagovorili direktore da grad blokiraju radioaktivnim zidom. Za takvo naređenje potrebna je jednoglasnost šefova. Soto je mrtav, a ja sam s tobom. Atomske bombe su zabranjene već više od jednog veka. Imamo ih još nekoliko, i one su zatvorene pod zemljom, blizu Urala. Njih nikada neće dati Klauskom; kad je sam, on nema moći u tom pogledu. Pre nego što nešto preduzme bića-materije će sazvati Evropski veliki savet.

— Dobro — reče Šob.

Roboti će još pre mraka prekopati sve podrume Instituta.

— Jesu li te bombe jedino zaista opasno oružje? — upita on.

— Jesu, jedino — odlučno reče Staner.

Staner je bio sasvim zaboravio na bazilin, novi pronalazak o kojem su mu dvojica šefova rekli samo nekoliko reči, ali čiju prirodu on nije poznavao. Nije znao šta je to; znači, to nije bilo opasno. Glupo rezonovanje, rezultat preteranog pozitivizma.

— Dobro — ponovi Šob.

Čim bude prikupio svoju motornu energiju, moći će, u trenutku, uništiti i čitave oblasti. Kad bude potpuno dezorganizovao taj svet bića-materija, on će se starati o njemu i gajiće te živote da bi obezbedio svoje stalno održavanje.

Umiren, vrati se svojim robotima, kod ruševina.

GLAVA DVADESET PRVA

BIĆE—SILA JE MRTVO, REČE BAZIL

Helikoreaktor se spusti u Amijenu, na terasu laboratorije Franka Bazila. Prešao je 120 kilometara za četvrt sata, što je predstavljalo sasvim zadovoljavajuću brzinu za jedan turistički aparat. Klauski iziđe prvi i potrča prema Franku Bazilu, koji mu je dolazio u susret. Oni su bili veliki prijatelji. Zahvaljujući velikodušnosti Klauskog, Bazil je od vlade primao znatne sume kao „nezavisan naučnik".

Bio je to mršav, visok čovek, stroga izraza lica, a ipak nemaran i sanjalica. Njegove flanelske pantalone ličile su na harmoniku.

— Nisam se nadao da ću vas videti, Klauski — reče on mirno. — Mislio sam da ste zauzeti zaustavljanjem one armije robota koja pustoši predgrađe Pariza.

On je, dakle, bio u toku događaja! Robson se tome najpre začudi, ali, na njegovo pitanje, Frank Bazil sleže ramenima i objasni:

— Čim su se roboti pojavili sa spoljne strane radioaktivnog pojasa, helikoreaktori su ih primetili. Ne zaboravite da neki aparati imaju radio-otpremnike. Oni su obavestili direktno engleske radio-stanice. Već dvadeset minuta svi veliki evropski centri prenose vesti koje na taj način primaju. Mislio sam da ste uspeli da napustite grad pre napada robota, jer samo šefovi mogu da narede uspostavljanje radioaktivnog pojasa.

Klauski se umorno osmehnu i pogleda u Robsona. Oni su, u panici, zaboravili na to rešenje, mnogo brže od putovanja: obavestiti radijom Franka Bazila i odmah baciti bazilin na

predgrađe. Dvadeset dobijenih minuta predstavljalo je ogromnu prednost!

— Na to nismo ni pomislili — promrmlja utučeno Selma.

Klauski ne krenu ni koraka prema laboratoriji, kamo je Bazil hteo da ga povuče. On mu se obrati tu, na terasi, jasno i oštro.

— Bazile, evo šta radio nije mogao reći. Jedno biće-sila, Šob, to jest nagomilana energija, energija koja misli i živi, pokušava da uništi našu civilizaciju. Treba da znate da je glavni grad pretvoren u gomilu ruševina. Radioaktivni pojas koji je uspostavio Institut nije mogao zaustaviti biće-silu. COS se nije borio: svi njegovi agenti pretvoreni su u robote. I sam Institut…

— Institut više ne postoji… — reče tiho Bazil.

On zbunjeno obrisa nos. Izgužvani platneni kaput visio mu je s obe strane, kao dva zgnječena krila. — Roboti su ga srušili nekoliko minuta po vašem odlasku. Jedan od mojih prijatelja, koji je svojim radijom bio u stalnoj vezi sa mnom, i koji se nalazio u blizini u svom helikoreaktoru, video je kad ste pobegli. On mi je javio da jedan aparat leti svom brzinom pravo na Amijen. — On se nakašlja. — Hm… On nije znao ko je u vašem helikoreaktoru. Ali, pošto su begunci dolazili pravo k meni, nije mi bilo teško da shvatim da se razmatra o upotrebi bazilina…

Klauski pokaza znake nestrpljenja, ali Bazil ih ne primeti.

— Biće-sila — nastavi fizičar, zanet. — Nagomilana energija koja misli, kažete…

— Da — Klauski se nervozno nasmeja. — To vas svakako interesuje.

Bazil se zbunjeno osmehnu. Po izgledu, on je sigurno bio najmiroljubiviji čovek na svetu.

— Zaista — priznade on. — Sećate li se onoga što sam vam poverio, Klauski: žalio sam što ne postoji, koliko je to nama poznato, nematerijalno živo biće. A vi mi ga dovodite: to je veličanstven doživljaj.

Robson steže pesnice.

— Gubimo vreme — progunđa. — Šob radi! — Bazil skrenu na njega pogled pun prekora.

— Pre no što se nešto preduzme treba uvek izmeriti za i protiv — reče on vrlo polako.

Robsonovi prsti snažno stegnuše rame Klauskog.

— Ne zanosite se, Bazile, — progunđa. — Šob sad pokušava da prikupi svoju motornu energiju zatvorenu u podrumima Instituta. U tome još nije uspeo, inače bismo već bili mrtvi. Vi znate, Klauski, da je on, kad se potpuno povrati, u stanju da pretvori Evropu u prah i pepeo. Došli ste ovamo da na njegov napad odgovorite bazilinom. Ne raspravljajmo. Kažite mi šta treba raditi, i ja preuzimam sve na sebe. Bože! Povratak do Pariza — četvrt sata... Čujete li? Četvrt sata! A za to vreme Šob može hiljadu puta prodreti u podrume Instituta! Dajte mi taj vaš bazilin i prepustite sve meni. — I on se gorko osmehnu: — Mada se još pitam da li će bazilin, ma šta on bio, delovati na biće-silu...

Bazil diže prst. Krajevi njegovog kaputa čudno su lepršali oko njega.

— Prijatelju, — reče on — ako je vaše biće-sila živo...

— Jeste, živo je! — Robson se zajedljivo nasmeja.

— Dobro, onda ću umreti.

— Ma, nemojte! Poznajete li vi Šoba? Da li...

Selma se priljubi uz njega.

— Pusti, Miki... — prošapta ona. — Ja poznajem Šoba... ali Klauski i Bazil poznaju njihov bazilin!

Ućutaše. Robson, iznenađen, primeti da su Selma i Klauski potpuno bledi. Oni nisu imali vremena da mu u helikoreaktoru objasne sve što su znali. I on, odjednom, poče da se nada.

Bazil se smeškao i trljao ruke.

— Kakav veličanstven doživljaj! — ponavljao je. — Pomišljao sam na to. Bio sam spreman za to. Ulazimo u eru nepoznatih sila, zar vam to nisam rekao, Klauski? Otkrio sam...

— Treba preći na posao — reče kratko Klauski.

Zbunjen, Bazil klimnu glavom. Potrča prema laboratoriji, dok su peševi kaputa lepršali oko njega. Robson htede da pođe za njim, ali ga Selma zadrža.

— Čekaj, Miki... Zar nisi shvatio da je on već poslao bazilin?

— Kako?

— Pa, rekao nam je: nije mu bilo teško da shvati da se predviđa upotreba bazilina, pošto su begunci leteli prema Amijenu. Sigurno je poslao jedan helikoreaktor koji sada nadleće predgrađe.

Oni polako pridoše. Bazil je bio uključio jedan otpremnik. On izračuna talasnu dužinu, okrenu dugmeta, kontakti zapucketaše.

— Alo, Beranštajn?

— Da. Jeste li vi to, Bazile?

— Da. Ima li nešto novo?

— Ništa. Roboti uporno ruše Institut... ili, bolje, ono što je od njega ostalo.

— A na drugim mestima?

— Mirno je. Gomile robota kreću ka Institutu, bez sumnje zato da bi pomogli u rušenju.

Bazil priđe bliže mikrofonu:

— Jeste li dobro razumeli uputstva? Krug prečnika oko pet kilometara, zatim jedan izbacivač pravo na Institut, i na kraju bekstvo... najvećom brzinom, je li tako?

— Da — reče glas.

— Onda, napred!

Zavlada tišina, zatim glas poče da broji: — Jedan...

Pet sekundi, onda:

— Dva...

Glas je tako brojao do sedam, svakih pet sekundi. Zatim jedna još kraća pauza: tri sekunde.

— Osam — reče glas.

— Bežite, Beranštajne! — viknu Bazil.

On obrisa čelo. Gledao je u sat.

— Automatski kontakt je regulisan na jedan minut — promrmlja on, objašnjavajući prisutnima.

Prođe dvadesetak sekundi. Bazil diže glavu. U njegovom pogledu ogledao se istovremeno i strah i ponos.

— Biće-sila je mrtvo — reče.

Robson, besan, odmahnu glavom. On pogleda Selmu, koja je nepomično stajala, i Klauskog, koji je bio sasvim miran.

— Koješta! — uzviknu Robson.

To je bilo suviše jednostavno, suviše lako! Nekoliko reči preko radija, minut iščekivanja... Biće-sila je mrtvo! Kakva

ludost! Može li se Šob ubiti? I, naročito, može li se ubiti bez borbe?

Bazil se nasmeja:

— Da, to je čudno. Snaga vašeg bića-sile još postoji, naravno. Pod tim mislim da bi je energetski brojač zabeležio. Ali u tom Šobu nema više ničeg živog. On više ne rezonuje, ne misli — i, prema tome, više nije opasan.. Bazilin uništava svaki oblik života.

On se veselo vrati na terasu. Sunce je zalazilo za horizont, osvetljavajući profil njegovog mršavog lica. Bazil se smeškao. Pruži ruku prema Parizu.

— Bazilin se najpre širi vrlo dobro — objasni on, sav radostan. — Kad se uključio kontakt u izbacivaču, on je gotovo istog trenutka prekrio krug u prečniku od pet kilometara oko Instituta., Vaše biće-sila je u tom krugu. Ono nije imalo vremena da reaguje. To je ono što ja nazivam početnom ekspanzijom te tajanstvene sile — bazilina. Zatim se širi vrlo polako, brzinom od oko jednog kilometra na sat. I zaustavlja se automatski, sam, kao da ga život koji on upija preobražuje u neku inertnu snagu. Za dva dana moći ćemo bez ikakve opasnosti opet nadletati Pariz.

Robson ništa ne odgovori. Mislio je da je taj čovek lud i da će, na žalost, i pre isteka ta dva dana Šob sigurno dokazati da je još živ!

GLAVA DVADESET DRUGA

BAZILIN

Šob je lebdeo iznad Instituta, nadgledajući robote koji su prekopavali ruševine. Znao je da bića-materije mogu svakog trenutka izvršiti nov napad, ali se on tih neznalica nije plašio. Pošto je Institut uništen, nikakva radioaktivna prepreka ne može se postaviti za nekoliko dana. A uskoro, kad bude prikupio svoju motornu energiju, za Šoba te prepreke neće ni postojati.

U daljini, jedan helikoreaktor je kružio nebom, vrlo visoko. Roboti su ga primetili i o tome obavestili Šoba, ali biće-sila se ne osvrnu na tu mušicu. Bio je zaokupljen samo jednom mišlju: svojom motornom energijom. Nije primetio da aparat, opisujući krug oko ruševina, na nekoliko kilometara, ispušta svakih pet sekundi po jednu malu metalnu kutiju; kutije su polako padale, zakačene za male padobrane. On to ne primeti, jer je gledao samo očima robota.

Helikoreaktor se diže još više i postade samo tačka na plavom nebu. A roboti sad primetiše jednu malu četvrtastu kutiju koja se polako spuštala prema njima. Ali kad su je primetili, ona je već padala više od dvadeset sekundi. Frank Bazil je smislio ovakav plan: bazilin treba da počne dejstvovati pre no što stigne do zemlje. Kako on pri svojoj početnoj eksploziji pokriva kružnu površinu od više kilometara, pojedini krugovi bi se preplitali ne samo na zemlji već i iznad Instituta. Ako bi se Šob nalazio još blizu Instituta, ma u kom obliku, bio bi uništen bez borbe.

Šob odjednom postade svestan nepoznate opasnosti. On se polako raširi, ispitujući pažljivo svojim pipcima. Prođe nekoliko

sekundi, a tada, na svim stranama, pipci udariše u nešto. Šob odmah zapazi da to ne živi, da se ne suprotstavlja njegovom prolasku. Da, imao je jasno osećanje da kroz to može proći. Ali on to ne učini. Plašio se. Nije znao prirodu te nepoznate „stvari".

Čim dodirnu tu nematerijalnu prepreku, povuče svoje pipke. No oni se ne vratiše! Nije došlo do raspadanja, već do prekida. Osetni mlaz se prekinuo, i svi delovi koji su dodirnuli ono nepoznato ostali su nepomični, mrtvi, ne primajući naredbu da se vrate.

Šoba obuze užas. Tako nešto nikad nije doživeo. Odmah shvati užasno svojstvo te nepoznate stvari: ona nije sprečavala prolaz energiji, ništa nije mogla protiv materije, ali je uništavala život. Užasno! Sad su krajevi njegovih pipaka lebdeli mrtvi u mirnom vazduhu, pod suncem. Šob se zapita ne bi li ih možda, uz krajnji napor, mogao da oživi. U očajanju, on prema jednom pipku izbaci veću količinu životne energije. Energija prođe kroz prepreku, dopre do pipka i — ukoči se.

Tek tada izbezumljeno biće-sila shvati da se „to" polako približuje. Institut nije bio obuhvaćen početnim širenjem bazilina: on se nalazio između ubistvenih krugova. Ali bazilin se stalno širio prema njemu.

Zaboravivši potpuno i na Institut i na robote, Šob se diže. Mogao je još misliti da se „to" širi samo po površini planete. Da je taj pokušaj učinio samo deset sekundi ranije, izmakao bi nepoznatoj sili, jer poslednja kutija bazilina nije još bila stupila u dejstvo.

Ona stupi u dejstvo u trenutku kad Šob poče da se diže. Okačena o padobran, bila je još visoko, vrlo visoko na nebu. Ali, mada je bio toliko visoko, bazilin u svom početnom širenju stiže do Instituta. Istog trenutka pogodi u podrumu Munakera i ostale zatvorenike.

Šob, prestravljen, uhvaćen između obruča smrti koji se spuštao s neba i bazilina koji se stalno širio ispod njega, koncentrisao se do maksimuma kako bi izbegao neposredno uništenje. Roboti su bili popadali po ruševinama Instituta.

Jedan talas nove snage ispuni biće-silu: povrati mu se njegova motorna snaga! Oseti se jači no ikad. Ispita silu koja ga

je napadala. Opkoljavala ga je sa svih strana. Šob je bio zatvoren u prostoru oblika lopte, s prečnikom od jedva sto metara. Ali njemu se bila vratila njegova motorna energija! On će njom pobediti!

Baci strašan talas energije pravo na silu koja se spuštala s neba. Nije mogao poverovati da su bića-materije otkrili silu koja bi mogla sa uspehom da se bori protiv jednog galaktičkog bića. Čak i da je tako, Šob bi se borio do kraja. Možda bi jedan, najmanji, deo njegovog života uspeo da prođe kroz prepreku.

Ali do borbe ne dođe. Talas energije prodre u bazilin i — ukoči se. Van sebe od straha i besa, Šob prikupi svu svoju snagu i jurnu napred.

... Šobovo telo bilo je još tu, kao kakva nematerijalna magla iznad žbunova u plamenu. Imalo je izgled neke vrlo nejasne kugle, mlečne boje pod sunčevim zracima. Zatim povetarac pokvari tu loptu; pipci se odvojiše od nje i krenuše nošeni vetrom. Ništa više nije držalo na okupu molekule bića-sile.

Šob nije prestao da postoji — isto kao ni tela robota nagomilana na ruševinama Instituta — ali je prestao da živi.

U šumi oko Instituta lišće se skupilo, kao da je izgorelo. Ptice su popadale kao kamenje. Bazilin, ta slučajno otkrivena sila, uništila je svaki život.

A oblast pustošenja stalno se širila, brzinom koju ni sam Frank Bazil nije mogao tačno predvideti.

GLAVA DVADESET TREĆA

KA ENGLESKOJ

— Gledajte! — uzviknu Bazil, pruživši ruku prema prozorima.

U daljini, prema Lamanšu, dizala se siva pečurka. Uznemirujuća eksplozija udaljila ih je od aparata pored kojeg su iščekivali poslednje vesti što su ih stalno objavljivale engleske i nemačke stanice.

Robson se podrugljivo nasmeja:

— Mislio sam da je biće-sila mrtvo — reče on, ogorčen.

Klauski ga i ne ču. On je gledao u Bazila. — Atomska eksplozija, je li tako? — kaza on. — Tako mi se čini — odgovori drugi tihim glasom.

Selma steže Robsonovu ruku.

— Ali, zašto? — uzviknu.

— To je u pravcu centra aeronosača u Abevilu — dodade Bazil.

Druga eksplozija strese tle. Nekoliko trenutaka docnije ista onakva pečurka diže se u pravcu Mondidijea. Gotovo istovremeno oštro zviždanje ratnih aeronosača probi tišinu. Oni su prolazili, nevidljivi, na stratosferskim visinama. Samo jedna bomba, bačena na Amijen, i čovečanstvo bi bilo beznadežno izgubljeno. Ne pade nijedna bomba. Amijen nije imao ni vazduhoplovni centar ni Energetski institut. Zviždanje je postepeno slabilo.

— Pažnja, Evropi! — čuo se spiker u laboratoriji. — Eskadrile Američke Konfederacije napadaju centre zapadne Evrope... Pariz još ne odgovara... Mere bezbednosti nisu

funkcionisale... Pažnja, Evropi... Privremeni izvršni savet, koji zamenjuje vrhovne šefove, naređuje... Komandanti eskadrile...

Ni Klauski, ni Bazil, ni Selma nisu slušali. Još su posmatrali one strahote, u obliku pečurke, koje su se pele u nebo — sto puta strašnije od bazilina. Znalo se da se bazilin sam uništava u roku od četrdeset osam sati. Ali ko će videti kraj ratu, atomskom ratu? Međunarodna konferencija zabranila je te bombe, no Američka Konfederacija, napadajući iznenada, nije oklevala da ih upotrebi! I tako Evropa nije više imala glave. Staner i Soto su mrtvi. Klauski, sav zanet borbom protiv bića-sile, izgubio je iz vida neizbežni rat. Soto je hteo da na prepad osvoji neprijateljsku Konfederaciju. U osnovi, mislio je Klauski, stegnutih vilica, Soto je bio u pravu.

— Klauski! — reče Bazil.

On je drhtao. Peševi njegovog kaputa lepršali su na vetru koji je brisao terasom.

— Ako vi želite, ovi aeronosači neće pri povratku više nikoga naći.

Klauski obrisa čelo.

— Jeste li čuli? — promuca on. — Izvršni savet. . .

— Za jedan sat bićete u Engleskoj. Vaše mesto je na čelu tog Izvršnog saveta. Klauski, dajte mi samo jedan turboreaktor, i sutra više neće biti nijednog živog bića u Američkoj Konfederaciji!

On je sad preklinjao, stežući ruke. Robson se udalji nekoliko koraka, povukavši sa sobom Selmu. Taj čovek ga je užasavao. Taj Bazil smešnog izgleda komandovao je snagama smrti.

— Jedan turboreaktor, Klauski, samo jedan!

Šef je gledao u pravcu Abevila, zatim prema Mondidijeu. Na horizontu se dizao neki sivi zid. Klauski se namršti. Robson se ljutito javi:

— To je, Klauski! Čekajte Akarova uputstva! Šta smo mi za ta bića-sile? Lutke koje oni guraju...

Šef se umorno osmehnu:

— Akar je nestao, Robsone — potvrdi on.

A pošto Selma kriknu, on nastavi, odmahnuvši glavom:

— Eto, toga se plašim. Akar me je napustio nekoliko trenutaka pošto je bazilin ubio Šoba... ukoliko ga je uopšte ubio! Šta iz toga treba zaključiti? Da nije i Akar uništen, kao i Šob? Da nismo oslobodili neku silu koja se ne može kontrolisati?

— Eh! — podsmehnu se Robson.

On još nije verovao u bazilin.

— Ludost! — nastavi Klauski. — I mi bismo bili mrtvi. Ne. Akar me je odjednom napustio. Ne rekavši ništa. Akar se uplašio.

— Atomske bombe — reče Selma tihim glasom. — Setite se: svaka radioaktivnost užasava bića-sile.

— Slušajte — progunđa Klauski. — Rekao sam vam: Akar je otišao nekoliko trenutaka po Šobovoj smrti, a mnogo pre prve atomske eksplozije. On, kao ni mi, nije znao da će Konfederacija napasti. — I tupim glasom potvrdi: — Akar se uplašio bazilina. Pobegao je.

Nesvesno, on je obema rukama čvrsto stezao gvozdenu ogradu oko terase. Iza njih prijemnik je stalno objavljivao:

— Pažnja, Evropi! Eskadrile lovaca iz sledećih baza krenuće odmah u susret napadaču. Brisel... Majnc... Hamburg...

Imena su izgovarana polako, ponavljana dvaput. Klauski se tužno osmehnu:

— Određuju dosta udaljene baze. Još ne znaju dokle se širi ofanziva. — I on produži, umorno, razvlačeći slogove: — Razmišljanje mi pričinjava najveći bol. Malopre, sećate li se, Robsone, kad me je Akar napustio u helikoreaktoru, onesvestio sam se. Sad sam prikupio malo fizičke snage... ali ne posedujem onaj svoj nekadašnji mozak — ne, nemam ga više. Umor? Ili je, možda, Akar u meni nešto uništio? Ali zašto je pobegao? — Jedino ga je to uznemiravalo. On se naglo okrenu Bazilu. — Dobićete u Engleskoj tri turboreaktora — reče oštro. — Ovde ni na šta više ne računajmo: sve je u haosu. Samo bismo gubili vreme. Možete li helikoreaktorom poneti dovoljno bazilina, ili želite da sačekate da vam se pošalju aeronosači?

Bazil lako skoči, kao kakav obradovani dečak.

— Neću čekati! Ne bih čekao ni za čitavo kraljevstvo — uzviknu. — Možemo poneti dve stotine kutija. Imamo ih. Soto

je zahtevao da ih držim u pripravnosti. U roku od četrdeset osam sati mogu zbrisati Konfederaciju sa ovog sveta!

Robson je osećao želju da ga ubije. I to je naučnik! Može li pravi naučnik sa takvom radošću govoriti o uništenju čitavog jednog naroda? Ali šef je oklevao. Robson pogodi šta ga uznemiruje: ako povede u Englesku i Selmu i njenog verenika, tovar bazilina biće za toliko manji.

— Mi nećemo ići s vama, — reče on.

Bazil skupi usne i odlučno se umeša:

— Uostalom, to ne bi ni bilo moguće! Vi to razumete, mladiću, opšti spas zahteva...

— Idite do đavola, vi i vaš bazilin! — besno progunđa Robson.

Bio je na granici da eksplodira od besa. Selma je mogla pokušati da ga umiri, ali on je osećao samo prezir i ogorčenje prema tom mršavom čoveku čiji je pronalazak ubijao bića-sile, ali koji će uništiti i čitav jedan kontinent.

— Voleo bih da se sruči u Lamanš! — besneo je on dok su Bazil i Klauski prenosili u helikoreaktor čitav niz sandučića punih izbacivača bazilina.

— Miki! — preklinjala je Selma.

— Šta, Miki? Zamisli šta će uraditi? Baciće tu silu na žene, na decu...

— A atomske bombe, Miki? Zar one štede žene i decu?

Robson udari nogom o zemlju. Selma je opet bila u pravu. I Klauski, pa čak i Frank Bazil.

— I mi smo civilizovani! — primeti on smrknuto.

Iza njih radio je neumorno ponavljao:

— Pažnja, Evropi! Pažnja, Evropi!...

GLAVA DVADESET ČETVRTA

AKAROV PLAN

U helikoreaktoru, koji ga je nosio ka Londonu, Klauski je, sedeći pored Bazila, koji je upravljao, tonuo u neko neljudsko osećanje užasa. On se nije plašio, ali onaj drugi je bio vrlo uznemiren. Drugi: Akar, biće-sila, koje se vratilo šefu posle prestravljenosti od prvih atomskih eksplozija.

Upola sklopljenih očiju, Klauski je u sebi doživljavao čudan dijalog.

Akar je ponavljao:

— Ne znam, ne znam. — Posle izvesnog vremena nastavi: — Misli uporno na bazilin. Ja o tome ništa ne znam. Plašim se da se vi, bića-materije, opet ne igrate silama koje ne možete da kontrolišete.

A Klauski, koji je nejasno pronicao u Akara, znao je da je biće-sila bilo na Zemlji još prilikom poslednjeg atomskog sukoba. Istorija je ukazivala na to da su se „bez sumnje usled dejstva radioaktivne prašine i jonizacije atmosfere prouzrokovane mnogobrojnim eksplozijama u prvo vreme“ dogodile neobične pojave u atomskim fabrikama: nepostojanost proizvoda koji su se koristili, prevremene eksplozije i, često, nemogućnost otpočinjanja procesa raspadanja. Moralo se odustati od totalnog rata, i to na obe strane. I Klauski saznade da je biće-sila tako postupilo da bi izbeglo uništenje čovečanstva. Njegova energija, ustostručena prilivom života, omogućila mu je da obuzda svetski sukob.

„Ti ćeš nas i ovog puta spasti“, pomisli Klauski. „Šob je uništen. Ti ostaješ jedino biće-sila koje će kontrolisati Zemlju. Da li bi mogao...“

Akarova misao prekide njegovu. A Akar je mislio:

„Šta je bazilin? Sila koja ubija. Ta bića-materije tvrde da su ga bacila na grad u kojem se nalazio Šob i da je Šob mrtav. Ludost. Da je to tako, sva bića-materije u gradu pomrla bi pre Šoba, a Šob bi istog trenutka dobio ogromnu količinu nove energije. Sa tolikim povećanjem svoje energetske snage on bi bio nepobediv. Znači, bića-materije su se prevarila. Ili Šob nije mrtav ili bazilin ubija bića-sile, ali ne i bića-materije. A ako je tako... i ja sam izgubljen, kao i Šob."

U jednom trenutku on se sukobi sa tokom misli Klauskog. Šef je očajnički zahtevao da biće-sila razbije avionsku eskadru Američke Konfederacije. Akar odbaci tu sugestiju. Najpre — živeti. Zatim, ako još bude vremena, spasti stanovništvo te planete, životni rezervoar u budućnosti.

Klauski saznade da će ga biće-sila napustiti i pružiti se što brže može prema Parizu, da bi saznalo šta se desilo sa Šobom i proučilo dejstvo bazilina. To ga strahovito uplaši.

— Bazilin će te ubiti, kao što je ubio i Šoba!

— Neće — reče Akar. — On se ne može ši– J riti u praznom prostoru: dići ću se visoko i spustiću se prema vašoj planeti tek kad budem mogao da ga na vreme primetim.

— A ja! — uzviknu misao Klauskog. — Šta će biti sa mnom ako me ti napustiš?

Tada Akar napravi najveću grešku. On je mislio samo na bazilin, na neposrednu opasnost. I odgovori:

— Bori se s vašim sredstvima, sredstvima bića-materija. Ja tražim samo nekoliko sati vašeg vremena. Za tako kratko vreme vi nećete moći prouzrokovati nepopravljivu štetu. Čim budem saznao šta je u pitanju, vratiću se u tebe i, kao što sam to učinio već više puta, ukočiću rat i prekinuću ga.

— No da li ću ja biti kadar da upravljam odbranom Evrope? — uzviknu opet Klauski.

Zaista, pomisli Akar. On je zavladao mozgom tog bića-materije. Kad ga bude napustio, da li će on biti onakav kakav je bio ranije? Neće, bez sumnje. U moždanim vijugama došlo je do znatnih promena pod snažnim energetskim pritiskom na koji one nisu navikle. Da li te promene mogu kod Klauskog prouzrokovati nesposobnost da zdravo rasuđuje?

Akar se lagano udalji od mozga Klauskog, a ovaj poče da drhti. Bazil ga začuđeno pogleda, odmahnu glavom, a zatim preblede. Po neobičnoj izmaglici koja je lebdela u kabini helikoreaktora on shvati o čemu je reč. Bazil, fizičar, prvi put u životu zažele da je daleko od te neobične pojave. Čak i ne pomisli da je posmatra. Okrenu glavu i unese se u upravljanje helikoreaktorom. Ono što je osećao bilo je slično užasu koji su mogli osećati, dve hiljade godina ranije, svedoci Lazarevog uskrsnuća.

Klauski ispita svoj mozak.

— Pa? — upita Akar zabrinuto.

On više nije mogao uticati: morao je tog čoveka ostaviti samog. Klauski je oklevao. Zatim s njegovog lica nestade svake uznemirenosti:

— Dobro je — reče. I dodade, dok mu je pogled blistao: — Napred, Bazile!

Promene u mozgu Klauskog bile su povoljne. Prisustvo Akarovo održalo je potencijal njegove inteligencije, nije ga smanjilo. Ali došlo je do promene u vijugama koje su upravljale osećajnošću. Klauski to nikad neće saznati; ali on je sada bio nesposoban da oceni lepotu jednog umetničkog dela ili da se razneži pred kakvim lepim prizorom. Razbijanje njegovog osećanja ukusa oslobodilo je želju za akcijom, gotovo životinjski dinamizam. Ali njegove sposobnosti razmišljanja ostale su nedirnute, a to je bilo bitno.

Napuštajući helikoreaktor, koji je leteo najvećom brzinom, Akar je bio sasvim umiren. On se brzo diže iznad stratosfere, da bi izbegao bazilin, i tamo, raširivši do krajnosti svoje maglovito telo i prkoseći Zemljinoj teži, pusti da ispod njega promiče Zemljina lopta.

Kad je ocenio da je iznad glavnog grada, skupi svoje molekule i poče da prati Zemljino obrtanje. Zatim stade da se spušta, polako, obazrivo.

U tom obliku nije bio u mogućnosti da gleda, ali njegovi osetni pipci mogli su dosegnuti do neverovatnih daljina. On jedan pusti u atmosferu. Pipak lako prodre u gornje slojeve, uđe dublje. Ispitivao je prostor. Ničeg neobičnog do visine koju bi ljudi ocenili na nekoliko kilometara, a zatim, odjednom, pipak prestade da se spušta. Akar pusti još jedan energetski mlaz…

koji se ne vrati. On htede da povuče svoju osetnu sondu — i, odjednom, shvati šta je bazilin.

On nije ubijao. Smrt je samo promena životne energije. Akar je to znao, jer je živeo od bića-materija. Smrt je kraj materijalne podloge. Čak i kad jedno biće-sila umre, njegov život nastavlja da lebdi beskrajnim prostorima. On ne može da dejstvuje, ali još postoji, i drugo biće-sila može da ga upije, kao što upija živote bića-materija.

A tamo je energija pipka nestala. Nije bilo više ničeg. Ipak, bilo je materije, ali ne i života. Bazilin je pretvorio život u neku energiju koju bića-materije, pa čak ni bića-sile, nisu mogla da zapaze. Ona je, možda, i živela na neki neshvatljiv način. Ona se sigurno hranila tim nestalim životima, jer u svetu je sve samo kretanje ka neizmernom. Ali Akar to nije shvatio, kao što ni Bazil nije bio shvatio maglu u helikoreaktoru. I, kao i Bazil, i Akar se užasnuo. Ne bi se moglo reći da je osećao strah. To je bilo nešto drugo: užasavanje pred nečim nepoznatim.

Akar se opet diže. Morao se napregnuti da bi razmislio. Postepeno se smiri. Bazil i Klauski su govorili da se bazilin ne širi u praznom prostoru. Pored toga, on je brzo nestajao. Iznad stratosfere, biće-sila nije bilo ni u kakvoj opasnosti. Akar poče da razmišlja i uvide da ne može ostati tu, pasivan, dok se „to“ širi po Zemlji... po njegovom rezervoaru životne energije! Ako nešto ne preduzme, uskoro će se naći pred mrtvom planetom!

On obazrivo skrenu prema istoku i spusti se, izbacujući i povlačeći i dalje svoje pipke. Nalazio se iznad nekadašnje Nemačke. Tamo nije moglo biti bazilina, jer je pušten iznad Pariza, a širio se vrlo polako.

Ali dok je tako lebdeo ispod stratosfere, opet je gubio pipke! I on se povuče, prestravljen. Da li se „to“ raširilo iznad cele Zemlje? Kako će onda on opstati? Njegova mu snaga neće dozvoliti da napusti taj planetarni sistem. On se nije mogao porediti sa Šobom... a bazilin je uništio Šoba!

Pomisao na blisku agoniju odagna užas. On ponovo siđe, još opreznije. I ovog puta ništa ga ne zadrža! Stiže do Zemlje. Opet se diže. Nadesno... Nalevo... Širio se.

Opet bazilin. Ali to još nije bilo opasno. „To“ se pružalo na visini od oko šest hiljada metara, u obliku dugačkog cilindra, položenog u pravcu zapad—istok, kojem Akar nije hteo da

utvrdi krajnje granice. Za to nije imao vremena. Nije ni pokušao da shvati zašto je „to“ uzelo taj neočekivani oblik. Mislio je samo na smrt Zemlje, na kraj svog jedinog rezervoara energije. Kao što je to radio prilikom poslednjih svetskih sukoba, hteo je da spreči potpuno uništenje, da spase neka od tih bića-materija. Ona bi se docnije lako mogla razmnožiti. Da, tako. Pre nego što i sazna dokle se prostire bazilin trebalo je spasti ljude i žene.

Akar odmah pomisli na Robsona i Selmu. Možda, Klauskog? Ali zašto se izlagati opasnosti? Može uzeti bilo kojeg čoveka i ženu, pod uslovom da znaju da upravljaju onom interplanetarnom raketom koju su bića-materije krstila „Nautilus“. Čim raketa bude uplovila u prazan prostor, biće van domašaja bazilina.

U njemu su se sređivale sve pojedinosti plana dok se kretao prema Amijenu. Treba upozoriti Robsona i Selmu, i to ne objašnjavajući im tačno šta od njih očekuje: mogli bi da ne pristanu. Ta bića-materije često imaju reakcije koje zbunjuju. Akar se u to uverio tokom zemaljskih ratova: nekima od njih nije bilo nimalo stalo do spasavanja ljudske vrste. Selma, kao žena, mogla je, bez sumnje, sve to bolje shvatiti od čoveka, od tog Robsona. Žena koja voli spremna je sve da shvati. Dakle, njih treba upozoriti, navesti ih da tragaju za letilicom. Onda skrenuti ka Londonu, obavestiti Klauskog. Akar je dovoljno poznavao mozak Klauskog i nije ni najmanje sumnjao u uspeh. Klauski bi se žrtvovao, ako bi to bilo potrebno, da spase svoju vrstu. On ne bi oklevao da naredi da se „Nautilus“ pripremi. A Akar bi se onda vratio u Amijen i uputio Robsona i Selmu prema interplanetarnom brodu. A čim bi „Nautilus“ ostavio Zemljinu atmosferu, Akar bi se vratio na planetu i proučio širenje bazilina. Da, to treba uraditi.

Čim je stigao do Amijena, poče da traži Robsona i Selmu, i jedan od njegovih pipaka lako pronađe dvoje mladih ljudi.

GLAVA DVADESET PETA

AKAR SE VRATIO

U Amijenu je vladala najveća panika. U ulici, ispred laboratorije, ljudi su prolazili trčeći. Čulo se kako se glasno raspituju:

— Da li je COS zaista to naredio?

— Jeste, jeste, zvanično...

Robson, idući pored Selme, zaustavi jednog prolaznika.

— Kakva je naređenja izdao COS? — upita.

Unezvereni čovek pogleda ga iznenađeno:

— Ne znate? Znači, niste slušali radio? On objavljuje saopštenja svakog minuta.

— Sad smo stigli iz Pariza — reče Robson.

— Iz Pariza? Je li tačno da je pobuna opustošila grad? Da su sva tri šefa u bekstvu?

— Tačno je — odvrati Robson.

Nije hteo da pominje Šoba. Opasnost od bića-sile bila je bez sumnje otklonjena. Tako su bar tvrdili Klauski i Bazil. Ostajala je druga opasnost: napad Američke Konfederacije.

— Kakva je naređenja izdao COS? — upita on opet. — Nije nam poznato, a mi smo evropski građani i želimo da vršimo svoju dužnost.

Čovek se tužno osmehnu.

— To vam neće teško pasti — reče on. — COS je objavio da, pošto su francuski centri dezorganizovani, treba da odmah zauzmemo naša mesta predviđena za pasivnu odbranu. Žene i deca su već u atomskim skloništima. Mogao bih vam dati jedan savet...

— Ko komanduje u Amijenu? — prekide ga Robson.

— Žilber Lefran — reče građanin.

Govorio je s uobičajenim poštovanjem srednjih klasa prema šefovima COS-a. Robson pogleda Selmu, koja se namršti. Ona je poznavala Žilbera Lefrana, jer je on dolazio u Palatu vlade, ali joj nije bio ostao u najlepšem sećanju.

— Skorojević — šapnu ona Robsonu.

On upola diže ruke, izražavajući tim pokretom svoju nemoć. Nije znao na šta da se reši. Cela oblast je već bila u opsadnom stanju. Mesni COS mogao je svakog trenutka postaviti energetske prepreke da bi sprečio iskrcavanje neprijateljskih snaga. Biti uhvaćen u jedan takav obruč značilo je umreti.

— U kom je on skloništu? — upita Robson, uhvativši građanina za rukav.

— U sklonište S 82. I ja idem tamo. Ja sam narednik milicije. — On se isprsi — Hoćete li da vas ja odvedem tamo? Ali, samo brzo, jer se uskoro neće moći ići ulicama.

Pohitaše za njim. Iz gradskih arterija nestajala je ljudska krv. Videla se još poneka grupa uplašenih žena, pribijenih jedna uz drugu, koja je nestajala u podzemnim skloništima.

Idući za vodičem, Robson i Selma uđoše u jedan hodnik, u lift, zatim u drugi betonirani hodnik, koji su osvetljavale fluorescentne tube. Amijen, kao i svi veliki gradovi, bio je izbušen kao krtičnjak. Straže COS-a zadržaše došljake.

— Žele da vide šefa — reče građanin, pokazujući na Robsona i Selmu ravnodušnim pokretom palca.

I odmah nestade u dnu hodnika.

— Zbog čega? — upita jedan stražar.

On je podozrivo gledao u Selmu. Vrlo retko su se viđale žene naoružane atomskim revolverom. One su, uglavnom, bile šefovi kakve policijske organizacije.

Dogovorivši se brzo sa drugim stražarima, on se najzad odluči da ih odvede do Žilbera Lefrana, šefa lokalnog COS-a. Lefran je bio malog rasta, naboranog čela, oštrog pogleda, tankih usana. On je nešto govorio, sedeći ispred tri inter-videofona, kad uđoše Robson i Selma.

— Šta se desilo? — upita on grubo.

— Zar me ne poznajete, Lefrane? — upita Selma.

I njen glas je bio oštar kao i glas šefa COS-a.

— Oh, pa da, vi ste Selma Vanev, bili ste sekretarica šefa Klauskog. Pa? Nikad nisam krio pred vama da, po mom mišljenju, ženama nije mesto na visokim položajima. Čini mi se da vama treba da zahvalim što sam udaljen od vrhovne uprave COS-a u Ravenovu korist. Je li tako?

Robson, stegnutih pesnica, krenu ka njemu.

— Nemoj Miki — reče Selma.

Ona je stajala ispravljena, odlučna. Robson nije mogao da je pozna.

— Dokazaću vam, Lefrane, — reče ona s visine — da ste pogrešili u svom prvom zaključku.

— A u drugom? — On se prezrivo nasmeja.

— Sasvim ste dobro uočili. Ja sam učinila što sam mogla da ne budete imenovani u upravu COS-a. Vi ste spletkaroš, bez neke vrednosti, Lefrane, i...

On se polako diže, oslanjajući se rukama o sto.

— I vi dolazite ovamo da mi to kažete — zagrme on — sad kad više niste ništa? Vaše mesto je u skloništu, sa ženama. I neka me đavo odnese ako ne naredim da vas odmah tamo odvedu!

Selma se samo osmehnu:

— Vi imate prijatelje u Privremenom izvršnom savetu, je li tako, Lefrane?

— Da — reče on pobednički.

— I pošto su šefovi mrtvi, nadate se da će vas pozvati i dati vam u njemu jedno mesto?

On se podrugljivo nasmeja:

— Vi ste imali velikog uticaja na Klauskog, draga moja. Ali vaša je moć dolazila od njega, jedino od njega. Sad ne predstavljate ništa, to treba da znate.

— Evo mog naređenja! — reče Selma odlučnim glasom. — Odmah ćete mi dati jedan helikoreaktor. Treba da se u

Engleskoj pridružim Klauskom, u Privremenom izvršnom savetu. On je došao na njegovo čelo.

Lefran se toliko zaprepasti, izgubi, da Robson ne mogade da zadrži smeh. Šef lokalnog COS-a sede polako kao čovek koji prikuplja snage da bi odgovorio na iznenadan udarac. Izraz iznenađenja na njegovom licu zameni neverica, ali ton njegova glasa bio je mnogo manje grub kad progovori:

— Vi tvrdite...

— Ja ništa ne tvrdim — prekide ga Selma. — Vi tvrdite da su trojica šefova mrtvi. Svoje dokaze iznećete Klauskom kad on, za nekoliko trenutaka, bude svima uputio apel preko inter-videofona. Objasnićete mu da treba da se dobro pričuva, pošto je mrtav.

— Ali... — prošapta Lefran.

On nema nimalo moralne hrabrosti, pomisli s prezirom Robson. Selma je to rekla: ona je sad dokazala da žena može oboriti čoveka kao što je on. Gledao je nesvesno u tri ekrana, koji su sad bili prazni.

— Ali, ali...

On je tražio neki oslonac. A naročito se trudio da se umiri. Klauski je živ, sigurno će doći na čelo Privremenog izvršnog veća, a Lefran je samo mali provincijski šef... i za sekretaricu vrhovnog šefa nije predstavljao nikakvog značajnog funkcionera.

— Hoćete li izvršiti naređenje, ili nećete? — opet se ču Selmin odlučni glas. — Klauski je pre jedan sat bio u Amijenu. Odleteo je za London u pratnji Bazila. Treba li da vam kažem još nešto?

— Ah! — promrmlja Lefran — shvatam! Bazilovi opiti...

On je poznavao fizičara, ali o prirodi njegovog otkrića nije ništa znao. Pogleda u Selmu, očekujući dalje objašnjenja o tome, ali mlada žena ne dozvoli da padne u klopku.

— Klauski nam je naredio da dođemo ovamo i da zahtevamo jedan helikoreaktor. Da ili ne, hoćete li izvršiti naređenje?

— Ja...

Nije otvoreno odbijao, ali u njemu se javila misao da je sve to možda obmana. Selma sleže ramenima.

— Zašto bih vas obmanjivala? — upita ona mirno. — Ako bih želela da se sakrijem, to bi bilo lako: uvukla bih se u kakvo sklonište za žene, i vi me ni biste pronašli pre završetka napada.

Nikad nije saznala za njegovu odluku. Ekran jednog inter-videofona zasvetle, na njemu se pojavi spiker, vrlo doteran i vrlo ozbiljan.

— Ovde Centralno veće — objavi on. — Ovo obaveštenje upućeno je svim provincijskim šefovima COS-a. Vrhovni šef Klauski, predsednik Veća, govori šefovima COS-a.

On iščeznu. Pojavi se Klauski.

Šef je govorio odlučnim, direktnim rečenicama. Izjavio je da je Američka Konfederacija iznenadnim napadom uništila Pariz, Francuski energetski institut i većinu aeromotornih centara. Ali radari s desne strane Rajne uzbunili su institute centralne Evrope, pa su uspostavljene energetske prepreke. Neprijateljski turboreaktori povukli su se i sada nadleću severne i istočne oblasti Francuske. Neobičnom slučajnošću, u trenutku napada u Engleskoj su vršeni manevri: nijedan aparat nije prešao njene granice. Klauski je obaveštavao da je odbijanje napada u toku, da izgleda da neprijatelj prikuplja svoje snage iznad Pariza, i da svi oni koji se nalaze u nezaštićenoj zoni treba da ostanu u atomskim skloništima i da čekaju nova uputstva.

Koliko je od toga bilo tačno? Robson oceni da je Klauski lagao. U njegovom objašnjenju postojala je jedna očigledna kontradikcija: zašto su se američki turboreaktori, pošto su (kako je on to tvrdio) razrušili Pariz, ponovo vraćali prema glavnom gradu? Zašto su se povukli pred energetskim preprekama, kad te prepreke — to je Robson znao bolje od ikog drugog — nisu prelazile visinu od tri hiljade metara i kad turboreaktori mogu leteti i stratosferom? Sve su to bile laži. Klauski je hteo da umiri Evropu.

I Lefran je to shvatio, ali za njega je to bilo od drugostepenog značaja. Po njegovom mišljenju, glavno je bilo da je Klauski živ, da je na čelu uprave. Pretvarao se da ne gleda

Selmu. Bez sumnje je hteo da joj popusti, kad Klauski, završivši svoju poruku, pozva Amijen.

— Amijen, sedište COS-a?

Lefran pritisnu dugme koje je uključivalo direktnu vezu i stade pred mikrovizer.

— Ah, Lefran — reče šef.

Njegovo lice se ozari.

— U Amijenu sam ostavio moju sekretaricu Selmu Vanev i Robsona, i poverio sam im jedan zadatak.

— Razumem, — reče Lefran, preterano ljubazan.

Selma povuče za sobom Robsona i Klauski ih primeti preko ramena lokalnog šefa COS-a.

— Ah, Selma! Evo uputstva. Hitno je i neobično važno.

— Slušam — reče ona.

Lefran se odmače, zbunjen. Tražio je načina da zataška svoj ispad.

— COS u Amijenu daće vam helikoreaktor — reče Klauski. — Krenućete odmah prema Remsu. Taj vazduhoplovni centar još nije bombardovan. Tamo sam već izdao naređenja. Sklonićete pečate na „Nautilusu“ i ući ćete u njega s malom posadom, koja se već priprema da vas prati. Vazdušnim brodom odmah ćete napustiti Rems.

On ućuta. Razmišljao je, nabranih obrva. Ruke su mu rasejano zavijale i razvijale nekakva dokumenta. Robson zaprepašćeno uzviknu, ali Selma i ne trepnu.

— Kakva je to misija? — upita ona najmirnijim glasom.

-— Objasniću vam kad budete napustili planetu — reče Klauski. Znajte samo da je to od najvećeg značaja. Ah! Još nešto. Robson će preuzeti komandovanje „Nautilusom“. U Remsu ne gubite ni trenutak: neobično je važno da odmah uzletite.

Pošto je gledao pravo u Selmu, mlada žena primeti neke promene u njegovim očima.

— Je li Akar otišao? — prošapta ona.

— Da — reče Klauski. — Hteo je da se uveri u Šobovu smrt. A to je tačno. Šob je zaista mrtav. Akar mi je odmah poslao uputstva, i on će vas štititi do Remsa.

— Štititi? A zašto? Bazilin....

Klauski se ugrize za usnu i viknu:

— Nemamo vremena za raspravljanje, čujete li, Selma? Krenite odmah za Rems. Tamo ćete Dobiti dalja uputstva.

On nestade sa ekrana. Prekide vezu. Lefran, zbunjenog izraza, priđe Selmi.

— Verujete li... — poče.

Ona ravnodušno sleže ramenima.

— Jedan helikoreaktor — reče.

— Odmah.

Robson je ćutao. On, u očajanju, nije hteo da poveruje u istinu, koju je naslućivao. Dok je išao za Selmom i dvojicom stražara COS-a, u njemu se javljalo pitanje za pitanjem. Zašto „Nautilus“? Čak da se bazilin širio i mnogo brže no što je njegov tvorac pretpostavljao, za sat i po nije mogao stići do Amijena. Do Remsa ne bi mogao stići još za dva sata, pošto ih Klauski šalje tamo. A Bazil je bio siguran: dejstvo nepoznate sile prestajalo je posle četrdeset osam sati. Istina, mogla je biti uništena cela oblast, čak i jedan deo Evrope. Ali zašto „Nautilus“ da krene što pre? Sve je to izgledalo bezumno. Većina francuskih vazduhoplovnih centara bila je uništena... ali Rems, najvažniji, nije bio napadnut! A Engleska! Engleska, koja je, kako je tvrdio Klauski, vršila energetske manevre! Kakva šala! Robson je dobro znao da se takvi manevri ne bi vršili bez prisustva sva tri šefa. Međutim... zvanično, radio nije javljao ni o kakvoj atomskoj eksploziji u Engleskoj, u Nemačkoj... A to nije bilo sve: neprijateljski aparati preleteli su Francusku i uputili se prema Nemačkoj. Klauski tvrdi da su postavljene energetske prepreke. Znači, američki turboreaktori naleteli su na prepreke i njihove posade su uništene, ili su preleteli iznad njih i nastavili da bacaju bombe nasumce, s vrlo velike visine. Ali radio nije javljao ni o kakvoj atomskoj eksploziji izvan Francuske!

Sve se događalo kao da su američki aeronosači prvo nadletali i bombardovali Pariz, zatim nekoliko vazduhoplovnih centara, i da su posle tog početka napada onesposobljeni za dalje napade na Englesku, na Nemačku i na ostali deo Evrope.

— Penji se, Miki — reče Selma.

Ona je zauzela mesto u helikoreaktoru. On sede za komande i uzlete. U njemu se rodi misao, još vrlo maglovita, koju se trudio da odagna. Zato što su se svi aparati Američke Konfederacije skupili iznad glavnog grada da bi bombardovali Pariz, ostali deo Evrope nije bio napadnut. Da, to je objašnjavalo sve. Atomska eskadra je prošla kroz zonu smrti koju je stvorio bazilin! .

GLAVA DVADESET ŠESTA

ZAŠTO „NAUTILUS"?

— Shvataš li, Selma, shvataš li? Aparati Američke Konfederacije napuštaju svoje baze da bi izvršili tačno određene operacije. Sigurno su podeljeni u više eskadrila, od kojih jedna treba da napadne Francusku, druga Englesku, treća Nemačku, itd... Ali u toku leta primaju preko teleradija nove instrukcije. U međuvremenu vlada Konfederacije je nešto doznala o tobožnjim pobunama u Parizu. U glavnom gradu vlada anarhija. Palata vlade je srušena. Ne zna se gde se nalaze tri vrhovna šefa Evrope: možda pod ruševinama. Naoružane bande kreću prema Energetskom institutu... Kakva iznenadna prilika da se Evropa pogodi u glavu, da se dovrši ono što su „pobunjenici" počeli! Eskadrile dobijaju naređenje da se grupišu i da nalete pravo na Pariz. Pretvoriće u prah i pepeo i grad i sve fabrike u predgrađima, i to bez ikakvih teškoća, jer odbrambeni uređaji neće funkcionisati!

Gledao je pravo ispred sebe, ne videći ništa, prikovan za komande. Selma je stavila svoju levu ruku na njegovu i slušala ga bez reči. Ona je shvatila istinu već iz njegovih prvih reči, ali su oboje osećali potrebu da čuju tu neverovatnu priču: bazilin je još jedanput spasao Evropu!

— I zaista, — nastavi Robson polako — nekoliko bombi je palo na glavni grad i okolinu... što već nije bilo ni od kakvog značaja, jer se, u međuvremenu, bazilin raširio po gradu. Ali tajanstvena sila širila se i u visinu! Da bi bacili bombe, aeronosači su prošli kroz zonu smrti, i posade su u istom trenutku izgubile živote!

Scena koju su oni lako zamišljali nije bila nimalo strašna. Bazilin je bio zaista izvanredna sila koja je neosetno ubijala. Petnaest, dvadeset ljudi u jednom aeronosaču... Spremaju se da puste bombe... Nekoliko čak i puštaju... Zatim, svi padaju, nepomični, ne osećajući bol. A aeronosač nastavlja let, vođen automatskim pilotom.

— Shvataš li, Selma? Aparati koji su preleteli preko Amijena dolaze od Pariza. Ali u njima nema ni jednog jedinog živog čoveka. Lete pravo... dok ih neka vazdušna struja, neki potres, nekakav kvar u turboreaktorima, ili, sasvim jednostavno, poremećaj žiroskopa (ti znaš da ti instrumenti nisu savršeni) ne obori na zemlju.

Jedan će pasti kod Sen-Kentena, drugi kod Lila, treći kod Hamburga. Neki drugi, upućeni u drugom pravcu, srušiće se u Italiji, Španiji ili Rusiji. Strašna eskadra Američke Konfederacije posejaće po Evropi razlupane trupove svojih aparata!

Oboje su sanjali, a u snovima su videli sasvim jasne pojedinosti. Nekoliko usamljenih aparata, izbegavši bazilin, bilo zbog toga što su se nalazili na velikoj visini ili što su bili na bokovima grupe eskadre, nastavilo je da izvršuje zadatak. Srušen je Abevil, srušen Mondidije, kao i drugi centri. Ali ti aeronosači sad su bili razoružani. Oni će se vratiti prema svojoj Konfederaciji... No tamo će naći samo mrtve, a i svoju smrt, jer je Klauski, odgovarajući na napad, posejao kutije bazilina po celoj američkoj teritoriji.

— Rat je završen — reče Robson poluglasno.

I odjednom besno uzviknu:

— Ali zašto „Nautilus“?

— Povećaj brzinu, Miki — prošapta Selma.

On posluša, automatski, a zatim se seti da ona nije odgovarala, da nije ni pomišljala da odgovori.

— Na šta misliš? — upita on tiho.

Oborila je glavu. Gledala je dole, prema zemlji. Zadrhtala je.

— Digni se još, Miki — zamoli. — Digni se što možeš više ..

— Ali...

— Penji se, penji se koliko god helikoreaktor može da izdrži.

A kako je on nije poslušao dovoljno brzo, ona jauknu, grčevito stegnuvši njegovu ruku:

— Zar ne shvataš da Klauski, ili Akar, ne znam ko, pokušava da nas spase?

Helikoreaktor se dizao u jasno nebo. Za nekoliko sati na zemlji će zavladati noć. Na zapadu, oko sunca koje je zalazilo, horizont je dobijao purpurnu boju.

Selma je podešavala komande optičke cevi, koja je omogućavala posmatranje zemlje ispod aparata. Ona baci kroz nju brz pogled i uzdahnu.

— Zaista, to je, to je — promuca. — Pogledaj, Miki!

Dok je on posmatrao, automatski pilot je održavao aparat u pravoj liniji i vodio ga svom brzinom ka Remsu. Helikoreaktor je leteo iznad jedne šume. Robson se trže. Sve lišće je bilo opalo. Drveće je ličilo na skelete. U vidnom polju pojaviše se kuće. Oko njih su ležali ljudi, kao da spavaju na sparušenoj travi.

— Bazilin — prošapta Robson. I dodade, užasnut: — Ali kako? Kako?

On primeti, u dnu leve strane vidnog polja, stado krava: krave su ležale na izgoreloj travi. Telo čuvara ležalo je na ivici livade. Zatim jedno mrtvo selo, u kojem je vetar klatio prozorskim kapcima, iznad leševa koji su ležali po ulicama. Zatim…

— Miki! — prošapta Selma.

Sklopila je oči. Desnom rukom vratila je optički sistem u kabinu. Oboje su shvatili.

Tačno ispod njih, usred prerije prekrivene žutom travom, ležale su olupine ogromnog aeronosača Američke Konfederacije: jednog od onih koji su nadletali Pariz! Frank Bazil je znao približnu brzinu širenja bazilina. On je znao da ta sila uništava samu sebe posle četrdeset osam sati. Smatrao je da iz toga može izvesti zaključak da opustošena zona neće biti veća od pedeset do sto kilometara u prečniku. Kako je mogao pogoditi da biće pogođeno bazilinom zadržava u sebi smrtno

zračenje i da i leš zrači smrt, isto kao i kutije izbačene iz helikoreaktora iznad Instituta? Da je to i znao, kako bi mogao znati da se i leš može kretati i zaraziti Francusku, celu Evropu?

Jer to se i desilo: aeronosači Konfederacije leteli su iznad Pariza da bi bombardovali glavni grad. Bazilin je ubio posade... ali, on nije imao nikakva dejstva na motore i na sam aparat. Aeronosači su nastavili svoj let pomoću automatskih pilota.

Kad god bi jedan od aparata pao, stvarala se nova zona smrti, koja se polako širila i ubijala sve žive sile!

Koliko je bombardera uputila Konfederacija? Sigurno više hiljada.

U Robsonovoj glavi vrteli su se brojevi. Evropa — oko deset miliona kvadratnih kilometara. Jedna kutija bazilina, prema proceni Franka Bazila, mogla je, za četrdeset osam sati, pokriti krug prečnika od deset do sto kvadratnih kilometara! Kad bi hiljadu dve stotine bombardera popadalo na određena mesta u Evropi za dva dana ne bi ostalo ništa živo! Naravno, takvo rezonovanje je glupo: više aeronosača palo bi jedan pored drugog. Preko Engleske nisu preleteli... Ali, zar Klauski nije lagao? Bilo mu je nemoguće da prizna stanovništvu istinu. U stvari, kakvim čudom je sačuvana Engleska? Aparati su sigurno pali i u Velikoj Britaniji, i bazilin se širio i tamo, kao i u drugim oblastima.

Koliko je bombardera uputila Konfederacija? Sve je zavisilo od toga. Ako ih nije bilo više od dve, tri hiljade, mnoge oblasti . Evrope izmakle bi smrti. Ako ih je bilo deset hiljada, Evropa bi za dva dana predstavljala skup netaknutih sela, razdvojenih krugovima smrti.

Ukoliko ne bi. . . Da, mogla se zamisliti i jedna mogućnost spasa: eskadre Konfederacije, vođene automatskim pilotima, gubile su s vremena na vreme pokoji aparat, ali su produžavale svoj let iznad Evrope. Glavnina neprijateljskih snaga pala bi kad motori potroše energiju — negde kod nekadašnje Azije. Ali, ne! Robson odjednom shvati držanje Klauskog. Vrhovni šef je, možda, objasnio sve to Privremenom veću, ali on je odbio da u to poveruje. Na eskadru su poslali sve evropske lovačke snage. A aeronosači, u kojima su se nalazili leševi, ne bi se uopšte branili. Nijedan od njih ne bi umakao. A svaki oboreni aparat

stvorio bi žarište smrti na evropskom tlu! Užasno, mislio je Robson. Najstrašnije je bilo to što se eskadra rasturila pošto je prošla kroz bazilin. Formacija je možda nastavila put u grupi još stotinu kilometara, a zatim, na komandu automatskog pilota, svaki aeronosač je skrenuo pod drukčijim uglom. Kao kad bi se kakva ogromna lepeza raširila nad kontinentom! Pravo zalivanje bazilinom!

— Laon! — reče Selma, pružajući ruku prema dalekom gradu koji se pojavljivao na horizontu.

Robson je sa sažaljenjem posmatrao lice mlade žene. Selma, bez sumnje, još nije shvatila užasnu opasnost.

— Treba izbeći Laon — reče Selma tiho. — Napravi luk, prema Soasonu, i kad ugledaš grad, obruši se i skreni ka Remsu.

On se zaprepašćeno zagleda u nju.

— Kakav je to plan?

— Glavnina eskadre je prošla iznad Laona — reče ona mirno.

— Otkud znaš?

— Akar.

— On ti se javio?

— On mi sad govori — reče ona. Robson nije ništa čuo. Selma se osmehnu: — Objasnio mi je zašto se obraća meni... To ću ti reći docnije, kad budemo imali vremena. On je pratio tvoje misli, ne stupajući s tobom u kontakt. Ima nešto što ti ne znaš, Miki... Nešto što ti još nisi shvatio. Ne samo da svaki aeronosač koji dodirne zemlju postaje zgarište bazilina, koji se širi oko njega...

Tako, ona je to znala, i još se smeška!

—... već svi ti aparati ostavljaju za sobom brazdu bazilina, koji se takođe širi i spušta, dok se ne spusti na zemlju. I nebo je zatrovano, Miki. Nemamo nikakvog izgleda da stignemo do Remsa ako ne slušamo Akarove savete.

I ne misleći, on je skrenuo ka Soasonu.

— Engleska? — upita.

— Kao i Evropa — reče Selma. — Klauski nije mogao da ubedi Privremeno veće. Lovci su oborili bombardere koji su nadletali Veliku Britaniju. Najgore je to što su se svi lovci

zarazili čim su ušli u krug dejstva bazilina, i što su padali nasumce. Možeš li zamisliti to, Miki? Evropske snage uništavaju Evropu! Akar je ubeđen da će za dva dana Zemlja biti mrtva.

Ona je to izgovorila tihim glasom, ali bez preteranog uzbuđenja.

— A Američka Konfederacija? — upita Robson.

— Frank Bazil se postarao da je zalije bazilinom. Ali i tamo se desilo isto: lovački aparati koji su hteli da se suprotstave ušli su u zonu zračenja bazilina. Klauski tvrdi da pojas smrti stiže do predgrađa Londona. Pre ponoći u engleskoj prestonici neće ostati ni žive duše. Nemoguće je pobeći vazdušnim putem: Lamanš je blokiran prolazom bombardera na srednjoj visini. Mi, ovde, još možemo proći: vazdušni krug smrti nije se još proširio do tla.

Robson se preznojavao od užasa. Očekivao je smrt svakog trenutka. Odjednom pomisli na bezumnost civilizacije. Došlo se dotle: bazilin je ubijao svet ne ostavljajući ni najmanju nadu u spasenje, dok energetski pojas nije uspeo da ubije Šoba, jer su ljudi zaboravili na nekadašnja prevozna sredstva. Već pedeset godina nijedan brod nije plovio morima. Zamenjeni su ogromnim aeronosačima. Rezultat tog progresa bio je taj da aeronosači nisu nikog spasli (njihove rezerve energije bile su dovoljne za jedva deset do petnaest sati leta), dok bi nekadašnji parobrodi mogli nedeljama ploviti, štiteći tako putnike od dejstva bazilina. Ali, ne! I more je bilo zaraženo. U njega su padali bombarderi i lovci, a morske struje nosile su žarišta smrti.

— Više u desno, Miki — reče Selma.

On se obrušavao prema Soasonu. Popravi pravac leta, a zatim, primetivši da je Selma zaćutala, gledajući užasnuto u prazan prostor s desne strane, upita:

— Šta je?

— Dodirnuli smo bazilin — prošapta ona. On ništa nije primećivao na čistom nebu.

Kako je Selma mogla... A tada shvati.

— Akar, opet?

— Da — prošapta Selma. — Prati nas. Oh, shvati, Miki: on bi vrlo lako mogao da pobegne, jer oseća bazilin. Rekao mi je da pri svakom dodiru s bazilinom gubi deo samog sebe... No, on može pobeći u vasionu i ostaviti nas. A ne želi to. Hoće da nas spase po svaku cenu.

Robson se gorko osmehnu:

— Da nas spase! Naravno! Akar je sigurno van sebe od straha kad pomisli da će bazilin uništiti njegov rezervoar energije, Zemlju. — On razmisli, i lice mu se razvedri: — Da, mislim da sam shvatio — nastavi. — Izvesne zone, među njima i okolina Remsa, nalaze se daleko od bazilina. Akar se nada da će se bazilin sam uništiti pre no što stigne dotle. On hoće da te očuvane zone pretvori u ljudska ostrva.

— Skreni prema severoistoku, Miki — prošapta Selma. Trenutak docnije, ona naredi: —

Popni se. Akar misli da zasad više nema opasnosti. Bazilin se ne širi tako brzo: on će stići do Remsa tek za nekoliko sati.

Robson se trže, ali ne odgovori. Pred sobom je video Rems. Poče da se spušta prema aerodromu. Kad je bio iznad terasa, ugleda „Nautilus“, koji se preteći dizao prema nebu. Spusti se pored vazdušnog broda. Ali u trenutku kad se spuštao na terasu Selma ga blago steže za rame:

— Seti se, Miki. Bazilin ubija bezbolno, i oni koje on zahvati nemaju vremena ni da pomisle da je to smrt. Ovde niko i ne zna za njega. Ako nešto kažeš...

Nije dovršila, ali Robson je shvatio. Bazilinu niko nije mogao izmaći. Oni su se slepo prepustili Akaru, pustili su da ih vodi biće-sila. Govoriti o bazilinu značilo bi posejati užas, otežati smrt svi tih ljudi. Jer, Robson je bio siguran da će svi ti ljudi umreti.

Išao je pored Selme prema „Nautilusu“. U podnožju vazdušnog broda čekala je jedna grupa od dvadesetak ljudi i dvadesetak žena. Jedan čovek u energetskom kombinezonu pođe im u susret.

— Radari su javili da stižete — reče on. — Ja sam primio naređenje Privremenog veća. Sve je spremno. Evo vaše posade.

Tih dvadeset ljudi i dvadeset žena predstavljali su posadu. Robson pogleda u Selmu.

— On nam daje mogućnost, Miki... Možda to za njega znači ono što ti pretpostavljaš? Ali, da li mi imamo pravo da odbijemo?

Robson je naglo podiže i ponese ka „Nautilusu“.

GLAVA DVADESET SEDMA

MIKI ROBSON, PRE SVEGA ČOVEK

Akar je lebdeo iznad Remsa. Njegovi osetni pipci ispitivali su mozgove bića-materija na aerodromu, dok su se istovremeno drugi širili u svim pravcima, da bi kontrolisali napredovanje bazilina.

Biće-sila je znalo da je „Nautilus“ spreman. Ostalo je da se ukrca dvadeset ljudi i dvadeset žena: oni će, zamišljalo je ono, ponovo naseliti opustošenu Zemlju. Želeo je da sazna šta oni razgovaraju već nekoliko minuta, okupljeni oko Robsona i Selme, ali nije moglo da stupi u kontakt s njima jer su svi bili obučeni u energetske kombinezone. Zračenje tih zaštitnih odela bilo je takvo da bi Akar, ako bi hteo da prodre kroz njih, morao prikupiti svu svoju energiju. A njemu su njegove snage bile potrebne da bi kontrolisao napredovanje bazilina.

Jer, smrt se polako približavala. On je nju dodirivao, na jednu milju južno i na šest kilometara istočno. Osećao ju je na nebu, iznad aerodroma, gde je obrazovala jedan cilindar pustoši, od horizonta do horizonta. Tuda je prošao jedan američki turboreaktor. I Akar se uplašio. Ne zbog sebe, jer on je imao još i suviše prostora gde da se ukloni od opasnosti. On se plašio za „Nautilus“, za te ljude i žene, koji razgovaraju, umesto da beže. Ako bi ih on napustio, „Nautilus“ bi upao pravo u cilindar smrti. Da bi izmakao bazilinu, vazdušni brod bi trebalo da se diže koso, pod uglom od otprilike dvadeset stepeni. Akar je to hteo da saopšti Selmi i Robsonu, ali polje zračenja četrdeset energetskih kombinezona nije mu dozvoljavalo da se približi bićima-materijama.

Akar je čekao. Prvi put je osećao težinu vremena. Gore se cilindar bazilina užasno širio. Na zapadu, još daleko, ali prilazeći sve bliže, jedna druga brazda smrti sekla je atmosferu. Još četvrt sata, mislilo je bića-sila, i „Nautilus“ neće moći napustiti Zemlju. Vazdušni brod ne može uzleteti pod velikim uglom, zbog brzine koju treba postići radi savlađivanja Zemljine teže. Da, još četvrt sata, i taj Robson, ta Selma Vanev, kao i sva ta bića-materije, koja sad o nečem razgovaraju — svi će biti izgubljeni.

Akara je mučilo nestrpljenje. A ispod njega dvadeset ljudi i dvadeset žena, u energetskim kombinezonima, okupilo se oko Robsona i Selme; nešto su uporno raspravljali uz odlučne pokrete ruku.

— To je nemoguće — govorili su ti ljudi i žene. — Od Klauskog smo dobili naređenje da budemo spremni za ukrcavanje u „Nautilus“ u određenom trenutku. Nećemo krenuti pre no što nam Klauski to izrično naredi. Komandant aerodroma je u stalnoj vezi s Londonom. Klauski se može javiti svakog časa. Čekajmo.

Robson je stezao zube. Osećao je da se približuje katastrofa. U Remsu su čekali naređenje Klauskog. A šef je čekao na znak bića-sile. A Akar je čekao na polazak „Nautilusa“! Kako izići odatle?

— Povuci se malo, Selma — reče on tiho.

Oni se neprimetno udaljiše dvadesetak koračaji. Nalazili su se uz sam trup „Nautilusa“.

— Akare — pomisli Robson — šta treba raditi?

Izišli su iz polja zračenja energetskih kombinezona i postali pristupačni Akarovoj misli. On pusti jedan pipak u Robsonov mozak. Jedva je mogao da pročita ono što ga je interesovalo. U vijugama su previrale zbrkane misli, ali Akar na njih ne obrati pažnju. On je osetio samo misli mržnje. Uznemirenost ga je podsticala da brzo radi. Dve brazde bazilina na nebu mogle su svakog trenutka da se spoje. A Akar je bio siguran da će nepoznata sila uništiti i poslednje bića-materiju.

On brzo shvati da grupa u energetskim kombinezonima ne pristaje da uđe u raketu. Za to je bilo potrebno naređenje Klauskog, a Akar više nije imao vremena da utiče na vrhovnog

šefa. Za trenutak pomisli da tih četrdeset bića-materija primora na poslušnost. On im priđe — ali zračenje kombinezona ga odbi. Ni sam Veliki Šob nije ništa mogao protiv te nagomilane energije.

Vrati se Robsonu i Selmi. Doneo je odluku: uništenje ljudske rase izbeći će samo dva bića. Ali Akar će bdeti nad tim čovekom i tom ženom kao brižljivi otac. Čekaće... Jednu, dve generacije. Šta mari? Kad Zemlja bude ponovo naseljena, on će opet dobiti svoj normalan izgled. Ta misao izazva u njemu radost. On, koji sa kao i sva bića-sile hrani životima bića-materija, očinski će gajiti tog čoveka i tu ženu!

— Šta treba raditi? — ponovi Robsonova misao.

Akar nije obratio pažnju na ovo: dok je on čitao Mikijeve misli, Miki je čitao njegove. I Robson je sad sasvim tačno znao zašto ih Akar spasava. Brodolomnik iz vasione, bića-sila štitilo je priplodna grla svog ljudskog stada da bi ga vremenom opet obnovilo.

— Ulazite odmah u brod — reče Akar. — Možete li ga sami staviti u pokret i upravljati njime?

— Da, sasvim lako — odgovori Robson.

Jedan Akarov pipak ispitivao je bazilin visoko iznad zemlje. Između dve brazde smrti još je postojao slobodan prolaz. „Nautilus“ bi mogao proći u poslednjem trenutku. Snažnom projekcijom misli Akar pokaza kojim pravcem treba ići.

Robson i Selma uđoše u „Nautilus“. Grupa iza njih uznemiri se. Četiri čoveka krenuše prema brodu.

— A ti, Akare? — upita Robson pre no što zatvori ulaz. — Hoćeš li s nama u raketu?

— Neću — reče Akar. — Ići ću za vama. Uz sam trup broda.

On se plašio tog metalnog oklopa. Urođena nepoverljivost nametala mu je misao o eventualnom energetskog ozračavanju trupa broda. Mada nije ispitao Robsonov razum, otkrio je u njemu mržnju. On dodade jednu umirujuću misao:

— Učiniću sve što mogu da vas spasem, vi to znate.

— Oh, da, — progunđa Robson.

Selma je već bila u „Nautilusu“. Robson uđe, zatvori vrata tačno ispred nosa četvorici ljudi koji pritrčaše. I oni se odmah

uplašeno povukoše: nije preporučljivo biti u blizini rakete spremne za uzletanje. A tada prodoran zvižduk objavi polazak. Četrdeset ljudi i žena poče da beži glavom bez obzira. Prođe dvadeset sekundi. Dno „Nautilusa“ se zažari. Vatreni oblak jurnu po zemlji, i brod se, uz strašnu grmljavinu, gotovo vertikalno odvoji od zemlje.

S odlučnim izrazom na licu Robson je zatvorio ulaz. Selma se već pela ka pilotskom mestu. On pođe za njom. Jedna misao je sazrevala u njemu, još nesređena, ali on se pitao da li je Akar govorio i Selmi kao i njemu.

Ubrzo će to saznati. Jednim pogledom proveri instrumente na komandnoj tabli. Sve je bilo kako treba. Čim bude okrenuo ručice na tabli, cevi će početi da bljuju plamen, a snažno polje veštačke gravitacije poništiće posledice strelovitog dizanja. Ali, da li je Akar govorio i Selmi?

Robson sede za komandnu tablu. S desne strane, u visini glave, primeti mali rotacioni volan, u sredini gradiranog kadrana. Volan je omogućavao davanje nagiba „Nautilusu“ prilikom uzletanja. Akarova misao još je odjekivala u Robsonovom duhu: da bi prošli između dve zone smrti, trebalo je raketu nagnuti za dvadeset pet stepeni.

On je pomeri samo za deset stepeni. Krajičkom oka posmatrao je Selmu dok je postavljao iglu na broj deset. Selma je gledala, ali se nije ni makla. Znači ona nije ništa znala; Akar joj nije rekao koji pravac treba uzeti.

U Robsonovom duhu sve je bila potisnula mržnja, divlja mržnja prema bićima-silama, ma kakva ona bila: vampiri vasione ili pastiri čovečanstva. Ovce se nikad ne protive onima koji ih vode, mada, možda, znaju da će ih jednog dana zaklati. Tako su postupali i ljudi: Klauski, Selma, Bazil, svi koji su znali. Oni su prihvatali biće-silu. Još više: molili su ga za savete. Možda je Akar osećao izvesnu naklonost prema svom zemaljskom stadu — naklonost govedara prema svojim volovima.

Robsonovi zubi su škripali. Selma ga uznemireno pogleda.

— Šta je, Miki?

— Ništa! Ništa!

On okrenu ručice na komandnoj tabli. „Nautilus“ zadrhta. Gas je šikljao iz zadnjih cevi. Sagorevanje je počelo. Robsona odjednom zahvati užas. Da Akar ne promeni mišljenje, da ne uđe u raketu, da mu ne ispita misli, otkrije mržnju, i vidi... oh, vidi njegovu misao o ubistvu, o samoubistvu? Ubistvo ili samoubistvo, da, to je ono što je bilo u njemu. U jednom deliću sekunde ili će Robson ubiti Akara ili će bazilin uništiti Selmu i Robsona.

Jednim pokretom Robson spusti ručicu komande. „Nautilus“ vrtoglavom brzinom jurnu u nebo — pravo ka bazilinu.

Četiri sekunde docnije brod dostiže gornje slojeve stratosfere. Robson se pope još malo, a zatim poče da kruži oko Zemlje. „Nautilus“ je neoštećen prošao kroz jedan oblak bazilina. Selma to nije znala i nikad neće ni saznati, pomisli Robson, čiji je pogled blistao.

— Akar bi nam mogao dati obaveštenja o širenju bazilina — progovori najzad Selma, s naporom.

— Tako je — reče ravnodušno Robson. — Ali priđi zadnjem delu kabine; on ide za nama još, od polaska. Nije hteo da se zatvori u brod. — I dodade, krajevima usana: — Plašio se kakve zamke...

Uživao je. On, jadno biće materija, ubio je jedno biće silu. Njegovo unutrašnje likovanje izražavalo se u tihom smeškanju. Mogao je da se smeje. Selma nije bila tu. Kad se bude vratila i kad mu bude začuđeno javila: „Akar nas je ostavio!“ on će odgovoriti, glumeći zaprepašćenost: „A zašto?“ Zašto? On je to odlično znao: Akar je bio uništen još pre no što je shvatio da ga je Robson izdao. Povučeno „Nautilusom“ u oblak bazilina, biće-sila bilo je, kao i Šob, samo gomila mrtvih molekula. A u unutrašnjosti broda ni Robson ni Selma nisu osetili nikakvo dejstvo nove sile. „Nautilus“, kao i sve interplanetarne rakete u upotrebi već sto godina, imao je dvostruk metalan trup. Između zidova bio je bezvazdušni prostor. Prilikom polaska Robson ne samo što nije ništa odlučio, već nije nimalo ni verovao u svoju zamisao. Računao je na samoubistvo. Zemlja je umirala, pa će umreti i on i Selma. On će umreti, ali će uništiti i biće-silu. Naravno, u tom trenutku u njemu je tinjala neka slaba iskra

nade. Bazil je tvrdio da se nova sila ne širi kroz prazan prostor. Dokaz je to što su njegovi opiti vršeni pod običnim staklenim zvonom, iznad jedne pneumatične mašine, i što je on kontrolisao širenje bazilina. Bilo je tako lako izbeći mu! Zatvoren prostor ograđen dvostrukim zidovima između kojih nema ničeg — i bazilin ne može da prođe!

Robson se tiho smejao. Šob je bio mrtav. Akar je bio mrtav. Milioni ljudi će poginuti — ali ne svi, ne svi. Cilindri smrti koje su stvorili neprijateljski turboreaktori nisu se proširili iznad cele Evrope. Ni Američka konfederacija neće biti cela uništena.

On jednim pokretom uključi elektronski periskop. Na ekranu, s leve strane, gledao je kako promiču gradovi, polja i reke. On ga pažljivo podesi.

Selma se vrati, vrlo uzbuđena.

— Miki! — reče ona glasom koji je odavao veliko čuđenje. — Akar nas je ostavio!

Te reči je on i očekivao. On produži da podešava periskop i upita, sležući ramenima:

— Ali zašto?

Selma ne odgovori. Ona nije shvatila istinu, i nikad je neće ni shvatiti. Robson je čvrsto odlučio da sačuva svoju tajnu. Žene imaju neku slabost prema misteriji i takozvanim natprirodnim silama. Selma je imala suviše poverenja u Akara. Zaista! Ona je bila tako privržena biću-sili. Robson odjednom shvati da je njegova mržnja bila samo nesvesna ljubomora. Verovao je da postupa kao heroj — ne, oslobodio se suparnika.

On nežno privuče Selmu.

— Pogledaj, draga — reče.

Na ekranu su, dole, ispod sebe, posmatrali širenje bazilina.

GLAVA DVADESET OSMA

SAMI?

„Nautilus“ se spusti na neku livadu, nasumce. Robson je bio očajan; video je samo mrtve gradove i opustošena sela. Kroz prozorčiće kabine dva brodolomnika iz vasione posmatrala su tužni prizor.

Sunce se dizalo. Na tri stotine koračaji od njih kosturi drveća dizali su svoje gole ruke. Laki povetarac njihao je najtanje grane: jedino je taj povetarac predstavljao nešto živo što je preostalo na Zemlji. On i voda, voda koja je tekla u rekama, pomisli Robson. Trava je bila suva, sparušena, žuta. Prilikom spuštanja ona se zapalila ispod rakete i još se pušila u krugu od oko pedeset koraka. Robson je morao da uključi spravu za gašenje.

Bazilin je prošao tuda.

Robson polako priđe otvoru. Za trenutak pomisli da izađe sam, kako bi spasao Selmu u slučaju da se ubistvena sila još širi po opustošenom tlu… Ali to je bilo glupo: i samo otvaranje vrata dovodilo je unutrašnjost rakete u dodir sa energijom na zemlji. Uostalom, u tom slučaju Selma bi više volela smrt. I on već vide sebe kako pada na zemlju, pokošen bazilinom… A Selma ostaje sama u pustom svetu… Ne! Oboje će umreti, ili će oboje preživeti.

On otvori vrata i spusti se na zemlju. Selma je išla za njim. Nije ništa govorila, ali je znala o čemu Robson misli i osmehivala se uprkos strahu.

Pepeo spaljene trave škripao im je pod nogama. Tamo dalje sasušeno žbunje prigušivalo je svaki šum. U tišini, Selma je čula Robsonovo disanje.

— Hajde, Selma — reče on tihim glasom.

Ona se okrenu prema „Nautilusu“, na kome je zjapio otvor, zatim sleže ramenima. Zašto zatvarati, kad je oko njih sve mrtvo? I ona pođe za Robsonom prema mrtvoj šumi.

Grančice su pucketale i lomile se kao staklo. Požutelo lišće prekrivalo je zemlju. Pustoš zimske šume. No to je bilo nešto drugo, a ne zimski san. To je bila tišina prostranog groblja.

Odjednom, Selma tiho zaplaka. Robson joj pomilova rame, a zatim je povuče iz šumarka, prema polju. S vremena na vreme se saginjao, dizao, i nije se usuđivao da kaže da se u njemu rađa neka nada, neka bezumna nada. Tokom dva dana lutanja vasionom on je sto puta zamišljao taj prvi susret s mrtvom Zemljom. Video je to suvo drveće, tu žutu travu. Ali je, isto tako, video na ćilimu od sparušenog lišća mrtve ptice, ljušture insekata, a pored kuća Ljudska tela, negde iznenada skamenjena u uobičajenom stavu. A na tom mrtvom lišću nije bilo ni insekata ni ptica.

Kad izađoše iz šumarka, Selma se primiri, obrisa lice i instinktivno se pripi uz Robsona; sad su još pažljivije posmatrali oko sebe.

Ispred njih, na tri stotine koraka, „Nautilus“ se dizao na svojim perajima i vrhom parao nebo. S leve strane, na horizontu, sunce se dizalo. S desne strane, živa ograda od bodljikavog žbunja s kojeg je opalo lišće, a s one strane ograde jedna kućica s krovom od crvenih crepova. Korak po korak, prilazili su toj kući. Prolazeći kroz živu ogradu, Robson je morao da pridrži Selmu, koja je posrtala. Teško je disala — ne od umora, već od nade.

— Miki — prošapta ona. — Jesi li primetio?

— Da — reče on tiho.

U toj živoj ogradi bilo je nekoliko gnezda, a u gnezdima jaja. Ali nijedne mrtve ptice, kao ni na zemlji. Zašto?

— Pogledajmo po zemlji, Miki…

Vrhovima cipela dizali su gomile suvog lišća. Primetiše nekoliko mrtvih, zgrčenih mrava. Robson pronađe i jednu mrtvu krticu, na ulazu u njeno podzemno skrovište. Ali to je bilo sve. Nijedne pčele, ni muve, nijednog jelenka.

Produžiše prema kućici. Kapci su lupkali na povetarcu. Vrata su bila širom otvorena. Unutra — veliki nered: ormani otvoreni, rublje u žurbi pobacano na pod, stolice oborene. Ali opet nijednog leša.

— Pobegli su — promrmlja Robson. Zatim, odjednom, on skoro uzviknu: — Pa oni su mogli pobeći ispred bazilina! Pobeglo je i sve ono što je letelo, sve ono što se kretalo dovoljno brzo. Da li...

On ne dovrši. Prebacivao je sebi što je dozvolio da mu nada tako odjednom obuzme dušu. „Nautilus“ je dvadeset četiri sata bio odsečen od sveta oblakom bazilina. I Robson se pitao da nije za to vreme otkrivena kakva efikasna zaštita od te nove sile.

On polako priđe televizoru. Aparat je, kao i na većini farmi, bio snabdeven i spravom za automatsko registrovanje. Kad bi se farmer vratio s polja, on bi samo uključio spravu koja bi ponavljala obaveštenja. Robson je uključi, i dok su se na ekranu smenjivale slike, jedan glas je u tihoj sobi objašnjavao zašto se „Nautilus“ našao u pustom predelu.

Institutima u unutrašnjosti, koji nisu bili napadnuti prvim talasom bazilina, nije bilo potrebno dugo vremena da otkriju jedinu mogućnost spasa: samo nekoliko sati. Oblaci smrti uništavali su svaki život čim bi stigli do tla, ali otpremnici helikoreaktora gotovo odmah javiše o nekim neobičnim pojavama. Pariz je predstavljao samo gomilu leševa. Međutim, neposredno predgrađe bilo je sačuvano. Bazilin se još širio oko glavnog grada, ali nije više pogađao tako strašno. Ljudi su osećali njegov dolazak — i imali su vremena da pobegnu. Mnogi piloti koji su se našli u zoni smrti pričali su da su osećali veliku hladnoću, zatim nesavladiv strah.

Ti simptomi su nestajali čim bi se udaljili iz zaražene zone. Instituti u unutrašnjosti, stupivši u borbu čim su ih emisije iz Londona upoznale sa prirodom opasnosti koja je pretila Zemlji, zaključili su odmah da bazilin ne „živi“ četrdeset osam, kako je to tvrdio Bazil, već samo nekoliko sati. Pored toga, on se širio mnogo sporije nego što se pretpostavljalo. Za četiri sata proširio se samo dva kilometra oko Pariza.

Nove informacije oborile su tu tako brzo stvorenu teoriju. Suprotno onome što se dešavalo oko Pariza, na drugim

mestima bazilin se širio velikom brzinom i nije gubio ništa od svojih strašnih svojstava. Tako je u Provansi oblast između Avinjona i Grenobla bila uništena u roku od šest sati.

Delimična obaveštenja koja su instituti mogli prikupiti nisu omogućila donošenje zaključaka. Međutim, izgledalo je da je na nekim mestima „nešto“ bilo u stanju da ukoči napredovanje bazilina, da otupi njegovu oštrinu. Šta je bilo to „nešto“? Preživeli naučnici zadubili su se u karte velikih razmera, proučavali su prirodu tla, razna strujanja, prisustvo fabrika hemijskih proizvoda u naseljima.

Lion i Marselj bili su istovremeno zahvaćeni talasom koji je pokrio Provansu. Šireći se u pravilnom krugu, ta sila se sručila na dva grada kao kakva ogromna divlja životinja, obarajući ljude po ulicama, po stanovima i u podrumima, u kojima su se krili. Južno predgrađe Liona i severno predgrađe Marselja bili su gotovo trenutno uništeni. Bazilin je prodro u gradove, a zatim se njegovo dejstvo ublažilo. Dok u Perašu i Gijotijeru nije više bilo ni žive duše, ljudi su se još vukli po Crvenom Krstu i parku Zlatne Glave. Isto stanje i u Marseju: luka, okolina stanice Sen-Šarl, ulica Kanebijer — sve su to bila ogromna groblja; međutim, u vreme kad je emisija bila registrovana, Korniš i Prado su se još opirali. Ono „nešto“ što je kočilo napredovanje bazilina nalazilo se, znači, u centrima velikih gradova? Ne! Zapažanja iz drugih oblasti pobijala su tu pretpostavku. Jedan oblak bazilina bio se sručio na borove šume. Iglice su padale u pesak kao kakva metalna kiša. Od Bordoa do Bajona bilo je pogođeno dve stotine sela. Ali Okeanografski institut u Arkašonu nije bio pogođen silom smrti! I tu je „nešto“ ukočilo bazilin. I tada je pronađen uzrok. Bazilin se sam zaustavljao pošto bi apsorbovao dovoljno životne energije! Veliki gradovi, kao i velike šume, oslobađali su, umirući, velike količine energije, i bazilin je prestajao da se širi ili je postojao manje aktivan, baš kao kakva zasićena divlja životinja!

Instituti, sigurni u to otkriće, obavestili su celu Zemlju. Još je funkcionisalo nekoliko centara za vezu. Oni su širili obaveštenja — ona obaveštenja koja su slušali Robson i Selma. Sad se znalo da svaki čovek može da umakne bazilinu: čim bi osetio dolazak sile, trebalo je da beži i da se zakloni iza jednog

živog zaštitnog pojasa. Šume su izgledale naročito pogodne. Bazilin, zasićen životom prilikom prelaza iznad velikih šuma, mogao je možda poštedeti živote nekoliko ljudskih bića.

A Robson i Selma, slušajući nepoznati glas iz aparata, zamišljali su strašnu scenu. Koliko ih je bilo u toj kućici s crvenim crepovima? Dvoje? I deca? Stari? Bazilin ih zahvata. Osećaju veliku hladnoću... Nesavladiv strah... Već je sve spremno za polazak. Oni izlaze, trče prema šumi. Naravno, ništa ne dokazuje da ne jure u susret bazilinu, jer oni ne znaju gde se nalazi centar zone smrti. Ali, ne: oni to znaju. Ptice, insekti, sve što živi i kreće se shvatilo je to pre čoveka, i beži, očajno beži prema šumi. Mušice naleću na begunce. Njihove noge gaze žabe iz ribnjaka koje skaču prema živom zaklonu velikih šuma. Trče. Ulaze u šume, a bazilin ih prati, bazilin zahvata prve grane, koje se suše. Lišće pada. Sila smrti prodire u šumu, ali ubrzo, zasićena, zadovoljena, zamorena, počinje da okleva, zastaje — zatim iščezava. Ona iščezava, ponavlja u sebi Robson, kad apsorbovani život neutrališe njenu snagu.

Bazilin pije život, ali njegov kapacitet nije beskrajan.

Stigoše do vrata kućice. Šuma je bila pred njima, nepomična, mrtva. Potpuno mrtva, sa svima koji su se u nju sklonili? Kako to saznati? Uputiše se prema njoj.

— Selma — promuca Robson.

Drhtao je. U trenutku kad su stupili u šumu čuli su — oh, da, i još su slušali, u najvećoj tišini — pucketanje suvog lišća. Koraci! Neko je išao. Neko ljudsko biće? Životinja? To nije bilo važno! Nisu više bili sami na pustoj Zemlji. Pribijeni jedno uz drugo, iščekivali su.

I pojaviše se ljudi. Jedan snažan seljak, jedan starac slomljen godinama, dve mlade žene u pocepanim haljinama i jedan dečak od pet-šest godina, koji je trčao plačući. Unezvereni pogledi, ispijena lica. Strah preplašenih životinja. Pet ljudskih bića koja su se, posle užasnih časova, vraćali svom ognjištu, rizikujući da se sudare sa silom smrti.

— Oh, Selma, Selma!

Robson nije mogao ništa drugo da kaže. Ispruživši ruku, pokazivao je na dete. Dečak je, plačući, vitlao kroz vazduh

jednom granom — lisnatom granom, granom punom zelenog lišća.

Jedna od žena primeti Robsona i Selmu. Ona kriknu, zatim, izbezumljena, jurnu k njima. Dotrčaše i ostali. U očima im je blistala radost. Seljak primeti „Nautilus“ i zaključi da se raketa vraća sa nekog interplanetarnog putovanja i da njeni putnici ne znaju ništa o katastrofi. I on poče da im objašnjava, brzo i ogorčeno:

— To su ti razbojnici iz Američke Konfederacije! — gunđao je. — Bacili su nešto na Evropu... Ne znam šta. Mogli smo da pratimo uputstva televizora... Rekli su da šume štite od toga...

— Da, — reče Robson — da...

Čovek je stalno govorio, ali Robson i Selma nisu više slušali. U njima se javila ista misao.

— Jeste li vi jedini? — upita on tihim glasom.

— Jedini? — ponovi čovek, ne shvativši.

Zatim, sležući ramenima:

— Naravno da nismo! Naišli smo na ljude sa okolnih farmi. Sada se svi vraćaju svojim kućama.

Njegove pesnice se stegnuše. Ispitivao je štetu: izgubljena žetva, izgorela polja.

— Razbojnici! — ponovi.

Praćen svojima, on produži ka kućici. Stigavši do praga, okrenu se Robsonu i Selmi:

— Uđite. — I dodade, uz lukav osmeh i sklanjajući se da bi ih propustio: — Mislili su da su nam doskočili... Ali, pokazaćemo mi njima ko smo!

— Da — reče Robson, privlačeći Selmu k sebi.

KRAJ